

Virkkeiden ja lauseiden piirteitä edistyneiden
suomenoppijoiden teksteissä

Pro gradu -tutkielma
Suomen kieli
Turun yliopisto
Joulukuu 2010
Niina Salmi

SALMI NIINA: Virkkeiden ja lauseiden piirteitä edistyneiden suomenoppijoiden teksteissä
Pro gradu -tutkielma, 108 s., 21 liitesivua.

Suomen kieli

Joulukuu 2010

Tutkimuksen aiheena ovat edistyneiden suomenoppijoiden virkkeiden ja lauseiden piirteet noin kahden vuoden pituisen tarkastelujakson aikana. Tarkasteltavat piirteet ovat virkkeiden korrektius, pituus ja rakenne sekä lausetasolla lausetyypit. Tutkimusaineistossa on neljä eri tarkasteluajankohtaa. Kolmena ensimmäisenä tarkasteluajankohtana analysoitavat tekstit ovat valvotuissa olosuhteissa kirjoitettuja tenttejä, neljäntenä valvomattomissa olosuhteissa kirjoitettua jotakin muuta tekstilajia. Tutkimuksessa on mukana viisi informanttia, jotka ovat opiskelleet tai opiskelevat parhaillaan Turun yliopistossa suomen ja sen sukukielten maisteriohjelmassa. Heidän äidinkieltensä ovat englanti, unkari, japani, liettua ja venäjä. Aineisto on peräisin Turun yliopiston edistyneiden suomenoppijoiden korpuksesta. Toinen vertailuaineisto on itse kokoamani.

Tutkimuksen teoreettinen tausta liittyy sekä toisen kielen omaksumiseen että syntaksiin. Toisen kielen omaksumisen teorioista käytän Larry Selinkerin 1970-luvulla kehittämää välikielen teoriaa. Välikieli on muuttuvaa ja siinä ilmenee runsaasti variaatiota. Syntaksin osalta käytän työssäni Ison suomen kieliopin nimeämiä lausetyyppejä. Virkkeiden ja lauseiden piirteitä tarkastellessani käytän myös Hakulisen, Karlssonin ja Vilkunan vuonna 1980 julkaistua kvantitatiivista tutkimusta suomen tekstilauseiden piirteistä.

Kaikki informantit täyttävät esimerkiksi Yleisten kielitutkintojen kriteerien määritelmän taitavasta kielenkäyttäjistä. Heidän välillään on kuitenkin suuria eroja. Yksi informanteista tekee jonkin verran virheitä lauseiden ydinjäsenten käytössä, mikä haittaa välillä tekstin ymmärrettävyyttä. Neljän muun informantin virheet ovat enemmänkin epätyypillistä kielenkäyttöä eivätkä juuri haittaa ymmärtämistä. Kirjoituksen korrektius ei kuitenkaan takaa välttämättä sitä, että kirjoittajan teksti olisi lähellä natiivien kirjoittajien tekstiä. Muun muassa käy ilmi, että yhden hyvin korrektia suomea kirjoittavan informantin virkkeet ovat yli 50 %:ssa tenttivastauksista pelkkiä päälauseita ja että hänen virkkeidensä pituuksissa on vain vähän variaatiota, kun taas natiiveilla variaation määrä on suuri. Hänen teksteissään virheiden määrä kasvaa, kun virke koostuu useammasta lauseesta. Vastaavasti toinen, melko paljon pieniä virheitä tekevä informantti kirjoittaa vaihtelevia virkkeitä ja on virkkeiden pituuden ja rakenteen osalta lähempänä natiivia puhujaa.

Eri lausetyypeistä intransitiiviset ja transitiiviset lauseet ovat selvästi yleisimpiä kaikkien informanttien teksteissä. Kahdella eniten vielä kehitysvaiheessa olevalla informantilla transitiivisten lauseiden käyttö kasvaa tarkastelujakson aikana ja vastaavasti kopulalauseiden käyttö vähenee. Edistyneimmiltä vaikuttavat kaksi informanttia käyttävät kopulalauseita melko vähän, mikä poikkeaa tenttien osalta selvästi natiivien teksteistä. Eksistentiaalilauseita taas he käyttävät noin 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin natiivit. Muita lausetyyppejä kaikki informantit käyttävät hieman. Aineistossa on genetiivialkuisia lauseita, tuloslauseita, kvanttorilauseita sekä yksi ilmiölause.

Tarkasteltujen piirteiden pohjalta olen laatinut viisi erilaista oppijanprofiilia. Nämä ovat 1) epätasainen yrittäjä, 2) rohkea ja suurpiirteinen kielenkäyttäjä, 3) edistynyt virheidenkarsija, 4) tarkkuuteen tähtäävä kielenkäyttäjä ja 5) lähes natiivi kielenkäyttäjä.

asiasanat: edistyneet suomenoppijat, lauseiden piirteet, lausetyypit, suomi toisena kielenä -tutkimus, virkkeiden piirteet

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
1.1	Työn tausta ja tutkimuskysymykset	3
1.2	Aineisto ja informantit	4
1.3	Tutkimuksen rakenne	8
2	TOISEN KIELEN OMAKSUMINEN JA VÄLIKIELI	9
2.1	Katsaus oppimisteorioihin	9
2.1.1	Kieli ja mieli	9
2.1.2	Toinen kieli ja sen omaksuminen	13
2.2	Välikieli	16
2.2.1	Välikieliteorian tausta	17
2.2.2	Välikielen kehitys	18
2.3	Edistyneet oppijat	19
2.3.1	Suomessa tehty tutkimus edistyneistä kielenoppijoista	19
2.3.2	Miten määritellä edistynyt oppija	21
3	LAUSETYYPIT JA NIIDEN RYHMITTELY	24
3.1	Syntaktiset lausetyypit	24
3.1.1	Subjekti lauseenjäsenenä	24
3.1.2	Lausetyyppien jaottelusta	26
3.1.3	Lausetyypit Ison suomen kieliopin mukaan	30
3.2	Eri lausetyyppien kriteerit	31
3.2.1	Transitiivilause	31
3.2.2	Intransitiivilause	32
3.2.3	Kopulalause	33
3.2.4	Eksistentiaalilauseet	34
3.2.5	Muut lausetyypit	35
4	INFORMANTTIEN VIRKKEET	38
4.1	Aineiston rajausta	38
4.2	Informanttien kielestä ymmärrettävyyden ja korrektiuden pohjalta piirtyvä kuva	39
4.2.1	Informantti EN	42
4.2.2	Informantti HU	44
4.2.3	Informantti JP	47
4.2.4	Informantti LI	50
4.2.5	Informantti RU	53

4.3	Virkkeiden pituus	55
4.3.1	Lauseiden määrä virkkeissä	55
4.3.2	Sanojen määrä virkkeissä	59
4.3.3	Sanojen määrä lauseissa ja määrien variaatio	62
4.4	Virkkeiden rakenne	63
4.4.1	Neljän yleisimmän rakenteen osuudet	63
4.4.2	Muut rakenteet	66
4.5	Kokoavaa tarkastelua	68
5	LAUSETYYYPIT AINEISTOSSA	71
5.1	Aineiston tulkinta ja rajaus lausetyyppiäotellussa	71
5.2	Intransitiiviset ja transitiiviset lauseet	71
5.2.1	Intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden osuudet informanttien teksteissä ..	72
5.2.2	Intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden piirteitä informanttien teksteissä	75
5.3	Kopulalauseet	78
5.3.1	Kopulalauseiden osuus aineistossa	78
5.3.2	Kopulalauseiden piirteitä informanttien teksteissä	80
5.4	Eksistentiaalilauseet	81
5.5	Muut lausetyypit	82
5.6	Passiivin ja nollapersoonan käyttö	85
6	KOKOAVAA TARKASTELUA: ERILAISET KIELENKÄYTTÄJÄT	90
6.1	Epätasainen yrittäjä	91
6.2	Rohkea ja suurpiirteinen kielenkäyttäjä	93
6.3	Edistynyt virheidenkarsija	95
6.4	Tarkkuuteen tähtäävä kielenkäyttäjä	97
6.5	Lähes natiivi kielenkäyttäjä	98
7	LOPUKSI	100

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Työn tausta ja tutkimuskysymykset

Suomessa on kasvava joukko ihmisiä, jotka puhuvat suomea toisena kielenään – toisin sanoen suomi ei ole heidän äidinkieltensä. Suomea he oppivat kohdeympäristön lisäksi usein myös koulussa ja erilaisilla kursseilla. Nämä oppijat muodostavat suuren heterogeenisen joukon, jonka puhuma suomi on yksi versio niin sanotusta standardisuomesta. Näiden suomenoppijoiden käyttämä kielimuoto muuttuu ja kehittyy sitä mukaa kuin oppija omaksuu lisää kieltä, ja motivoituneen oppijan on mahdollista saavuttaa taso, jolla hän puhuu ja käyttää kieltä lähes syntyperäisen kielenpuhujan tavoin. Kielenomaksumisen eri vaiheissa olevat oppijat tarjoavat mielenkiintoisen tutkimuskohteen, jota voi lähestyä monesta eri näkökulmasta.

Toisen kielen omaksumisen tutkimuksessa lähdeaineistona ovat yleensä kielenoppijan erilaiset tuotokset (*output*). Tuotosten avulla on mahdollista selvittää taustalla olevaa oppimisprosessia: esimerkiksi tutkia, missä järjestyksessä oppija on oppinut kielen rakenteita ja millaisia kehitysvaiheita hänellä on. Tuotosta on Ellisin mukaan mahdollista lähestyä neljällä tavalla: 1) tutkimalla oppijan virheitä, 2) tutkimalla kielen kehitysvaiheita, 3) tutkimalla varieteetteja ja 4) tutkimalla pragmaattisia piirteitä. (Ellis 1995, 9.) Tässä työssäni yhdistyvät Ellisin mainitsemat kolme ensimmäistä tapaa enemmän tai vähemmän: lähestyn informanttien tuotoksia tutkimalla, millaisia muutoksia niissä on mahdollisesti tapahtunut noin kahden vuoden pituisen tarkastelujakson aikana. Vaikka olen luokitellut oppijoiden virheitä, lähestymistapani ei kuitenkaan ole virheanalyysiin¹ tähtäävä. Virheiden sijasta näkökulma on enemmän siinä, mitä eri oppijat hallitsevat ja miten he käyttävät kieltä. Työn tarkoituksena on selvittää, millaisia piirteitä suomenoppijoiden virkkeissä ja lauseissa on. Tarkastelemani piirteet ovat virkkeiden korrektius, pituus ja rakenne sekä lausetasolla lausetyypit. Piirteiden analysointi on sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista. Tutkimuksen teoreettisen taustan muodostaa välikielen teoria, jota käsitelen tarkemmin luvussa 2.2.

---

¹ ks. tarkemmin virheanalyysistä luvusta 2.2.

Vaikka suomenoppijoiden käyttämää kieltä on tutkittu erityisesti 2000-luvulla runsaasti, kielen kehittymisen tutkimus on jäänyt lapsipuolen asemaan. Usein tutkimuksessa keskitytään yhteen oppijaan tai pieneen ryhmään, jota seurataan korkeintaan yhden lukuvuoden ajan. Pitkittäistutkimuksia on ollut vaikeaa tehdä, koska laitoksilla ei ole ollut varoja pitkäaikaisten aineistojen keräämiseen eikä esimerkiksi pro gradu -työtään tekeville opiskelijoilla ole ollut aikaa odottaa aineistojen karttumista. (Martin 2007, 70.) Turun yliopiston vuonna 2007 aloittama edistyneiden suomenoppijoiden korpus on nyt kuitenkin mahdollistanut myös pitkittäistutkimusten tekemisen, ja tässä työssä tutkinkin edistyneiden oppijoiden kielessä mahdollisesti tapahtuvia muutoksia muutaman vuoden aikana. Enemmän korpuksista ja aineistosta kerron luvussa 1.2.

Suuri osa suomenoppijoiden kielestä tehdyistä tutkimuksista käsittelee kielen pieniä rakenteita, morfologiaa. Tässä työssä tavoitteena on kuitenkin pureutua morfologisia rakenteita laajempiin kielen yksiköihin, lauseisiin ja virkkeisiin. Tutkimus ei kuitenkaan ole tekstilingvistiikkaa, sillä kokonaisten tekstien analysointiin en ole pyrkinyt. Tutkimuskysymykset jakautuvat kahteen osaan. Ensinnäkin tarkastelen työssäni edistyneiden oppijoiden käyttämien virkkeiden ja lauseiden pituutta ja rakennetta. Selvitän, muuttuvatko pituus ja rakenne jotenkin ajan myötä. Toiseksi vertaan suomenoppijoiden käyttämiä rakenteita äidinkielisten puhujien teksteistä koostettuun aineistoon ja pyrin selvittämään, miten eri kehitysvaiheissa olevien suomenoppijoiden suomi eroaa äidinkielisten suomesta lausetasolla. Tärkeässä osassa tarkastelua ovat syntaktiset lausetyypit, joiden lähemmän tarkastelun avulla on mahdollista nähdä, kuinka hyvin suomenoppijat osaavat eri konstruktioita ja miten he onnistuvat käyttämään eri lauseenjäseniä. Samalla tulee luonnollisesti esille myös se, millaisia virheitä edistyneet suomenoppijat vielä tekevät.

1.2 Aineisto ja informantit

Työn aineistona on Turun yliopiston edistyneiden suomenoppijoiden korpus (LAS2). Korpus koostuu Turun yliopistossa suomen ja sen sukukielten maisteriohjelmassa opiskelleiden ja opiskelevien kirjallisista töistä, kuten tenttivastauksista, esseistä ja seminaaritöistä. Kultakin informantilta on aineistoa 2–3 vuoden ajalta. Informantit ovat kotoisin eri maista ja puhuvat eri äidinkieliä, mutta heitä yhdistävänä tekijänä on akateeminen koulutus. Näin ollen korpus tarjoaa näkökulman nimenomaisesti akateemiseen oppijansuomeen. (TY-LAS2 2010.) Korpukseseen on tallennettu

digitaalisessa muodossa oppijoiden tekstejä, joiden lukumäärä vaihtelee suuresti informantin mukaan. Aloittaessani pro gradu -työni tekemisen vuonna 2009 korpus ei kuitenkaan ollut vielä siinä kunnossa, että aineisto olisi ollut valmiiksi koodattuna. Näin ollen korpukseen ei voinut soveltaa erilaisia hakutoimintoja esimerkiksi lauseenjäseniä etsittäessä. Työni tutkimusosuuden olen tehnyt siis perinteisin menetelmin digitoidusta aineistosta.

Tähän työhön olen valinnut viisi informanttia kolmen kriteerin mukaan. Ensimmäkin jokaiselta informantilta tuli olla tekstejä vähintään kahden lukuvuoden ajalta, jotta kielen muutoksen tarkasteleminen olisi mahdollista. Tekstiä tuli olla myös niin paljon, että siitä on mahdollista tehdä kvantitatiivista analyysia. Toisena kriteerinä oli se, että jokaiselta informantilta on saatavissa useampaa kuin yhtä tekstilajia: mielestäni näin ollen on mahdollista saada täydempi kuva oppijankielestä. Kolmantena informanttien valintakriteerinä oli se, että jokaisella oppijalla on eri äidinkieli, jotta mahdolliset lähtökielen vaikutukset eivät vääristäisi saamiani tuloksia. Muutoin käsittelen informantteja melko homogeenisenä ryhmänä enkä katso esimerkiksi iällä tai sukupuolella olevan juurikaan merkitystä.

Käsittelen aineistoa sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Kvantitatiivisessa osuudessa olen erottanut jokaiselta informantilta neljä tarkasteluajankohtaa, jotka muodostuvat 50 virkkeestä. Virkkeet on otettu kunkin tarkastelukohdan tekstin alusta niin, että ulkopuolelle on jätetty esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla luetellut kohdat, jotka eivät muodosta kunnan lauseita vaan koostuvat lähinnä yksittäisistä substantiivilausekkeista. Rajausperusteet esittelen tarkemmin aineiston käsittelyn yhteydessä luvussa 4.1. Mikäli tarkastelukohdan virkemäärä rajausten jälkeen on jäänyt alle 50:n, olen yhdistänyt kaksi eri kerroilla tuotettua tekstiä yhdeksi tarkastelukohdaksi. Kriteerien pohjalta ei ollut mahdollista saada aineistoa, jossa kultakin informantilta olisi esimerkiksi neljä puolen vuoden välein olevaa tarkastelukohtaa. Olen kuitenkin pyrkinyt etsimään jokaiselta informantilta neljä selvästi toisistaan erottuvaa tarkastelupistettä, joiden välillä on aikaa ainakin muutama kuukausi. Kunkin informantin kolme ensimmäistä tarkastelukohtaa muodostuvat tenttivastauksista ja viimeinen jostakin muusta tekstilajista, esimerkiksi pro gradu -työn käsikirjoitusversiosta. Luvussa 5.7 olen laadullisessa analyysissä käyttänyt tarvittaessa myös muuta kuin kvantitatiivisessa analyysissä mukana olevaa aineistoa.

Informanttien erottamiseksi toisistaan olen päätenyt nimeämään heidät yksinkertaisesti tekemällä heidän äidinkielestään kaksikirjaimisen lyhenteen, esimerkiksi englantia äidinkielenään puhuvan henkilön tunnistaa lyhenteestä EN.² Kohdissa, joissa on tarpeen erottaa myös aineiston tuottamisajankohta, olen päätenyt käyttämään lapsenkielen tutkimuksesta tuttua vuosien ja kuukausien merkintätapaa, jossa esimerkiksi merkintä 1:6 tarkoittaa yhtä vuotta ja kuutta kuukautta siitä, kun kyseisen informantin aineiston kerääminen on aloitettu.

Seuraavassa on lueteltuna informanteista käyttämieni lyhenteiden merkitykset, heiltä käytössä oleva aineisto sekä heidän taustatietonsa.

Informantti EN: äidinkieli englanti. Tekstien avulla tarkasteltava ajanjakso on 2 vuotta ja 2 kuukautta. Tarkastelukohdat ovat 0:0, 0:10, 1:6 ja 2:2. Viimeinen tarkasteltava kohta on pro gradu -työn käsikirjoitusversio. Tarkastelujakson alussa EN on opiskellut suomea yhteensä noin kahdeksan vuotta, joista puolet ulkomailla ja puolet Suomessa. Ulkomailla tapahtuneesta opiskelusta osa on ollut itseopiskelua. Hän kertoo puhuvansa suomea säännöllisesti ja kotona puolison kanssa toisinaan. Tarkastelujakson lopussa hän arvioi lukeneensa kaunokirjallista tekstiä suomeksi noin 100 sivua ja kielitieteellistä tekstiä yli 1500 sivua. Suomenkielisiä sanomalehtiä hän ei lue säännöllisesti. Oman kielitaidon arvioinnissaan EN kokee sanaston hallinnan olevan hänen vahvin puolensa ja puheen ymmärtämisen heikoin puolensa. Kirjoittamisen hän on arvioinut kolmanneksi vahvimaksi osa-alueekseen.

Informantti HU: äidinkieli unkari. Tekstien avulla tarkasteltava ajanjakso on puolitoista vuotta. Tarkastelukohdat ovat 0:0/0:3 (kaksi kohtaa yhdistetty 50 virkkeen saavuttamiseksi), 1:1, 1:4 ja 1:6. Viimeinen tarkasteltava kohta on pro gradu -työn käsikirjoitusversio. Tarkastelujakson alussa HU on opiskellut suomea ulkomailla neljä vuotta yliopistotasolla ja Suomessa muutaman kuukauden. Ulkomailla hän on myös opettanut suomea kahden vuoden ajan ulkomaisessa yliopistossa. Suomea HU kertoo puhuvansa säännöllisesti muun muassa ystävien kanssa. Tarkastelujakson lopussa HU arvioi lukeneensa kaunokirjallista tekstiä suomeksi noin 5000 sivua ja kielitieteellistä kirjallisuutta noin 2000 sivua. Suomenkielisiä sanomalehtiä hän lukee päivittäin. Omassa kielitaidon arvioinnissaan hän kokee ymmärtämisen olevan hänen vahvin puolensa ja kirjoittamisen heikoin puolensa.

---

² ks. informanttien korpuksen tunnistetiedot lähdeluettelosta.

Informantti JP: äidinkieli japani. Tekstien avulla tarkasteltava ajanjakso on yksi vuosi ja seitsemän kuukautta. Tarkastelukohdat ovat 0:0, 0:10, 1:3 ja 1:7. Viimeinen tarkasteltava kohta on referaatti. Tarkastelujakson alussa JP on opiskellut suomea noin kahdeksan vuotta, joista kolme vuotta japanilaisessa yliopistossa ja loput suomalaisessa yliopistossa. JP kertoo puhuvansa suomea säännöllisesti, myös kotona puolison kanssa. Tarkastelujakson loppupuolella JP arvioi lukeneensa suomeksi noin 100 sivua kaunokirjallista tekstiä ja 5000 sivua kielitieteellistä tekstiä. Omassa kielitaidon arvioinnissaan JP kokee tekstin ymmärtämisen olevan hänen vahvin puolensa ja puheen ymmärtämisen ja kirjoittamisen olevan toisiksi vahvimpia.

Informantti LI: äidinkieli liettua. Tekstien avulla tarkasteltava ajanjakso on vuosi ja 11 kuukautta. Tarkastelukohdat ovat 0:0/0:1, 0:5/0:6, 1:4/1:6 ja 1:11. Viimeinen tarkasteltava kohta on harjoitteluraportti. Tarkastelujakson alussa LI on opiskellut suomea yhteensä kuusi vuotta: kolme vuotta ulkomailla ja kolme vuotta Suomessa. Suurin osa opiskelusta on tapahtunut yliopistotasolla. Taustatietolomakkeessa, jonka LI on täyttänyt noin vuoden kuluttua tarkastelujakson alkamisesta, hän kertoo puhuvansa suomea säännöllisesti, myös kotona puolison kanssa. Kaunokirjallisia tekstejä hän arvioi lukeneensa noin 1000 sivua, kielitieteellistä tekstiä puolestaan noin 4000 sivua. Suomenkielisiä sanomalehtiä hän ei lue säännöllisesti. Oman kielitaitonsa arvioinnissa LI kokee ymmärtämisen olevan hänen vahvin puolensa ja kirjoittamisen ja sanaston hallinnan olevan hänen heikoimpia puoliaan.

Informantti RU: äidinkieli venäjä. Tekstien avulla tarkasteltava ajanjakso on kolme vuotta ja kaksi kuukautta. Tarkastelukohdat ovat 0:0, 1:3, 2:0 ja 3:2. Viimeinen tarkasteltava kohta on pro gradu -työn käsikirjoitusversio. Tarkastelujakson alussa RU kertoo käyneensä suomen kielen alkeiskurssin sekä suorittaneensa Suomen kielen ja kulttuurin perus- ja aineopinnot yliopistossa, mutta ei kerro, kuinka monta vuotta on opiskellut suomea. Hän ei ole opiskellut suomea ennen muuttoaan Suomeen. Suomessa hän on asunut 5–6 vuotta. Hän on myös opettanut suomea Suomessa venäjänkielisille noin kahden vuoden ajan maahanmuuttajakursseilla. RU kertoo puhuvansa suomea säännöllisesti, myös kotona puolison kanssa. Suomenkielistä kaunokirjallisuutta RU kertoo lukeneensa noin 8000 sivua ja kielitieteellistä kirjallisuutta noin 10 000 sivua. Hän lukee myös suomenkielisiä sanomalehtiä päivittäin. Omassa kielitaidon

arvioinnissaan RU kokee tekstin ymmärtämisen olevan hänen vahvin puolensa, kirjoittamisen ja sanaston hallinnan heikoimmat puolensa.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni teoreettinen tausta jakautuu kahteen suuntaan: yleiseen toisen kielen tutkimukseen ja syntaksin tutkimukseen. Luvussa 2 esittelen yleisesti toisen kielen tutkimusta sekä oman työni pohjana olevaa välikielen teoriaa. Luvussa 3 puolestaan tuon esille työni kannalta keskeisiä syntaktisia käsitteitä sekä paneudun pohtimaan lausetyyppiäottelua. Samalla selvitan, millä tavalla käsittelen lausetyyppejä osana omaa tutkimustani.

Luvusta 4 eteenpäin esittelen tutkimustyöni tuloksia. Tarkastelen aineistoani sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Ensimmäinen aineistoluku käsittelee yleisesti kvantitatiivisia tuloksia sekä niihin liittyviä ilmiöitä. Toinen aineistoluku keskittyy lausetyyppeihin ja niiden analysointiin. Viimeisessä aineistoluvussa pyrin luomaan edellä käsitellyn aineiston pohjalta kuvaa erilaisista oppijatyypeistä.

Analyysiosassa on melko runsaasti esimerkkejä informanttien teksteistä. Esimerkit ovat suoraan aineistosta mahdollisia virheitään myöten. Esimerkin edessä on aina informantin tunnistenimi (esim. EN), jonka jälkeen suluissa on tarkasteluajankohta (esim. 1:6), josta kyseinen esimerkki on peräisin. Tämän jälkeen on vielä tarkasteluajankohdan virkenumero, jota seuraa esimerkki. Esimerkin jälkeen suluissa on vielä virallinen korpusaineiston tunnistenumero, mikäli se on ollut saatavilla. Kaikissa kohdissa tätä tunnistenumeroa ei kuitenkaan ole, sillä esimerkiksi kaikkia pro gradu -töiden käsikirjoitusversioita ei ollut tätä työtä laadittaessa vielä saatettu osaksi varsinaista korpusta. Nämä tekstit on merkitty informantin tunnistenumeron jälkeen sanalla ”Muu”.

2 TOISEN KIELEN OMAKSUMINEN JA VÄLIKIELI

2.1 Katsaus oppimisteorioihin

Toisen kielen omaksumisesta on oltu kiinnostuneita jo antiikin ajoista alkaen. Aihetta on lähestytty eri aikoina eri tavoin, ja vielä 1900-luvun alkupuolella aihetta käsittelevät tutkimukset keskittyivät lähinnä kielen opettamiseen ja sen metodeihin. (Larsen-Freeman–Long 1992, 5.) 1900-luvun jälkipuolella tutkimus on keskittynyt enemmän oppijaan ja oppimisprosesseihin. Alan tutkijat eivät ole saavuttaneet yksimielisyyttä teoriasta, joka kuvaisi parhaiten kielenoppimisen monimutkaisia prosesseja, ja aiheesta onkin kehitetty monia erilaisia teorioita. Vaikka ilmiö on sama, eri tutkijat lähestyvät sitä eri näkökulmista. (Martin 2003, 82.) Tässä luvussa esittelen yleisesti oppimisteorioita ja niiden taustoja, sillä ne liittyvät erittäin kiinteästi toisen kielen tutkimukseen: kielen oppiminen ei koskaan ole vain lingvistinen ilmiö, vaan siihen vaikuttavat myös psykologiset ja sosiaaliset tekijät (Sajavaara 1999, 76). Muun muassa toisen kielen oppimisen teorioista kirjoittaneet Mitchell ja Myles (1998, 2–5) painottavatkin, että varteenotettava L2-teoria ei sisällä vain kuvausta toisen kielen omaksumisesta, vaan yrittää myös selittää omaksumisen takana olevaa prosessia ja kuvata, miten omaksumiseen voi puuttua.

2.1.1 Kieli ja mieli

Maailmansotien välisenä aikana kielitieteellis-psykologisessa tutkimuksessa vallitsevana suuntauksena oli behaviorismi. Behavioristit kokivat, että tutkimuksessa tärkeitä asioita olivat vain ulkoisesti havaittavat asiat, joita saattoi luotettavasti kontrolloida ja mitata. Kielitieteessä puolestaan kannatettiin Ferdinand de Saussuren ajatusten pohjalta kehittynyttä strukturalismia, jossa kieltä tarkasteltiin ensisijaisesti muotona. Kielen ja ihmismielen välisiä suhteita ei juurikaan tutkittu muualla kuin muutamissa Euroopan maissa, kuten Ranskassa. Lapsenkielen tutkimus syntyi, ja erityisesti Jean Piaget ja Roman Jakobson tulivat tunnetuiksi alan tutkijoina. (Dufva 1999, 13.)

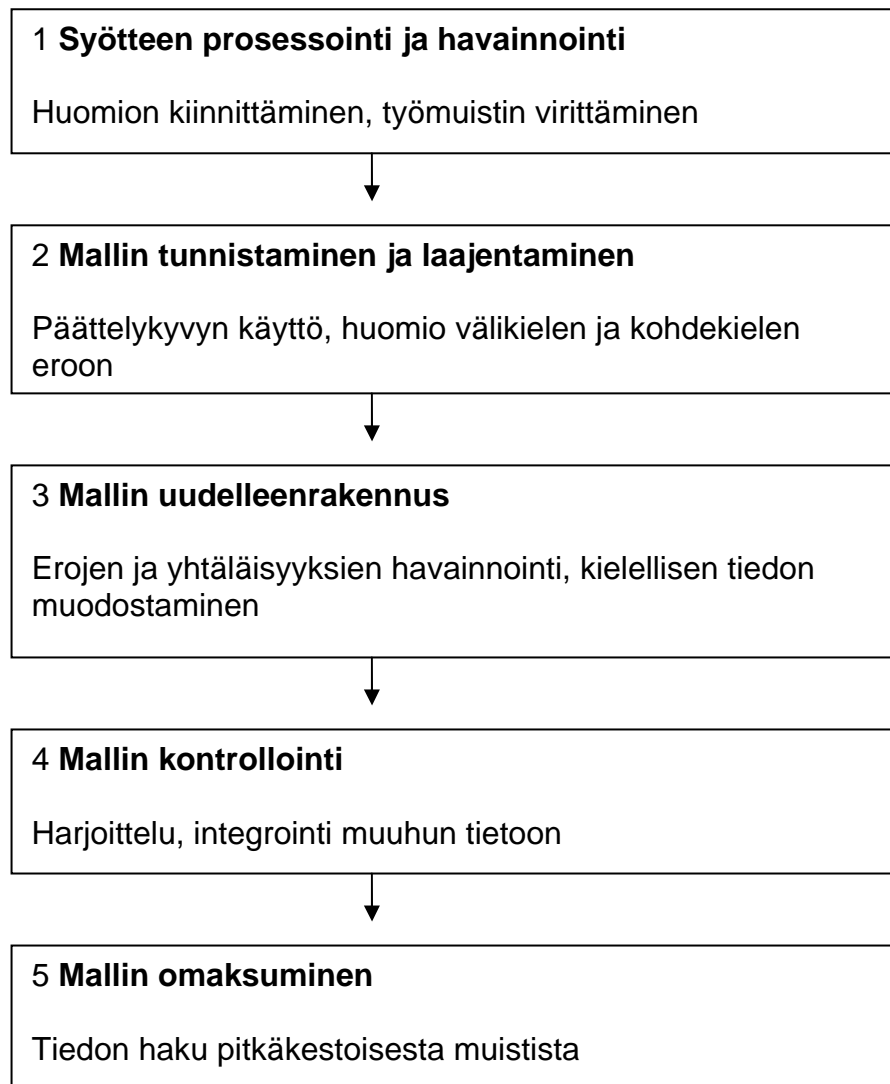
1940-luvulla kritiikki behaviorismia ja strukturalismia kohtaan kuitenkin kasvoi. Seuraavina vuosikymmeninä kielitieteessä tärkeäksi nousi transformaatiokielioppi, jonka kehittäjä Noam Chomsky halusi kuvata kielen olomuotoa ihmismielessä. Psykologiassa alettiin myös suuntautua pois behaviorismista kohti kognitiivista psykologiaa. (Dufva 1999, 14.) Kognitiivisen näkemyksen mukaan kielenomaksuminen on samalla tavalla opittava asia kuin mikä tahansa muukin taito. Näin ollen toisen kielen omaksumista on helpompi ymmärtää, mikäli ensin ymmärtää mielen toimintaperiaatteita. Kognitiivisen näkemyksen mukaan oppiminen on monimutkainen prosessi, joka on pitkälti yksilökohtainen. (Mitchell–Myles 1998, 72.) Yleisesti kielenoppimiseen vaikuttaviksi henkilökohtaisiksi asioiksi on mainittu ikä, affektiiviset tekijät, älykkyys, kielellinen lahjakkuus, motivaatio, asenteet ja kognitiivinen tyyli (Sajavaara 1999, 89–93).

Tärkeä kysymys toisen kielen oppimisen kannalta on ollut se, kuinka pitkälle prosessi on samankaltainen ensikielen omaksumisen kanssa. Ihmiset oppivat ensikielensä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, ja toinen kieli voidaan periaatteessa omaksua samalla tavalla. Tällöin kielenoppimisen kannalta onkin erityisen tärkeää, että oppija osallistuu täysivaltaisesti kieliympäristössä tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Samalla tämä asettaa myös rajat kielenoppimiselle: toinen kieli voi jäädä suppeaksi siitä yksinkertaisesta syystä, että sitä ei käytetä laaja-alaisesti erilaisissa kommunikaatiotilanteissa. (Sajavaara 1999, 73–75.)

1970-luvulla Yhdysvalloissa tehtiin tutkimuksia, joiden taustalla oli ajatus morfeemien omaksumisjärjestyksestä ensikielessä (*morpheme studies*). Taustalla oli chomskylainen ajatus siitä, että ihmisellä on käytössään niin kutsuttu kielenoppimislaite, sisäinen kielioppi. Tutkimuksen teorian mukaan morfeemi oli omaksuttu siinä vaiheessa, kun sitä oli käytetty 95-prosenttisesti oikein oikeissa käyttöympäristöissä. Omaksumisen huomattiin tapahtuvan tietyssä järjestyksessä. Tätä ilmiötä alettiin kutsua luonnolliseksi järjestykseksi. Teoreetikot uskoivat, että ensikielen ja toisen kielen omaksuminen olisivat samankaltaisia prosesseja, joten myös toisen kielen oppijoilta pitäisi löytyä luonnollinen morfeemien omaksumisjärjestys. Kävi kuitenkin ilmi, että omaksumisjärjestys oli hieman erilainen äidinkieliin verrattuna, joten prosessien samankaltaisuutta ei voitu vahvistaa. (Sajavaara 1999, 77–78.) Vaikka ensikielen tutkimuksella on ollut suuri vaikutus toisen kielen oppimisen tutkimukseen, on syytä olettaa, että ensikieli ja toinen kieli opitaan jotenkin eri tavalla (Martin 1999, 161).

Toisen kielen oppimisen teorioita voidaan luokitella eri ryhmiin sen perusteella, miten oppimisen uskotaan tapahtuvan. Larsen-Freemanin ja Longin mukaan on olemassa kolmenlaisia teorioita: 1) nativistisia, jotka perustuvat synnynnäiseen kielenoppimiskykyyn, 2) sosiaalisia, joiden pohjana on ympäristön vaikutus oppimiseen ja 3) interaktiivisia, joiden mukaan oppiminen perustuu ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. (Larsen-Freeman-Long 1991, 220–290.) Maisa Martin taas erottelee kielenoppimisen kulun viiteen mahdolliseen näkökulmaan. Ensimmäinen ryhmä on ytimekkäästi kielioppi, jonka mukaan esimerkiksi useat oppikirjat ja kurssit on rakennettu. Toisen ryhmän muodostaa kognitio, ihmisen mieli ja kyky oppia. Kognitiivisessa näkemyksessä oppimista ohjaa ilmiöiden prosessointi – se, kuinka helppoa tai vaikeaa jotakin asiaa on prosessoida, vaikuttaa oppimiseen. Kun asia on kunnolla prosessoitu, se automatisoituu osaksi oppijan kielitaitoa. Kolmas näkökulma kielenoppimiseen on funktionaalinen. Sen mukaan ihminen oppii niitä asioita, joita hän kulloinkin tarvitsee. Neljäs näkökulma puolestaan pohjaa syötökseen ja frekvenssiin: oppija oppii ensin ne asiat, joita hän kuulee usein. Viides ja viimeinen näkökulma on sosiaalinen ja vuorovaikutuksellinen. Sen mukaan oppimisen taustalla on tarve kommunikoida muiden kanssa. (Martin 2003, 74–90.)

Itse ajattelen, että kielen oppiminen on kognitiivinen taito siinä missä muutkin opittavat asiat. Siihen, miten tätä taitoa opitaan, voivat vaikuttaa monet asiat. Periaatteessa oppiminen on kuitenkin prosessi, joka noudattaa tiettyä kaavaa. Tätä kaavaa olen pyrkinyt kuvaamaan kuviossa 1.

KUVIO 1. Uuden tiedon oppimisprosessi. (Mukailtu lähteestä Oxford–Schramm 2007, 60.)

Ensimmäisessä vaiheessa oppijan täytyy saada syötöstä ja myös ryhtyä prosessoimaan sitä – pelkkä syötös ei yksin riitä, vaan oppijan on kiinnitettävä huomionsa uuteen asiaan. Kun huomio kiinnittyy uuteen asiaan, työmuisti alkaa toimia. Huomion saavuttamiseksi oppijan on esimerkiksi huomattava syötöksestä jotakin, joka on erilaista kuin hänen käyttämässään välikielessä. Kun huomio on kiinnitetty asiaan, oppiminen siirtyy seuraavaan vaiheeseen eli opittavana olevan asian analysointiin. Yksittäistä esimerkkiä pitää pystyä laajentamaan ja käyttämään eri yhteyksissä. Jos oppimisen aiheena olisi esimerkiksi passiivirakenne suomen kielessä, ensin pitäisi huomata malli, jonka mukaan passiivi muodostetaan ja sen jälkeen havainnoida passiivia erilaisissa yhteyksissä kuten tekstissä ja puheessa. Huomiota opittavaa asiaa kohtaan ylläpidetään tekemällä havaintoja yleisimmistä tai mielenkiintoisimmista seikoista, jotka liittyvät

opittavaan asiaan. Kolmannessa vaiheessa opittava asia järkeistetään, kielellinen tieto paloitellaan ja tietoa ryhdytään soveltamaan. Neljännessä vaiheessa hankittua tietoa ryhdytään automatisoimaan. Automatisointi onnistuu harjoittelemalla tarpeeksi asiaa eri tavoin. Samalla tieto alkaa integroitua jo olemassa olevaan tietoon. Viimeisessä vaiheessa tieto on jo integroitunut muihin tietoihin niin hyvin, että se on osa taitoa ja siihen voi alkaa integroida uutta tietoa. Tieto on siirtynyt osaksi pitkäkestoista muistia ja tullut osaksi kielitaitoa. (Oxford–Schramm 2007, 60–61.)

2.1.2 Toinen kieli ja sen omaksuminen

Toisella kielellä (L2, *second language*) tarkoitetaan mitä tahansa kieltä, joka on eri kuin oppijan äidinkieli. Sillä, kuinka mones opiskeltava vieras kieli on kyseessä, ei ole merkitystä. Kun kielenoppija oppii uutta kieltä, voidaan puhua oppimisesta (*learning*) tai omaksumisesta (*acquisition*). Usein oppiminen liitetään formaaliin, systemaattiseen oppimiseen esimerkiksi luokkahuoneessa, kun taas omaksumisella voidaan tarkoittaa epäformaalia, osittain spontaania oppimista esimerkiksi kohdeympäristössä. Usein näitä kahta termiä käytetään kuitenkin synonyymisesti. (Mitchell–Myles 1998, 1–2.) Jyrkän eron omaksumisen ja oppimisen välille tekee esimerkiksi Stephen Krashen, jonka kehittämän Monitor Theoryn mukaan aikuisella kielenoppijalla omaksuminen on alitajuista, oppiminen taas tiedostettua. Krashenin mukaan omaksuminen on paljon tärkeämpää, sillä siinä oppijan prosessi on hyvin samanlainen kuin ensikieltään oppivalla lapsella ja kielitaito kehittyy luonnollisen kommunikaation kautta. (Krashen 1981, 1). Tässä työssä käytän näitä kahta termiä synonyymisesti.

Toisen kielen omaksumisen kansainvälistä tutkimusta kutsutaan nimellä SLA (*second language acquisition*). Osana tätä kokonaisuutta on myös suomi toisena kielenä (S2) -tutkimus, jonka kohteena on Suomessa omaksuttu suomen kieli. Erityisesti S2-tutkimusta on tehty käytännön hyödyn vuoksi: sen avulla on voitu saada hyödyllistä tietoa esimerkiksi toisen kielen opettamisesta ja arvioinnista. (Martin 2007, 64.) Kansainvälisessä tutkimuksessa oppijan ensikieleen viitataan lyhenteellä L1 ja opittavaan kieleen lyhenteellä L2 (Jarvis–Pavlenko 2008, 10).

Ensikielen vaikutusta opittavaan kieleen kutsutaan yleensä siirtovaikutukseksi (*transfer*), mutta sen helposti saaman negatiivisen kaiun vuoksi englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetään nykyään myös termiä *crosslinguistic influence*,

’kieltenvälinen vaikutus’, jonka avulla halutaan tuoda paremmin esille myös positiiviset kieltenväliset vaikutukset sekä se mahdollisuus, että oppija tietoisesti välttää tätä vaikutusta. (Jarvis–Pavlenko 2008, 10–11, ks. myös Sharwood Smith 1995, 13.) Siirtovaikutuksen olemassaolo tunnustetaan yleisesti (Sajavaara 1999, 80).

Jotta oppija oppii kieltä, hänen täytyy saada kohdekielistä syötöstä (*input*), jonka muodostavat mm. puhe ja tekstit. Oppimisprosessin kannalta keskeistä on kuitenkin se, ettei oppija ymmärrä saamastaan syötöksestä kaikkea: hän tiedostaa vain osan, mutta saattaa käyttää osaa uudesta tiedosta myös tiedostamattaan. (Siitonen 1999, 25–26.) Oppijan tuottama puhe ja teksti ovat puolestaan tuotosta (*output*) (Ellis 1995, 9).

Kielen äidinkieliseen puhujaan viitataan myös termillä natiivi puhuja (*native speaker*), jonka käyttämää kielimuotoa pidetään toisinaan kielenoppimisen tavoitteena. Mikäli oppija ei kuitenkaan saavuta opinnoissaan tavoittelemaansa tasoa, voidaan puhua puutteellisesta menestyksestä. Fossilisaatiosta (*fossilization*) puolestaan puhutaan silloin, kun kieli tai jokin sen piirre jää tietylle tasolle eikä näytä enää kehittyvän. (Mitchell–Myles 1998, 12–13.)

Ennen varsinaisen toisen kielen omaksumisen tutkimuksen kehittymistä 1940–1960-luvuilla tutkijat tekivät paljon kontrastiivista tutkimusta, jossa kahta kieltä verrattiin systemaattisesti toisiinsa. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää kohtia, joissa kielet ovat samanlaisia tai erilaisia, ja sitä kautta pystyä kehittämään toisen kielen opettamisen pedagogiikkaa. Tavoitteen taustalla vaikutti ajatus siitä, että ihmiset siirtävät luonnostaan ensikielensä ja -kulttuurinsa manereja myös toiseen kieleen, mikä näkyy esimerkiksi puheen aksentissa ja ei-verbaalissa viestinnässä. Hypoteesina oli, että niissä kohdin, joissa ensi- ja kohdekieli ovat samankaltaisia, esiintyy positiivista siirtovaikutusta, kun taas eroavissa kohdissa on negatiivista siirtovaikutusta. (Larsen-Freeman–Long 1991, 52–53.) Myöhemmin kontrastiivinen analyysi on jakautunut kahteen hypoteesiin: vahvaksi hypoteesiksi nimitetään käsitystä siitä, että virheitä voitaisiin ennustaa analyysin avulla. Heikon hypoteesin mukaan kaikkia virheitä ei voi kuitenkaan ennustaa kontrastiivisella tutkimuksella, mutta vertailun avulla on mahdollista osittain selittää vaikeuksia ja virheitä. (Paunonen 1991, 23–24.)

1960-luvulla virheanalyysistä muodostui L2-tutkimuksen valtavirta. Virheanalyysissa oppijan tuotoksista pyritään etsimään virheet ja luokittelemaan ne säännönmukaisiksi.

Tavoitteena on pystyä selittämään ja ennustamaan oppijan virheitä. Tutkimuksissa onkin havaittu, että oppijan virheet ovat usein systemaattisia ja niiden taustalla on useita tekijöitä. Ongelmana tässä lähestymistavassa on kuitenkin se, ettei kiinnitetä huomiota siihen, mitä oppija jo hallitsee. Kielen luonnollista kehityskaarta ei ole nähty mahdollisuutena, vaan oppijan virheitä on pyritty ennakoimaan ja estämään, jotta virheelliset muodot eivät fossiloituisi oppijan kieleen. (Aalto 1994, 12.)

Virheanalyysin jälkeen L2-tutkimuksessa on keskitytty välikielen (IL, *interlanguage*) tutkimukseen. Välikielen tutkimuksen avulla pyritään selvittämään, mitä oppija jo osaa ja millaiset säännöt vaikuttavat hänen käyttämäänsä kieleen. Kiinnostuksen pääpaino on kielenoppimisprosessin muotoutumisessa. (Aalto 1994, 14.) Välikielen teoria sai alkunsa, kun 1970-luvulla kolme eri tahoilla toiminutta tutkijaa – Corder, Selinker ja Nemser – esitti, että oppijan virheitä pitäisi tarkastella eri tavoin kuin mihin oli aikaisemmin totuttu. Kaikilla kolmella oli yhteiset hypoteesit, joiden mukaan oppijalla on oma, monimuotoinen ja itsenäinen kielisysteeminsä. Selinker käytti ideastaan termiä *interlanguage*, joka myöhemmin vakiintuikin teorian nimeksi. (Sharwood Smith 1995, 30.)

Morfeemitutkimuksista tuttua luonnollista omaksumisjärjestystä on tutkittu myös lauseopin saralla. Saksalaisten tutkijoiden luotsaamassa projektissa kehitetty moniulotteinen malli (*Multidimensional Model*) on tutkimuksen tunnetuin sovellus. Projektissa tutkittiin saksaa toisena kielenä oppivien, romaanista kieltä äidinkielenään puhuvien saksan sanajärjestystä koskevia sääntöjä. Tutkimuksessa löydettiin selvä reitti saksan kielen sanajärjestyksen kehittymiselle. Myöhemmin mallia on sovellettu myös muihin kieliin. Moniulotteisessa mallissa sallitaan sekä kehitykseen että vaihteluun perustuva näkökulma. Sen avulla on löydetty järjestys, jossa oppija oppii käyttämään erilaisia sanajärjestyksiä. Mallin heikkoutena on kuitenkin se, että sen avulla paneudutaan vain suppeaan osaan kielestä eikä tarjota selitystä sille, miksi oppija siirtyy tasolta toiselle. (Sajavaara 1999, 78–79.)

1980-luvulla Noam Chomsky esitteli aikaisempiin ajatuksiinsa pohjautuvan teorian universaalikieliopista. Teoria perustuu siihen, että ensikielensä oppinut henkilö on omaksunut eräänlaisen kieliopin, joka koostuu universaaleista kielen periaatteista. Tutkimuksen avulla pyritään tutkimaan oppijan tuottamaa kieltä ja sen taustalla vaikuttavaa systeemiä, joka vaikuttaa oppijan kielellisiin ratkaisuihin.

Universaalikieliopin mukaan oppijan kyky oppia kieltä kumpuaa ihmisen mielessä olevista kielenoppimista tukevista malleista. Chomskyn mukaan tutkimuksen tavoitteena on vastata kolmeen kysymykseen ihmiskielestä: mikä muodostaa tiedon kielestä, miten tieto kielestä saavutetaan ja miten saavutettu tieto saatetaan toimintaan. (Mitchell–Rosamond 1998, 42–43.)

2.2 Välikieli

Tämän työn taustaksi olen valinnut välikielen teorian. Välikielen teoriassa oppijan käyttämä kieli nähdään kehittyvänä ja varioivana jatkumona, ja koen tämän näkökulman sopivan erinomaisesti edistyneiden oppijoiden lause- ja virkerakenteiden tutkimiseen.

Ihmisen opiskellessa jotakin uutta kieltä hän oppii vaiheittain hallitsemaan kohdekielen normeja. Ennen kuin voidaan puhua kohdekielen omaksumisesta, oppija käyttää niin sanottua välikieltä. (Ellis 1992, 47.) Välikielen voidaan nähdä olevan ikään kuin lähtö- ja kohdekielen välissä oleva kielimuoto: se on oma autonominen systeeminsä, mutta se ei ole vielä valmis vaan välivaiheessa (Sharwood Smith 1995, 7). Käytännössä välikieltä ei voi kuitenkaan nähdä osana mitään erityistä jatkumoa, jossa oppija askel askeleelta siirtyisi kohti kohdekieltä, vaan se on alusta alkaen oma kielimuotonsa (Huumo 2000, 300).

Välikieli-termillä tarkoitetaan systemaattista, ei-äidinkielen puhujan käyttämää kieltä. Se on yhdenlainen versio kohdekielestä aivan samalla tavalla kuin murteet ovat jonkin kielen variantteja. (Sharwood Smith 1995, 4.) Kuten kaikissa luonnollisissa kielissä, myös välikielessä esiintyy variaatiota. Välikielen variaatio on kuitenkin poikkeuksellisen laajaa, mikä tekee siitä mielenkiintoisen tutkimuskohteen. Välikieleen syntyy runsaasti variaatiota, koska kielenoppijan kielimuoto kehittyy varsinkin alkuvaiheessa yleensä melko nopeasti ja saa kehityksen kautta uusia muotoja. (Larsen-Freeman–Long 1992, 81.) Välikieli on siis systemaattista, sääntöjen sanelemaa, mutta samalla dynaamista, muuttuvaa (Aalto 1994, 14–15).

Välikieli-termin voidaan sanoa vakiintuneen fennistiseen tutkimukseen, mutta esimerkiksi Pirkko Muikku-Werner käyttää ilmiöstä termiä oppijansuomi. Hänen mukaansa kummankin termin tarkoite on sama, mutta jälkimmäinen on ilmaisuna neutraalimpi, sillä se ei ota kantaa siihen, pyrkiikö oppija kohdekielen täydelliseen

hallintaan vai ei. (Muikku-Werner 1997, 601.) Itse ajattelen, että termi välikieli viittaa enemmän teoreettiseen kehykseen ja oppijankieli konkreettisempaan, kunkin yksilön omaan kielimuotoon.

2.2.1 Välikieliteorian tausta

Välikieliteorian isäksi nimetään useimmiten Larry Selinker, joka 1970-luvulla esitti oppijan kielimuotoon perustuvan teoriansa (ks. esim. Sharwood Smith 1995, 30.)

Selinkerin mukaan välikielen tutkimus on tullut nykyiseen muotoonsa monien muiden sitä lähellä olevien tutkimusalojen ja teorioiden kautta. Siihen ovat vaikuttaneet hänen mukaansa niin kontrastiivinen analyysi, kaksikielisyyden tutkimus kuin virheanalyysikin. (Selinker 1992, 259.)

Selinkerin mukaan välikielen taustalla on nähtävissä kontrastiivisen tutkimuksen perusajatus jatkettuna amerikkalaisen kielitieteilijän Robert Ladon ajatuksilla siitä, miten kielenoppijat usein siirtävät ensikielensä piirteitä ja kulttuuria toiseen kieleen. Vaikka Selinker kritisoikin kontrastiivista analyysia sen alkuperäisessä vahvan hypoteesin muodossa, hänen mukaansa välikielen ymmärtämiseksi on huomioitava myös se, että toisinaan kontrastiivisen analyysin ennustukset toimivat. Kontrastiiviseen analyysin pohjautuvien tutkimusten lukeminen auttaa ymmärtämään, miten nykyiseen toisen kielen omaksumisen ja välikielen tutkimukseen on päädytty. Lado teki paljon hyviä huomioita, esimerkiksi sen, että kielten välisestä vertailusta löytyviä ongelmakohtia pitäisi ajatella listana hypoteettisista oppimisen ongelmista. (Selinker 1992, 6–7, 11, 23.)

Vuonna 1966 Selinker esitteli kokeellisen tutkimuksensa sanajärjestyksestä. Tutkimuksen lähtökohtana olivat kontrastiivisen analyysin hypoteesit. Selinker tutki toisen kielen oppijoiden puhetta kontrolloitujen tehtävien avulla. Hän tarkasteli kuitenkin tärkeitä syntaktisia yksiköitä totutun kahden tason sijaan kolmelta eri kielelliseltä tasolta: miten niihin vaikuttivat lähtökieli, kohdekieli ja välikieli. Tutkimus osoitti, että syntaktiset rakenteet eivät siirry suoraan välikieleen, vaan eräänlaisina abstrakteina pintarakenteina, jotka toimivat eri tavoin eri yhteyksissä. (Selinker 1992, 183.) Myöhemmin hän totesikin, että vaikka siirtovaikutuksen rooli on nähty jo kauan, se ei ole ajatellunlainen kaikki tai ei mitään -ilmiö. Ensikielen käyttö toisen kielen

oppimisessa on valintaprosessi: jotkin ensikielen rakenteet ja prosessit siirtyvät todennäköisemmin kuin jotkin toiset. (mts. 207.)

2.2.2 Välikielen kehitys

Hypoteesi välikielestä pohjaa käsitykseen oppimisesta. Selinkerin alkuperäisen hypoteesin mukaan suurin osa L2-oppijoista joutuu turvautumaan piilevään psykologiseen rakenteeseen, joka säätelee kielen omaksumista. Tämä rakenne on psykologisesti erilainen kuin ensikielen oppimisessa: oppimiseen vaikuttavat mekanismit eivät ole enää samoja kuin ne, jotka vaikuttivat ensikielen omaksumiseen. Toisen kielen oppimisen psykologisen pohjan muodostavat keskeiset välikielen prosessit, kuten siirtovaikutus, liiallinen yleistäminen sekä oppimis- ja kommunikaatiostrategiat. Selinkerin alkuperäinen hypoteesi on kuitenkin herättänyt keskustelua ja esimerkiksi pohdintaa siitä, ovatko siirtovaikutus ja liiallinen yleistäminen eri asioita vai saman asian eri puolia. (Sharwood Smith 1995, 99–100.)

Oppijan saamalla syötöksellä on usein positiivinen vaikutus välikielen kehittymiseen, mutta voi myös olla, että välikieli ei runsaasta syötteestä huolimatta kehity. Tällöin saattaa olla, että oppija keskittyy syötöksessä vain merkityksen ymmärtämiseen eikä kiinnitä huomiota merkityksen takana olevaan rakenteeseen. (Sharwood Smith 1995, 9.) Myös siirtovaikutus voi vaikuttaa omaksumisnopeuteen ja omaksumisen onnistumiseen. Sillä on vaikutusta myös omaksumisvaiheisiin ja niiden järjestykseen. Siirtovaikutuksen määrä ei välttämättä vähene samassa suhteessa kuin kielellinen kompetenssi lisääntyy. (Jarvis–Pavlenko 2008, 11.)

Välikieleen vaikuttavat monet asiat: ensikielen siirtovaikutus, kohdekielen normit, oppijan sisäiset prosessit ja syötös. Kun kaksi tai useampi näistä asioista vaikuttaa samanaikaisesti oppijan välikieleen, syntyy niin sanottu moninkertaisen vaikutuksen periaate. Selinkerin mukaan moninkertaisen vaikutuksen periaate selittää omalta osaltaan fossilisaatiota, sillä samanaikaisesti toimivat prosessit saattavat kietoutua yhteen. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi vaiheina, joissa oppijan kehitys hidastuu ja syntyy fossilisaatiolle otollinen tilanne. (Selinker 1992, 262–263.)

Variaatio on keskeinen osa välikieltä. Se liittyy kiinteästi myös välikielen kehitykseen: kun oppija alkaa omaksua uutta kohdekielen sääntöä, hän saattaa käyttää sitä tietyissä

tilanteissa aivan oikein, mutta ennen sen vakiintumista osaksi hänen kompetenssiaan hän käyttää sen rinnalla myös muita sääntöjä. Esimerkiksi englannissa subjekti on pakollinen lauseenjäsen, ja vaikka oppija olisikin tietoinen tästä säännöstä, hän saattaa joissakin tilanteissa muodostaa vielä sellaisia lausumia kuin *Has no car*. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei sääntö olisi vielä osa hänen kielellistä kompetenssiaan: se ei vain ole automatisoitunut osa sitä. (Sharwood Smith 1995, 111–112.) Toisin sanoen myös virheet ovat osa välikieltä. Virheet ovat tutkijan ja opettajan kannalta tärkeitä, sillä ne heijastavat oppijan kompetenssia ja osoittavat kohtia, joissa oppija ei ole vielä tavoittanut kohdekielen normistoa. Virheistä erillään on kuitenkin pidettävä erehdykset, joita sattuu niin kielenoppijoille kuin syntyperäisillekin puhujille. Virheitä ja erehdyksiä ei voi myöskään pitää pelkästään negatiivisina seikkoina: ne kertovat myös, että oppija haluaa kommunikoida riskeistä huolimatta. (Eurooppalainen viitekehys 2008, 214.)

2.3 Edistyneet oppijat

Kielenoppimisen kannalta on mielenkiintoista, miten kaikki normaaleissa olosuhteissa kasvaneet lapset oppivat hallitsemaan oman ensikielensä, mutta toisen kielen omaksumisessa päästään harvemmin yhtä hyvin tuloksiin. Vaikka ensikielisten puhujienkin taidoissa on eroja, nämä erot ovat hyvin pieniä verrattuna toisen kielen oppijoiden tasoeroihin. Potentiaalisin ja ilmeisin selitysero omaksumisen asteeseen on oppijan ikä: ensikieltä aletaan omaksua syntymästä saakka, toista kieltä usein vasta myöhemmällä iällä. Tämä ei kuitenkaan riitä yksin selitykseksi: osa toisen kielen oppijoista kehittyi hyvinkin taitaviksi, kun taas osa ei yrityksestä huolimatta saavuta korkeaa tasoa. (Larsen-Freeman–Long 1992, 153.) Tähän liittyy myös kaksikielisyyden käsite: yleensä ajatellaan, että tullakseen kaksikieliseksi ihmisen on omaksuttava kahta kieltä melko varhaisesta lapsuudesta alkaen. Kuitenkin myös monet aikuiset saavuttavat kohdekielessä niin hyvän tason, että heitä voi pitää lähes kaksikielisinä (*near native*). Heidän kieltään tutkittaessa voidaan yrittää selvittää, mihin pisteeseen asti kieli on yhtenäistä tai lähes samanlaista kuin natiiveilla kielenkäyttäjillä. (Ringbom 1993, 5–6.)

2.3.1 Suomessa tehty tutkimus edistyneistä kielenoppijoista

Suomessa edistyneistä kielenoppijoista on tehty melko vähän tutkimusta. Erityisesti suomenoppijoita ja -oppimista tutkittaessa alkeisoppijat ovat olleet tärkein

tutkimuskohde. Edistyneitä suomenoppijoita väitöskirjoissaan ovat kuitenkin tutkineet Siitonen (1999), Kaivapalu (2005) ja Vaarala (2009). Siitonen tutki edistyneiden oppijoiden *U*-verbijohdoksia ja niiden agenttisuhteissa ilmeneviä ongelmia. Kaivapalu puolestaan tutki lähdekieltä kielenoppimisen apuna virolaisilla ja venäläisillä opiskelijoilla, joista osa oli lukenut suomea vieraana kielenä useamman vuoden ja täten saavuttanut Kaivapalun mukaan edistyneen oppijan tason. Tutkimuskohteena olivat nominien taivutusmuodot. Vaarala selvitti tutkimuksessaan, miten edistyneet suomenoppijat ymmärtävät ja tulkitsevat kaunokirjallisuutta. Lisäksi Eeva Lähdemäki (1995) on tehnyt tutkimuksen suomenruotsalaisten suomeksi kirjoittamissa aineissa esiintyneistä virheistä.

Pro gradu -töissä edistyneitä suomenoppijoita ovat käsitelleet ainakin Elo (1998; lähteenä oleva artikkeli on vuodelta 2000), Ivaska (2009), Kallioranta (2009) ja Denisyuk (2010). Elo tutki suomenoppijoiden syntaktisia ongelmia suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeessa virheanalyysin avulla, kun taas Ivaska tutki eksistentiaalilauseiden ilmiäsuja oppijoiden välikielessä. Kalliorannan työssä tutkimuskohteena ovat korpusainestossa esiintyvät avainsanat. Edistyneet oppijat muodostivat yhden osan tutkimusaineistosta. Samoin Denisyuk tutki sanastoa, mutta hänen tutkimuskohteenaan olivat sananvalintaan liittyvät ongelmat ja virheet. Ivaskan tutkimusaineisto on kokonaan Turun yliopiston edistyneiden suomenoppijoiden korpuksista, Denisyukin osittain.

Elo tarkasteli työssään suomenoppijoiden syntaktisia ongelmia kevään 1996 S2-ylioppilaskokeessa. Hänen tutkimuksensa mukaan eniten virheitä tuottivat objektin sijanvalinta (18 % kaikista virheistä), viittaussuhde (16 %) ja kongruenssi (15 %). Objektin sijaa valitessa virhe sattui useimmiten silloin, kun objektin olisi pitänyt olla partitiivissa, esimerkiksi lauseessa. Koira on purrut jonkun lapsen. Viittaussuhdevirheistä yli 60 % liittyi omistusliitteen virheelliseen käyttöön. Kongruenssitapauksissa puolestaan hankalinta näytti olevan adjektiivin ja pääsanan kongruenssi. (Elo 2000, 60–61.)

Edistyneitä suomalaisia englanninoppijoita on tutkinut Håkan Ringbom (1993). Hän toteaa, että englantia vieraana kielenä opiskelleet ovat usein jopa natiiveja kielenpuhujia paremmin tietoisia kohdekielen kieliopista, sillä heitä on perehdytetty kieleen kieliopin kautta, kun taas natiivi puhuja luottaa enemmän kielelliseen vaistoonsa ja kontekstiin.

Kieliopin hyvä tuntemus voi kuitenkin osoittautua myös ongelmaksi: joitakin kielen sääntöjä voidaan yleistää liikaakin ja samalla jättää huomioimatta se tosiasia, että osa säännöistä on enemmän yleisluontoisia neuvoja. (Ringbom 1993, 6.)

Lähes kaksikielisten englanninoppijoiden kielitaito poikkeaa natiivien kielestä eri tavoin eri osa-alueilla. Lukeminen on osoittautunut alueeksi, jolla lähes kaksikieliset saavuttavat parhaimmat tulokset: lukemisessa he ovat lähimpänä natiivien tasoa. Tähän kuitenkin vaikuttaa ensikielen lukutaito, joka näyttää siirtyvän myös kohdekieleen. Näin ollen ei-akateemisille oppijoille tehtävät tutkimukset saattaisivat antaa aiheesta muita tuloksia. Kaikkein kauimpana natiivien tasosta taas on kuullunymmärtäminen: natiivit ovat omaksuneet kielensä suurimmaksi osaksi puheen kautta ja tottuneet puhekielen variaatioon, kun taas lähes kaksikieliset ovat usein oppineet kohdekieltä enemmän kirjojen avulla. Puheen tuottamisessa lähes kaksikieliset ovat pärjänneet tutuissa tilanteissa oikeinkin hyvin, tosin usein heidän kielensä on korrektimpaa kuin natiiveilla ja siten erilaista. He saattavat käyttää myös sellaisia sanoja ja ilmaisuja, jotka eivät oikeastaan kuulu puhekieleen vaan kirjakieleen. Kirjoitetussa kielessä natiiveja ja lähes kaksikielisiä puhujia on vaikeampi verrata toisiinsa, sillä kirjoittaminen on oma taitolajinsa ja natiivit eivät muodosta millään tavalla homogeenistä joukkoa. Kuitenkin voidaan todeta, että lähes natiiveilla kirjoittaminen on yleensä osa oppimista alusta alkaen ja tuotoksena se voidaan rinnastaa puheeseen. Akateemiset oppijat ovat usein sujuvia kirjoittajia myös ensikielellään ja näin ollen he voivat kirjoittaa hyvinkin korkeatasoisesti silloin, kun tekstilaji on heille tuttu. (Ringbom 1993, 295–298.)

2.3.2 Miten määritellä edistynyt oppija

Pirkko Muikku-Werner teki 1990-luvulla tutkimuksen, jossa hän selvitti natiivien asenteita suomenoppijoiden lausumiin. Tutkimuksessa joukko yliopiston opettajia ja opiskelijoita sai arvioitavakseen oppijoiden tuottamia lausumia erilaisista puhetilanteista kirjallisessa muodossa. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitkä piirteet lausumassa olivat jollakin tavalla onnistuneita tai häiritseviä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kielioppivirheet eivät olleet arvioinnin tärkein kriteeri. Negatiivisiksi seikoiksi nousivat ilmaisun epäselvyys ja sävyn epäsovivuus. Myönteisiä piirteitä olivat puolestaan ymmärrettävyys, tilannekohtainen toimivuus, tarkoituksenmukaisuus sekä asiallisuus. Tutkimuksen tulos sopi yhteen William Littlewoodin vuonna 1984 tekemän

tutkimuksen kanssa, sillä sen mukaan ratkaisevimmat virheet kommunikaation kannalta olivat sanastollisia. (Muikku-Werner 1997, 601, 603, 607.)

Jokaisella oppijalla on omat henkilökohtaiset tavoitteensa kieltä opiskellessaan. Näin ollen onkin loppujen lopuksi vaikeaa määritellä, milloin oppija on saavuttanut tavoitetasonsa kieltä oppiessaan ja mikä on se normi, johon oppijansuomea verrataan. (Martin 1995, 555.) Suomessa kielitaidon määrittely on tarpeellista esimerkiksi kansalaisuutta haettaessa. Kansalaisuuden saamista varten hakijalla tulee olla todistus riittävästä kielitaidosta, joksi lasketaan YKI-testissä saavutettu keskitason tulos. YKI-testi pohjautuu yleiseurooppalaiseen viitekehykseen, jossa oppijaa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueilla ja hänelle määritellään taitotaso asteikolta A1–C2. Tasot C1 ja C2 edustavat taitavaa kielenkäyttäjää. YKI-testin ylimmällä eli taitavan kielenkäyttäjän tasolla testiin osallistuvan henkilön on hallittava niin puhuttu kuin kirjoitettukin kieli erittäin hyvin. Testin kriteereissä sanotaan muun muassa, että henkilön on ymmärrettävä myös ilmausten sävyeroja ja pystyttävä ilmaisemaan erilaisia merkitysvivahteita. Ylimmän tason kielenkäyttäjä tekee vain vähän virheitä kieliopissa ja sanastossa. Hän ymmärtää normaalitempoista puhetta, vaikka ymmärtäminen saattaa joskus vaatia hieman ponnisteluja. Hän myös kirjoittaa sujuvasti, mutta monimutkaisten lauserakenteiden käyttö saattaa joskus tuottaa vaikeuksia. (JY-SKK 2010.) Kielitaidon määrittely ja arviointi vaatii arvioinnin suorittajalta paljon. Erilaiset arvioinnin tueksi laaditut kriteerit, kuten edellä mainitun yleiseurooppalaisen viitekehyksen kriteerit, auttavat suuresti, mutta silti ihmiset saattavat arvioida samoja suorituksia eri tavoin. Suomi toisena kielenä -kirjoitusten arviointia on väitöskirjassaan tutkinut Mirja Tarnanen (2002), jonka tutkimustulosten mukaan arviointi on aina jossakin määrin subjektiivista. Arvioinnin tasavertaisuutta voi Tarnasen mukaan kuitenkin parantaa muun muassa lisäämällä arvioijien tietoisuutta aiheesta.

Tämän työn informantit ovat eittämättä edistyneitä oppijoita: heidät on hyväksytty opiskelemaan suomen kielellä suomalaisen yliopistoon. Aineistoanalyysissäni joudun kuitenkin arvioimaan heidän kielitaitoaan, jotta voin nähdä mahdollisesti tapahtuvaa kehitystä. Natiivi puhuja suhtautuu yleensä oppijan käyttämään kieleen ymmärtäväisesti mutta toisinaan turhankin tarkasti. Esimerkiksi sanojen taivutus on kielessä asia, jossa myös natiivit puhujat tekevät runsaasti virheitä, mutta heidän puheessaan siihen ei yleensä kiinnitetä huomiota (Martin 1995, 556). Toisen kielen puhujalla taivutukseen kiinnitetään helposti huomiota, mutta yksittäisen sanan taivutuspäätteen unohtaminen ei

kuitenkaan vaikeuta millään tavalla tuotoksen ymmärtämistä (Muikku-Werner 1997, 601). Omassa analyysissäni ensimmäisellä sijalla on ymmärrettävyys: olen muun muassa tehnyt useista lauseista kontekstin perusteella erilaisia tulkintoja lausetyyppinä analysoidessani. Toisella sijalla on kuitenkin tarkkuus: osana informanttien kielitaidon arviointia olen myös etsinyt ja luokitellut heidän tekemiään virheitä. (ks. virheettömyyden, kompleksisuuden ja sujuvuuden arvioinnista myös Ellis–Barkhuizen 2005, 139–164)

3 LAUSETYYPIT JA NIIDEN RYHMITTELY

3.1 Syntaktiset lausetyypit

Perinteisesti monissa kielissä lausetyyppien jaottelu on tukeutunut lauseenjäsennykseen, jossa lauseista on erotettu predikaattiverbi (V), subjekti (S) ja objekti (O). Esimerkiksi prototyyppisen transitiivilauseen kuvaus on näin ollen ollut SVO, joka on myös nykysuomen ja sen germaanisten naapurikielten vallitseva tyyppi. On kuitenkin huomioitava, että lausetyyppiajattelu koskee vain väitelauseita: käsky- ja kysymyslauseet on määriteltävä erikseen. (Häkkinen 2003, 160–162.)

Eri kielissä on melko samanlainen valikoima erilaisia lausetyyppejä: osa kertoo ihmisen aktiivisesta toiminnasta, osa kertoo jonkin asian ominaisuudesta ja osa kertoo, missä jotakin on (Alho–Kauppinen 2008, 111). Suomessa lausetyyppejä on usein käsitelty subjektin kautta, ja esimerkiksi Isossa suomen kieliopissa (myöhemmin ISK) jako peruslauseiden ja erikoislauseiden välillä määrittyy pitkälti sen mukaan, miten prototyyppinen subjekti lauseessa on (Helasvuo–Huumo 2010, 165, 168). Fennistiikan alalla Osmo Ikola oli ensimmäinen, joka yhdisti subjektin sijamuotojen vaihtelun ja lausetyypit. Samalla hän otti käyttöön eksistentiaalilauseen käsitteen. (Inaba 1996, 16.)

3.1.1 Subjekti lauseenjäsenenä

Suomessa subjekti ei ole pakollinen lauseenjäsen samalla tavoin kuin monissa muissa kielissä. Se on kuitenkin verbin ensisijainen täydennys. Niissä lauseissa, joissa subjekti on, sen kieliopillisina kriteereinä on pidetty sijaanmerkintää, kongruenssia ja lauseen sanajärjestystä. Sijamerkintä on subjektin tärkeänä kriteerinä silloin, kun lauseessa on sekä subjekti että objekti: sijapäätteen avulla lauseesta erotetaan objekti, kun taas subjekti on tunnuksettomassa nominatiivissa. Tämä kriteeri ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton: esimerkiksi lauseessa *Lapset söivät jäätelöt* sekä subjekti että objekti ovat monikollisena substantiivilausekkeena eli NP:nä. Kuitenkin on tyypillistä, että nimenomaan subjekti on nominatiivisijainen, ja muun muassa ISK:ssa perussubjektin käsite on liitetty nominatiivisijaiseen subjektiin. (Helasvuo–Huumo 2010, 169–170.)

Kongruenssi on toinen subjektin kriteeri, joskin esimerkiksi ISK:n määritelmässä se koskee lopulta vain perussubjektia eli nominatiivimuotoista subjektia. Muussa kuin nominatiivissa olevat subjektit eivät nimittäin täytä subjektin ensimmäistä kriteeriä, sijanmerkintää, eivätkä ne näin ollen laukaise myöskään kongruenssia. Tällaisia subjekteja ovat eksistentiaalisubjektit (e-subjektit) sekä genetiivisubjektit. Näiden subjektien ensisijaiseksi määrittelyperiaatteeksi nousevat konstruktorakenteet, joissa ne esiintyvät: toisin sanoen erikoislausetyypit. (Helasvuo–Huomo 2010, 167.) ISK:n mukaisessa lausetyyppijaottelussa subjekti nousee siis keskeisimmäksi kriteeriksi. Prototyypisissä lauseissa perussubjekti esiintyy intransitiivi-, transitiiivi- ja kopulalauseissa. Muissa lauseiden prototyypeissä subjekti on joko epätyypillinen tai se puuttuu kokonaan. (Alho–Kauppinen 2008, 111.)

ISK:ssa erotetaan sijamuodon ja kongruenssin perusteella kolme erilaista subjektin tyyppiä: perussubjekti, e-subjekti ja genetiivisubjekti. Näistä vain perussubjekti laukaisee kongruenssin. Neutraalissa sanajärjestyksessä olevassa lauseessa perussubjekti on verbin edellä lauseen teemapaikassa, esim. *Tahrat ovat tulleet viinipullosta*. E-subjekti puolestaan on eksistentiaalilauseissa. E-subjekti on lauseessa verbin jälkeen ja voi olla myös partitiivissa. Partitiivissa e-subjekti on silloin, jos lause on kielteinen tai subjektin tarkoite on jaollinen, esim. *Pöytäliinaan tuli tahroja*. Kolmas mahdollinen subjektityyppi, genetiivisubjekti, esiintyy nesessiivirakenteessa ja infiniittisessä rakenteessa, esim. *Minun täytyy mennä*. Subjektina voi olla substantiivilauseke (joko täysi leksikaalinen lauseke tai pronomini), lause tai infinitiivilauseke. Substantiivilauseke on kaikkein tavallisin subjekti, mutta tietyissä tapauksissa myös lause tai infinitiivilauseke on mahdollinen. (ISK, 865, 868–869.)

ISK:ssa määritellyt subjektit ovat vain siltä osin yhtenäisiä, että ne ovat verbin ensisijaisia täydennyksiä. Ongelmallisin subjekteista on e-subjekti, jota muistuttavia lauseenjäseniä esiintyy myös muissa eksistentiaalilauseita muistuttavissa konstruktioissa. Nämä elementit ISK:ssa on kuitenkin analysoitu muiksi kuin subjekteiksi. (Helasvuo–Huomo 2010, 177.) Artikkelissaan Helasvuo ja Huomo tulevatkin siihen tulokseen, että ISK:n mukainen subjektin määrittely pitäisi muuttaa siten, että syntaktisesti subjektina toimisivat vain nominatiivimuotoiset NP:t. Eksistentiaalisissa lauseissa ei siis olisi lainkaan subjektia vaan niin sanottu E-NP, joka tavallisesti on verbin ensisijainen täydennys ja jonka tarkoite on uusi. Genetiivisubjektiin Helasvuo ja Huomo eivät ota tarkemmin kantaa. (Helasvuo–Huomo

2010, 191–192.) Tässä työssäni käytän subjektin määrittelyssä kuitenkin ISK:n jaottelua.

3.1.2 Lausetyyppien jaottelusta

Lausetyypeillä tarkoitetaan rakenteellisia malleja, jotka on yleensä jaoteltu sen mukaan, millaisia jäseniä niihin verbin lisäksi kuuluu. Pro gradu -työssään Ilmari Ivaska jakaa lausetyyppikuvauksen kahteen ryhmään, kaksiarvoisiin ja moniarvoisiin kuvauksiin. Kaksiarvoisissa kuvauksissa lausetyypit jaetaan karkeasti kahteen ryhmään: normaalilauseisiin ja eksistentiaalilauseisiin. Näissä kahdessa ryhmässä voi olla myös alakohtia. Moniarvoisissa kuvauksissa puolestaan lausetyypit jaotellaan useampiin samanarvoisiin lausetyyppisiin. (Ivaska 2009, 10)

Lausetyyppien jaottelu ja terminologia ei ole selvää ja yksioikoista. Vuonna 1970 Valma Yli-Vakkuri julkaisi artikkelin, johon hän oli koonnut niin sanottuja ydinlausetyyppisiä. Tämä oli ensimmäinen pyrkimys esittää lausetyypit kokonaisuutena. Jaottelun perusteeksi Yli-Vakkuri nimesi lauseen ytimen, subjektin ja predikaatin. (Inaba 1996, 16, ks. myös Yli-Vakkuri 1970) Nykyisenkaltaista lauseen muotokriteereihin perustuvaa jaottelutapaa alettiin lähestyä vuonna 1972, jolloin Aimo Hakanen julkaisi oman lausetyyppijakonsa. Ivaskan jaottelun mukaan Hakasen lausetyyppijako edustaa kaksiarvoista kuvausta. Hakasen kategoriat muodostuvat nominatiivisubjektin sisältävistä, kongruoivista ja suoraa sanajärjestystä noudattavista normaalilauseista sekä intransitiivisista, kongruoimattomista ja epäsuorista eksistentiaalilauseista, joiden subjekti voi olla nominatiivissa, akkusatiivissa tai partitiivissa. (Hakanen 1972, 37–43.) Hakasen jaottelu näyttää seuraavalta³:

Normaalilauseet

Intransitiivityyppi	<i>Kissa on puussa.</i>
Transitiivityyppi	<i>Poika syö omenan.</i>
Predikatiivityyppi	<i>Mies on muurari.</i>

Eksistentiaalilauseet

Eksistentiaalilause	<i>Huoneessa on pöytä.</i>
Omistuskonstruktio	<i>Pojalla on koira.</i>

³ Kaikkien lausetyyppikuvauksen esimerkit ovat alkuperäisestä lähteestä: olen esittänyt kussakin kohdassa 1–2 esimerkkiä riittävän yleiskuvan saamiseksi.

Joitakin vuosia myöhemmin julkaistun Nykysuomen lauseopin (Hakulinen–Karlsson 1979, 93) mukaan suomen kielessä on kuusi peruslausetyyppiä, joiden lisäksi on muutamia suppeakäyttöisempiä konstruktioita. Näkemyksensä Hakulinen ja Karlsson perustavat John Lyonsin kielitypologiseen näkökulmaan, jonka mukaan on olemassa yksitoista universaalia lausetyyppiä, jotka pienin syntaktisin eroin ilmenevät eri kielissä. Heidän jaottelunsa mukaan peruslausetyypit ovat seuraavat:

- A. Intransitiivilause *Veljeni nukkuu*
- B. Transitiivilause *Äitini piirtää karttoja*
- C. Ekvatiivilause *Mielikirjailijani on Hilja Hahti*
Luonnehtiva *Sisareni on nero/nerokas*
- D. Tilalause *Sataa*
- E. Eksistentiaalilause *Kuussa on pieniä lapsia*
- F. Omistusrakenne *Koiralla on luu.*

Lisäksi Hakulinen ja Karlsson nimeävät kolme marginaalista ryhmää. Ryhmän G muodostavat inkluusiolause, (*Tämä kylä on Hämettä*), tulosrakenne (*Pojasta tulee mies*) ja *puhki*-rakenne (*Pallo meni puhki*). Ryhmä H puolestaan koostuu kokijalauseista (*Minua onnisti*) ja ryhmä I kvanttorilauseista (*Alkoholitapauksia on kolme*). (Hakulinen–Karlsson 1979, 98.) Hakulisen ja Karlssonin jaottelussa mukana olevat peruslausetyypit ovat mukana myös ISK:ssa, vaikkakin kohdassa C olevat lauseet on niputettu osaksi kopulalauseetta. Lisäksi ISK:n määrittelyssä kopulalauseeseen kuuluvat myös lauseet, joissa on subjektin ja *olla*-verbin lisäksi adverbiaali. ISK:n jaottelu myös poikkeaa hieman Hakulisen ja Karlssonin mallista: peruslausetyyppejä on vain kolme ja marginaalisista rakenteista kaksi ei ole mukana erikoislausetyypeissä.

Vuonna 1993 Ulkomaanlehtori- ja kielikurssiasiain neuvottelukunnan (UKAN) lehtoripäivillä pitämässään työpajaesityksessä Börje Vähämäki (Vähämäki 1993, 113–114) puolestaan on esitellyt toisenlaisen jaottelun peruslauseista, jotka jakaantuvat kolmeen pääkohtaan ja useampiin alakohtiin:

1. Nominatiivisubjektilauseyyt

1.1. Transitiiivilause	<i>Te tutkutte asian</i>
1.2. Intransitiivilause	<i>Aallot hohtelivat auringossa</i>
1.3. Predikatiivilause	<i>Pojat olivat iloisia / parhaat kaverit</i>

2. Eksistentiaalilauseyyt

2.1. Subjektiloppuiset eksistentiaalilauseet

- lokatiivinen eksistentiaalilause	<i>Täällä on asunut opiskelijoita, Eilen puhkesi sota</i>
- omistuslause	<i>Meillä oli omat vaatteet</i>
- osa-kokonaisuuslause	<i>Koivussa on kauniit lehdet</i>
- tilalause	<i>Tuulee</i>

2.2. Subjektialkuinen eksistentiaalilause

Kirjoja oli lattialla

3. Kokijalauseet

Heitä harmitti, Minun on kylmä

Tässä jaottelussa lauseiden keskinäiset rakenteelliset erot tulevat mielestäni parhaiten esiin. Jaottelussa mukana olevia peruslausetyyppejä on enemmän kuin Hakulisen ja Karlssonin mallissa, ISK:n malliin verrattuna eroa on vain hieman: esimerkiksi kohdan 3 kokijalauseet on ISK:ssa eroteltu tunnekausatiiveiksi ja genetiivialkuisiksi lausetyypeiksi. Eri lausetyyppien yleisyyteen Vähämäki ei ota kantaa.

1990-luvun alussa Opetusministeriö asetti kielioppityöryhmän, jonka tarkoituksena oli laatia ehdotus kieliopin opetuksen perusteista. Kielioppityöryhmän teoksessa esitellään syntaksin yhteydessä myös peruslausetyypit. Työryhmän mietinnössä peruslauseet jakautuvat kolmeen ryhmään niiden subjektin perusteella. (Kieli ja sen kieliopit 1994, 158–159.)

Subjektialkuiset

Transitiivilause	<i>Isä pesee autoa</i>
Intransitiivilause	<i>Lapset nukkuvat</i>
Predikatiivilause	<i>Pojat ovat hyviä pelaajia</i>

Subjektittomat

Tilalause	<i>Sataa</i>
Kokijalause	<i>Selkääni pakottaa</i>

Adverbiaalilauseet

Eksistentiaalilause	<i>Pihalla on autoja</i>
Omistuslause	<i>Minulla on punainen auto</i>
Tuloslause	<i>Tutkimuksesta tuli susi</i>

Edellä mainittujen lausetyyppikuvausten lisäksi myös S2-opetukseen on kehitetty omat versionsa. Suomen kielioppia ulkomaalaisille -kirjan kirjoittaneen Leila Whiten (White 2008, 266–284) mukaan suomessa on seitsemän erilaista lausetyyppiä:

1. Verbi + verbi -lauseet *Haluan oppia suomea, Rakastan syömistä*
2. Nesessiivilauseet *Minun täytyy opiskella suomea*
3. Omistuslauseet *Minulla on kaksi lasta*
4. Eksistentiaalilauseet *Kadulla on auto*
5. Muutos + tulos -lauseet *Liisasta tulee lääkäri*
6. Geneeriset lauseet *Täällä voi opiskella suomea*
7. ”On hauskaa” -lauseet *On hauskaa matkustella*

Whiten jaottelu poikkeaa jo huomattavasti aiemmin mainituista kuvauksista. Kuvauksesta voi ehkä helposti nähdä eri lausetyyppien käyttötarkoitukset, mutta jaottelusta on vaikea löytää rakenteellista tai kieliopillista selkeyttä. Ehkäpä juuri tästä syystä Whiten jaottelu ei ole mukana yleisimmissä Suomessa käytettävistä S2-oppikirjoissa. (ks. Jokinen 2010, myös oppikirjat Kenttälä 2004, Heikkilä–Marjakangas 2008) Kielipillisemmän kuvauksen lausetyypeistä suomea toisena tai vieraana kielenä opiskeleville puolestaan antaa Fred Karlssonin vuonna 2009 julkaistu Suomen peruskielioppi, jossa on huomioitu myös ISK:n mukanaan tuomat uudistukset. Karlssonin lausetyyppikuvauksessa lauseet on jaettu kahtia sen mukaan, onko subjekti verbin edellä vai jäljessä. Poikkeuksena muihin lausetyyppijaotteluihin on, että subjektittomia lausetyyppiä Karlsson nimittää lauseiden sijaan rakenteiksi. Lisäksi Karlssonin kuvauksessa kopulalause on yksi intransitiivilauseen muoto. (Karlsson 2009, 11, 102.)

ISK:ssa monikäyttöisiksi lausetyypeiksi kutsutaan transitiiivi-, intransitiivi- ja kopulalauseita, erikoislausetyypeiksi puolestaan eksistentiaali-, omistus-, ilmiö-, tila-, kvanttori-, tulos- ja tunnekausatiivilauseita sekä genetiivialkuisia lauseita. Nimensä

mukaisesti erikoislausetyypeillä on monikäyttöisiä lausetyyppejä suppeampi käyttöala: ne ovat konstruktioita, jotka ovat vakiintuneet tiettyihin merkityksiin. (ISK, 847–848.) ISK:ssa käytetyt termit, monikäyttöiset lausetyypit ja erikoislausetyypit, ovat kuitenkin hieman hämääviä: erikoislausetyypeillä ei tarkoiteta vähän käytettyjä tai harvinaisia lauseita vaan konstruktio on monikäyttöisiä lausetyyppejä tiukempi.

3.1.3 Lausetyypit Ison suomen kieliopin mukaan

Tässä työssäni käytän pohjana ISK:n nimeämiä lausetyyppejä. Tutkimuksessani ns. peruslauseiden joukon muodostavat yhdessä monikäyttöiset lausetyypit sekä eksistentiaalilause alatyyppeineen (omistuslause, ilmiölause). Muut erikoislausetyypit muodostavat aineistosta vain pienen osan, jota käsittelen yhtenä ryhmänä. Esittelen ISK:n lausetyypijaottelun kriteerit tarkemmin luvussa 3.2.

ASETELMA 1. Syntaktisten lausetyyppien jaottelu ISK:n mukaan (ISK, 848).

Monikäyttöiset lausetyypit	
Transitiivilause	<i>Te rikotte ikkunan.</i>
Intransitiivilause	<i>Lokit lentelevät ja kirkuvat.</i>
Kopulalause	<i>Sinä olet ihana ~ lohtunani.</i>
Erikoislausetyypit	
Eksistentiaalilause	<i>Pöydällä on kirjoja.</i>
Omistuslause	<i>Vaarilla on saari.</i>
Ilmiölause	<i>Syttyi sota.</i>
Tilalause	<i>Ulkona sataa ja on kylmä.</i>
Kvanttorilause	<i>Syitä on monenlaisia.</i>
Tuloslause	<i>Meistä tulee kuuluisia.</i>
Tunnekausatiivilause	<i>Minua pelottaa.</i>
Genetiivialkuinen	<i>Minun on sääli häntä.</i>

Kuten edellä on todettu, ISK jaottelee lausetyypit kahteen pääryhmään subjektin perusteella. Ensimmäisen pääryhmän muodostavat monikäyttöiset lausetyypit, joissa kaikissa on perussubjekti. Erikoislausetyypeissä subjekti on joko epätyypillinen (esimerkiksi partitiivisijainen) tai se puuttuu kokonaan. ISK:n jaottelussa on piirteitä monista muista aiemmin esitellyistä lausetyypikuvauksista, mutta suoranaisesti se ei pohjaa mihinkään aiemmista malleista. Lähimpänä se lienee Hakulisen ja Karlssonin

vuonna 1979 julkaisemaa jaottelua, joskaan Hakulisen ja Karlssonin nimeämiä marginaalisia inkluusiolausetta ja *puhki*-rakennetta ei ole otettu lainkaan mukaan.

Vaikka ISK:n lausetyyppi- jaottelun jako kahteen osaan on rakenteellisesti perusteltu, eri lausetyyppien analysoiminen voi sen perusteella olla välillä hankalaa. ISK:n vaikeaselkoisuudesta mainitsee myös Kaisa Häkkinen, joka nostaa esimerkiksi omistuslauseen jäsenyyksen. Jos haluaa nimetä omistuslauseen eri jäsenet, on osattava etsiä hakemistosta kohta habitii-verbialaali, jota ei mainita omistuslauseen esittelyn yhteydessä. Samoin yksinkertaisten lauseiden kuten *Kirja on pöydällä* luokittelu jää lukijan vastuulle suppean esittelyn vuoksi. (Häkkinen 2005, 58, 60.) Samaan asiaan kiinnittävät huomiota myös Huumo ja Ojutkangas (Huumo–Ojutkangas 2005, 231–232.), joiden mielestä lausetyyppien väliset rajanvedot ovat erityisesti eksistentiaalilauseen alatyypeissä epämääräisiä. Näin ollen myös lauseenjäsenten yksiselitteinen erottaminen jää tekemättä. Myös Martin ja Siitonen (2005, 589.) puuttuvat erikoislausetyyppien keskinäiseen erotteluun, joka pohjautuu hankalasti semantiikkaan. Erilaisia rajatapauksia ISK:ssa on paljon, mutta ne jäävät tulkinnaltaan avoimiksi. Esimerkiksi intransitiivilauseen ja eksistentiaalilauseen välinen raja voi toisinaan olla häilyvä.

3.2 Eri lausetyyppien kriteerit

Luvussa 5 käsittelen informanttien käyttämiä lausetyyppejä. Lausetyyppejä analysoidessa olen tukeutunut ISK:n lausetyyppien kriteereihin, jotka esittelen tässä yhteydessä. ISK:n kriteeristö ei ole ollut minulle aivan ongelmaton, joten muutaman lausetyypin kohdalla tuon esille myös niiden analysointiin mahdollisesti liittyneet ongelmat.

3.2.1 Transitiiivilause

Transitiivilauseella tarkoitetaan lausetta, jossa on objekti. Tyypillinen transitiiivilause ilmaisee tekoa tai pyrkimystä, joka johtaa tulokseen eli tilan tai paikan muutokseen. Lauseen merkitys on kuitenkin avoin eikä rajoitu mihinkään tiettyyn merkitykseen. (ISK, 848.) Transitiiivilauseen predikaatti on siis kaksipaikkainen: se saa täydennykseksen sekä subjektin että objektin (Hakulinen–Karlsson 1979, 93).

Suomen kielessä objektin sija vaihtelee. Sen sijoina voivat olla partitiivi, genetiivi, nominatiivi ja akkusatiivi. Objektit voi jakaa kahteen ryhmään: partitiiviobjekteiksi ja totaaliobjekteiksi. Partitiiviobjektia käytetään silloin, kun objektin tarkoite on rajaamaton. (ISK, 881–882) Esimerkiksi lauseet *Lapsi söi jäätelöä* ja *Lapsi söi jäätelön* eroavat toisistaan juuri objektin tarkoitteen osalta. Ensimmäisessä lauseessa jäätelön määrää ei ole mitenkään rajattu, kun taas jälkimmäisessä lauseessa lapsella on ollut yksi jäätelö eli rajattu määrä.

Käytössä partitiiviobjekti on totaaliobjektia yleisempi. Esimerkiksi monet verbit (kuten *rakastaa, harrastaa*) vaativat partitiiviobjektin. Lisäksi kielteisessä lauseessa objekti saa partitiivisijan. Partitiiviobjektin käyttö saattaa viitata myös toiminnan prosessimaisuuteen: aina ei ole selvää, tapahtuuko toiminta loppuun saakka vai ei. (Alho–Kauppinen 2008, 114–115.) Esimerkiksi lause *Äiti kirjoittaa kirjettä* viittaa prosessimaiseen toimintaan, jossa on mahdollista, että äiti kirjoittaa kirjeen kerralla loppuun tai jatkaa sen loppuun myöhemmin. Vastaavasti totaaliobjektin saava lause *Äiti kirjoittaa kirjeen* kertoo selvästi, että äiti saa kirjeen valmiiksi asti.

3.2.2 Intransitiivilause

Intransitiivilause eroaa transitiivilauseesta siten, että siinä ei ole objektia. Tämän takia intransitiivilauseen osoittama toiminta on vähemmän suuntautunutta: se ei ilmaise pyrkimystä muutokseen. (Alho–Kauppinen 2008, 116.) Intransitiivilauseen verbi on sellainen, johon tavallisesti liittyy vain yksi pakollinen täydennys, subjekti. Rajankäynti transitiivi- ja intransitiivilauseiden verbien välillä ei kuitenkaan ole aivan yksioikoinen: on olemassa paljon verbejä, jotka voivat tilapäisesti esiintyä myös ilman objektia. (Hakulinen–Karlsson 1979, 93–94.) Tällaisia verbejä ovat muun muassa *syödä* ja *leikkiä*.

Jotkin intransitiivilauseen verbeistä tarvitsevat kuitenkin adverbiaalinen. Jos verbi tarvitsee tietynsijaisen täydennyksen, puhutaan verbin rektiosta. Adverbiaali ei kuulu lauseen ydinjäseniin, mutta mikäli verbi tarvitsee rektion, rektion suhde verbiin on yhtä kiinteä kuin objektinkin. Tietyissä sijassa olevaa rektiota vaativia verbejä ovat muun muassa *asua* ja *perustua*. (Alho–Kauppinen 2008, 116.)

3.2.3 Kopulalause

ISK:n määritelmä kopulalauseesta on hyvin lyhyt. Siinä verbinä on *olla* ja subjektin lisäksi toisena lauseenjäseneä on predikatiivi tai adverbiaali. Kopulalauseen tarkoituksena on kuvata jotakin tilaa. (ISK, 848.) Tilalla tarkoitetaan tilannetta, jolla ei ole luontaista päätepidettä ja johon ei sisälly muutosta tai liikettä. (ISK, 1433).

Kopulalauseen kolmantena pakollisena jäsenenä on joko predikatiivi tai adverbiaali. Predikatiivi sijaitsee yleensä verbin jäljessä. Se voi myös siirtyä lauseen alkuun, mutta se ei siirry yhtä helposti kuin esimerkiksi objekti. Predikatiivi esiintyy kieliopillisissa sijoissa. Predikatiiviadverbiaali yleensä myös kongruoi luvun suhteen lauseen subjektin kanssa: *Sinä näytät kalpealta / Te näytätte kalpeilta*. Kielteisessä lauseessa predikatiivi ei muutu partitiivisijaiseksi. (Hakulinen–Karlsson 1979, 189–190.) Sekä adjektiivi- että substantiivilauseke voivat toimia predikatiivina, jolloin puhutaan joko adjektiivi- tai substantiivipredikatiivista. Partisiippilausekkeet toimivat predikatiiveina samalla tavoin kuin adjektiivilausekkeet. Toisinaan myös lause voi toimia predikatiivina. (ISK, 900.)

Predikatiivin paikalla kopulalauseessa voi olla myös adverbiaali. Adverbiaali ilmaisee olemisen tapaa, olotilaa tai asentoa. Adverbiaali voi olla essiivimuotoinen lauseke tai taipumaton adverbilauseke. (Alho–Kauppinen 2008, 119.) Käytännössä *olla*-verbin ja subjektin kanssa voi esiintyä hyvin suuri joukko erilaisia adverbiaaleja, esimerkiksi *sinulle, Oulusta, Antin kanssa, kauhuissaan ja rikki* (ISK, 831).

Astetta vaikeammaksi kopulalauseen ja sen jäsenten määrittely muuttuu silloin, kun joko predikatiivina tai subjektina toimii infinitiivilauseke tai lause. Esimerkiksi informantin RU tekstissä on kaksi tällaista kopulalauseeksi tulkitsemaani lausetta (esimerkit 1 ja 2).

(1) RU (3:2) 24 *Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, mitkä verbeistä aiheuttavat eniten ongelmia ja miten äidinkieli vaikuttaa verbien rektion oppimiseen.* (LAS2-7/9muu)

(2) RU (3:2) 25 *Päämääräni on ehdottaa oikea opetusstrategia, jossa alusta lähtien otetaan huomioon suomen ja venäjän rektion väliset erot.* (LAS2-7/9muu)

Esimerkissä 1 ensimmäisessä lauseessa on substantiivilauseke, *olla*-verbi predikaattina sekä infinitiivilauseke ja sitä seuraavat määrittävät sivulauseet. ISK:ssa ei ole vastaavaa esimerkkiä, mutta hieman esimerkin 2 tapainen kohta löytyy sivun 901 huomautuksesta,

jonka mukaan infinitiivilauseketta voi pitää predikatiivina tai subjektina. ISK asettuu subjektin puolelle. Kummankin lausetyypin voinee kuitenkin tulkita kopulalauseeksi, vaikkei täsmällisemmästä lauseenjäsenten määrittelystä olisikaan varma: lauseiden tarkoituksena on kuitenkin kuvata jotakin tilaa.

Kopulalauseen kuvaus on hyvin ylimalkainen ja pakottaa lukijan etsimään lisätietoa muista kohdista. Epävarmuus luokittelusta kuitenkin kasvaa, kun tutustuu esimerkiksi MA-infinitiiviin, joka voi ISK:n mukaan olla predikatiivi tai predikaatin osa verbiliiton muodossa. (Häkkinen 2005, 60–61.) Kopulalauseetta ei voi tunnistaa pelkän muodon perusteella ja avoimeksi jää, miksi ISK:ssa monimuotoisempi kopulalause on syrjäyttänyt perinteisen predikatiivilauseen (Martin–Siitonen 2005, 589).

3.2.4 Eksistentiaalilauseet

Tässä työssäni lasken eksistentiaalilauseiksi ISK:n mukaisen eksistentiaalilauseen ja omistuslauseen. Näille kummallekin yhteistä on se, että prototyypisessä lauseessa subjekti on verbin jälkeen, predikaattina on *olla*-verbi ja lauseen teemapaikassa on adverbiaali (ISK, 849). ISK:ssa eksistentiaalilauseen alatyypeiksi lasketaan myös ilmiö- ja tilalauseet, mutta koska niiden konstruktio on mielestäni erilainen ja siten erikseen suomea opiskeltaessa omaksuttava, olen siirtänyt mahdolliset esiintymät kohtaan ”Muut lausetyypit”. Näitä esiintymiä on aineistossa vain vähän, joten esittelen ne muita lausetyypiryhmiä tarkemmin.

Prototyypisessä eksistentiaalilauseessa verbinä on *olla*. Kuitenkin myös muut intransitiiviset ja olemassa olemista tai olemaan tulemista ilmaisevat verbit ovat mahdollisia. Tällaisia verbejä ovat muun muassa *tulla*, *ilmestyä* ja *aiheutua*. Lause alkaa paikanilmauksella ja e-subjekti on verbin jäljessä. (ISK, 850.) E-subjekti voi olla joko nominatiivissa tai partitiivissa. Partitiivissa e-subjekti on silloin, kun sen tarkoite on jaollinen eli ainesana tai monikkomuoto: *Lasissa on maitoa*, *pihalla on lapsia*. E-subjekti on partitiivissa myös silloin, kun kyseessä on kieltolause kuten *Pöydällä ei ole kirjaa/kirjoja*. E-subjekti ei kongruoi verbin kanssa. (Helasvuo–Huomo 2010, 167.)

ISK:n määrittelyn nojaten on toisinaan vaikea määrittää, täyttääkö jokin lause eksistentiaalilauseen kriteerit. Esimerkiksi informantin RU aineistossa on seuraavanlainen lause:

(3) RU (0:0) 3 *On olemassa 3 karjalan murretta...* (LAS2-7/0103)

Lause täyttää eksistentiaalilauseen kriteerin vain siltä osin, että subjekti on verbin jäljessä. Lause ei ala paikanilmauksella ja subjektissa esiintyvä partitiivimuotokin on selitettävissä lausekkeen alun numeroilmauksella: suomessa ykköstä lukuun ottamatta nominatiivissa ja partitiivissa olevien numeroilmausten kanssa substantiivissa käytetään yksikön partitiivimuotoa lausetyypistä riippumatta. Tämänkaltaisissa tapauksissa nojaudun kuitenkin Ivaskan pro gradu -työssään (Ivaska 2009, 50) käyttämään määritelmään, jonka mukaan subjektin verbintakaisuus yhdistettynä rakenteen merkitykseen on niin keskeinen eksistentiaalilauseen piirre, että lauseen voi epäilemättä luokitella eksistentiaaliseksi.

3.2.5 Muut lausetyypit

Tässä työssäni kohdan ”Muut lausetyypit” muodostavat ISK:n mukaiset ilmiö-, tila-, kvanttori-, tulos- ja tunnekausatiivilauseet sekä genetiivialkuiset lauseet. Osa näistä on merkitykseltään niin rajattuja, että en oleta niitä löytyvän tenttivastauksista tai gradun käsikirjoitusversioista. Tässä kohdin esittelen kuitenkin lyhyesti kunkin lausetyypin ja sen tunnusmerkit.

Ilmiölause on verbialkuinen eksistentiaalilauseen alatyyppejä, jossa e-subjekti on verbin jäljessä. Lause ilmaisee jonkin asian toteutumista. Lauseen predikaattina voivat olla kaikki eksistentiaalilauseen keskeiset verbit. Subjekti on tyypillisesti abstrakti. Monet ilmiölauseet ovat pitkälle kiteytyneitä: *vallitsi hiljaisuus, puhkesi kapina, herää kysymys*. (ISK, 855–856). Ilmiölausetta ei ole esitelty esimerkiksi Käyttökieliopissa lainkaan, enkä usko, että niitä löytyy juurikaan informanttien teksteistä lausetyypin varsin suppean käyttöalan vuoksi.

Tilalause alkaa yleensä ajan tai paikan puiteadverbiaalilla, jota seuraa yksikön kolmannessa persoonassa oleva verbi. Lauseessa ei ole subjektia. Tilalause kuvaa luonnonilmiöitä, ulkoisen ympäristön aistittavia ominaisuuksia sekä ihmisen tuntemuksia ja kontrolloimattomia fysiologisia tapahtumia. Lauseen predikaattina on verbi tai *olla*-verbin ja muun lauseenjäsenen muodostama verbiliitto. Tilalauseita ovat mm. *Täällä tuulee* ja *Huoneessa oli siistiä*. (ISK, 856–857.) En odota löytäväni

informanttien teksteistä tilalauseita, sillä kielitieteeseen liittyvissä tenteissä ja muissa kirjoituksissa tuskin on aiheita, joiden käsittelyn yhteydessä tilalauseita yleensä käytetään.

Kvanttorilause eli paljouslause kertoo, kuinka paljon jotakin ainetta on tai kuinka suuri jokin joukko on. Lauseen alussa on partitiivimuotoinen e-subjekti ja verbin jälkeen on subjektia luonnehtiva määränilmaus. Tällainen lause on esimerkiksi *A-luokan julkkiksia on Suomessa parikymmentä*. (Alho–Kauppinen 2008, 122.) Mielestäni on mahdollista, että informanttien teksteissä esiintyy jonkin verran kvanttorilauseita.

Tuloslauseessa on elatiivimuotoinen substantiivilauseke, johon kohdistuvasta muutoksesta lause viestii. Muutosta luonnehtii predikatiivi, joka yhdistyy muutoksen kokevaan tarkoitteeseen yleisimmin *tulla*-verbin avulla. Myös muut samankaltaiset verbit (kuten *kehittyä*, *muodostua*) ovat mahdollisia. Lausetyypillä on kaksi varianttia: intransitiivinen ja transitiivinen. Näistä ensimmäinen ilmaisee, että jokin muutos tapahtuu, jälkimmäisen avulla taas voidaan ilmaista myös muutoksen aikaansaava asia. Tuloslause ilmaisee jonkin uuden ominaisuuden syntyä, ei niinkään muutosta jo olemassa olevassa. Tuloslauseita ovat esimerkiksi *Meistä tulee kuuluisia* ja *Avioliitosta tuli pitkä ja onnellinen*. (ISK, 860–861.) Uskon, että informanttien teksteissä on jonkin verran tuloslauseita.

Tunnekausatiivilauseessa ei ole subjektia. Lause alkaa yleensä partitiivimuotoisella kokijaobjektilla, jota seuraa kausatiivinen verbi: *Minua harmittaa*. Lause voi olla myös objektiton, jolloin se tulkitaan nollapersoonaiseksi. (ISK, 861.) Tämänkaltaisen kokijalause on suomen erikoisuus, jolle on yleensä olemassa myös jokin vastine. Esimerkiksi lause *Minua väsyttää* voidaan ilmaista myös sanomalla *Minä olen väsynyt*. (Alho–Kauppinen 2008, 127.) Informanttien tekstit edustavat akateemista kieltä, jossa kirjoittajan omat tuntemukset eivät näy, joten en usko niistä löytyvän tunnekausatiiveja.

Genetiivialkuiset lausetyypit alkavat genetiivimuotoisella substantiivilausekkeella. Genetiivialkuisia rakenteita ovat täytymistä ilmaisevat nesessiivirakenteet (*Minun täytyy mennä*), *tuli tehtyä* -rakenteet (*Minun tuli tehtyä pieni moka*) sekä kokijan genetiivirakenne (*Hänen on kylmä*). Näille lauseille on tyypillistä, että predikaatti on yksipersonainen. Kokijan genetiivirakenteet muodostuvat lähinnä kiteytyneistä tunnetta tai tuntemusta ilmaisevista predikaateista. Näille on usein vaihtoehtona myös

omistuslause, esimerkiksi lauseen *Minun on kylmä* voi korvata myös sanomalla *Minulla on kylmä*. (ISK, 862.) Huumo ja Helasvuo (2010) eivät ota artikkelissaan kantaa siihen, että ISK:n mukaan myös genetiivimuotoinen NP voi toimia subjektina. Martin ja Siitonen (2010, 585) kuitenkin pitävät ISK:n merkitykseen perustuvaa ratkaisua sopivana, sillä se on monen kielenkäyttäjän intuition mukainen. Nesessiivisiä lauseita on varmasti myös akateemisissa teksteissä, joten uskon niitä löytyvän myös informanttien kirjoituksista.

4 INFORMANTTIEN VIRKKEET

4.1 Aineiston rajaus

Jokaiselta informantilta on kvantitatiivisessa analyysissä mukana neljä tarkastelukohtaa, joista kolme ensimmäistä muodostuvat tenttivastauksista, neljäs jostakin muusta tekstilajista. Jokaisesta kohdasta on mukana 50 virkettä, ja näin ollen kunkin informantin aineiston laajuus kvantitatiivisessa tarkastelussa on 200 virkettä. Yhteensä suomenoppijoilta tutkimusaineistoa on täten 1000 virkettä. Lisäksi mukana on kaksi natiivien kielenpuhujien teksteistä koostettua vertailuaineistoa. Kahden eri vertailuaineiston avulla on mahdollista tehdä havaintoja myös siitä, vaikuttaako tekstin tyyppi jotenkin lause- ja virkerakenteisiin. Ensimmäinen vertailuaineisto koostuu tenttivastauksista ja toinen pro gradu -töiden johdannoista. Ensimmäinen vertailuaineisto on koostettu siten, että kymmeneltä natiivilta suomen kielen opiskelijalta on kultakin otettu 10 ensimmäistä tenttivastauksessa ollutta virkettä. Toinen vertailuaineisto taas on koostettu muutamien humanistisen alan pro gradu -töiden johdannoista, joissa kirjoittajat todennäköisimmin käyttävät omaa akateemista kirjoitustyyliään eivätkä esimerkiksi lähdemateriaaleina olleet tekstit vaikuta merkittävästi tekstin tyyliin. Kummankin vertailuaineiston laajuus on 100 virkettä. Näin ollen koko työn tutkimusaineisto on 1200 virkettä.

Informanttien virkkeet olen pyrkinyt valitsemaan siten, että ne ovat kunkin tarkastelukohdan 50 ensimmäistä virkettä. Olen kuitenkin rajannut tutkimuksen ulkopuolelle virkkeitä seuraavissa tapauksissa: 1) tentissä informantti toistaa tentaattorin kysymystä eikä siten tuo esille omaa kielitaitoaan, 2) muussa tekstilajissa on lainaus tai melko suoraksi lainaukseksi ajateltava kohta, jossa informantti ei tuo esille omaa kielitaitoaan, 3) tekstissä on ranskalaisin viivoin eroteltuja luetteloja tai muita luettelomaisia kohtia, jotka eivät muodosta lauseita vaan muodostuvat lähinnä substantiivilausekkeista, 4) virke on toisen virkkeen sisällä suluissa oleva täydennys tai lisähuomautus, jota ei ole saatu mukaan varsinaiseen tekstiin, 5) virke muodostuu yhdestä kysymyslauseesta eikä mikään sen osa näin ollen täytä syntaktisen lausetyypin kriteereitä (syntaktisista lausetyypeistä ks. Häkkinen 2003, 160) ja 6) virke on ollut jo aiemmin tekstissä, toisin sanoen sama virke ei ole analyysin kohteena kahta kertaa.

4.2 Informanttien kielestä ymmärrettävyyden ja korrektiuden pohjalta piirtyvä kuva

Ensimmäiseksi tarkastelen informanteista piirtyvää yleiskuvaa. Yleiskuvaan vaikuttaa kaksi asiaa: virkkeiden ymmärrettävyys ja korrektius. Aineistoanalyysia aloittaessani luin tekstejä lähinnä ymmärrettävyyden kannalta enkä kiinnittänyt huomiota muihin kuin sellaisiin virheisiin, jotka vaikuttivat lauseen kieliopilliseen rakenteeseen ja siten hankaloittivat ymmärtämistä. Nämä virheet vaikuttivat erityisesti lausetyyppien analysointiin (ks. luku 5), joten olen koonnut analysoimani lauseet erilaisten virhekategorioiden alle liitteeseen 1. Analyysin edetessä aloin kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota myös muihin asioihin: virheisiin ja epätyypillisyyksiin, jotka eivät varsinaisesti ole kuitenkaan haitanneet viestin ymmärrettävyyttä. Virheiden ja epätyypillisyyksien määrä ja laatu antavat hyödyllistä tietoa myös siitä, mitkä asiat ovat vielä edistyneillekin oppijoille vaikeita.

Aineistossa on salvotuissa olosuhteissa kirjoitettuja tenttivastauksia ja muita tekstejä. Monet ihmiset kokevat, että valvotussa testitilanteessa kirjoittaminen luo kielenoppijalle painetta eivätkä kirjoittajan parhaat puolet pääse täten esille. Englantia toisena kielenä opiskelleiden kirjoituksia tutkinut Barbara Kroll (1990, 141, 144–146) on osoittanut tämän ajatuksen ainakin osittain vääräksi. Hän tutki sekä testiolosuhteissa että kotona kirjoitettuja tekstejä ja huomasi, että kirjoittamiseen varattu aika ei suoranaisesti vaikuta syntaktisten virheiden määrään. Vaikka Krollin tutkimus on tehty englanninoppijoista, ei ole syytä epäillä, etteikö samanlainen ilmiö voisi toistua myös suomenoppijoilla. Tämän työn informanttien kirjoituksia tarkastellessani pyrin ottamaan huomioon myös sen, vaikuttaako kirjoittamistilanne jollakin tavalla tekstin laatuun.

Seuraavassa käyn läpi jokaisesta informantista ymmärrettävyyden ja virheiden perusteella muotoutuneen kuvan. Liitteestä 1 voi lukea kaikki lausetyyppianalyysia varten tulkitsemani lauseet (ks. tulkinnasta tarkemmin luku 5.1), mutta epäselvyyden tai suuremman kieliopillisen virheen vuoksi kokonaan lausetyyppianalyysin ulkopuolelle jätetyt virkkeet esittelen tässä yhteydessä. Informanttien käyttämän kielen korrektiuteen liittyen olen laatinut jokaiselle virhetaulukon, jossa näkyvät informanttien teksteissä esiintyvien virheiden ja epätyypillisyyksien määrät sekä niiden prosentuaalinen osuus

kaikista lauseista. Lauseet, jotka eivät ole mukana lausetyyppianalyyseissa, eivät ole mukana myöskään virhetaulukoissa.

Olen tehnyt tietoisien valinnan enkä ole luokitellut erikseen virheitä ja epätyypillisyyksiä vaan olen koontanut kaiken yhteen ja samaan taulukkoon. Tähän valintaan päädyin, koska mielestäni ei voi vetää täsmällistä rajaa siihen, onko jokin asia virhe vai epätyypillisuus. Esimerkiksi verbin rektioon liittyvät virheet ovat ongelmallisia: niitä voi pitää myös epätyypillisenä kielenkäyttönä (ks. esim. Kalliokoski 1996, 113). Seuraavassa pyrin kuitenkin tekemään jonkinlaista rajanvetoa siihen, mitä seikkoja olen pitänyt virheinä ja mitä epätyypillisyyksinä informanttien yleiskuvaa laatiessani.

Eeva Lähdemäen (1995, 33, 83, 199) virheanalyysin pohjautuvassa tutkimuksessa erilaiset syntaktiset virheet⁴ ovat kaikkein yleisimpiä. Syntaktisiksi virheiksi Lähdemäki on laskenut objekti-, subjekti-, sija-, kongruenssi ja tempusvirheet sekä nesessiivi-ilmauksissa, ajan adverbiaaleissa ja liitepartikkeleissa tehdyt virheet. Näistä yleisimpiä olivat objektivirheet, joiden osuus oli 10,9 % kaikista virheistä. Lähdemäen aineistossa myös suomalaiset tekivät totaali- ja partitiiviobjektin valinnassa jonkin verran virheitä, mutta heillä ei ollut sellaisia virheitä, joissa objekti olisi korvattu ei-kieliopillisella sijalla. Muita yleisiä virheitä suomalaisten teksteissä olivat subjektin ja predikaatin välinen inkongruenssi sekä possessiivisuffiksien poisjätö.

Tässä työssä lasken selviksi virheiksi eri lauseenjäsenten rakenteisiin tai niiden välisiin suhteisiin liittyvät epäkorrektiudet, kuten subjektin väärän sijamuodon tai inkongruenssin. Epätarkkuus on mielestäni laajempi käsite ja sen määrittely riippuu enemmän kontekstista. Epätyypillisten piirteiden määrittelyssä nojaudun osittain Jyrki Kalliokosken (1996, 113) kirjoitukseen ja lasken ei-suomalaisiksi asioiksi tekstissä rektiovirheet, virheet lopputavun vokaalin keston merkinnässä ja objektin sijassa, sanajärjestyksen sekä epäonnistuneet sananvalinnat. Kattoterminä käytän kuitenkin sanaa ”virhe”, sillä edistyneiden oppijoiden kohdalla on mielestäni lupa odottaa korrektia ja natiivin puhujan kielelliseen intuitioon sopivaa kieltä. Virhetaulukoihin en kuitenkaan ole laskenut mukaan yhdyssanoissa mahdollisesti esiintyviä virheitä enkä pilkkuvirheitä, sillä niiden hallinta ei liity varsinaiseen kielen osaamiseen vaan yhteisesti sovittuihin kirjoitussääntöihin, jotka aiheuttavat myös monelle äidinkieliselle

---

⁴ Muita virheitä olivat ortografiset, fonologiset, morfologiset, leksikaaliset ja fraseologiset virheet. Lisäksi oli virheitä, joita oli mahdotonta selittää.

suomenpuhujalle suuria ongelmia. Muut kirjoitusasuun liittyvät virheet käsittelen tapauskohtaisesti: osa on luultavasti huolimattomuusvirheitä, osa sananvalinnan vaikeutta ja osa esimerkiksi kykenemättömyyttä erottaa samasta vartalosta johdettujen intransitiivisten ja transitiivisten verbien eroa.

Käyttämässäni suomenkielisten opiskelijoiden tenttivastauksista koostetussa vertailuaineistossa virheitä oli 8 % lauseista. Toisesta vertailuaineistosta en tehnyt samanlaista virhekartoitusta, sillä tarkastukseen asti päässyt pro gradu -työ on kokenut monta muokkausvaihetta eikä enää edusta pelkästään kirjoittajansa kielitaitoa. Tenttivastauksissa tyypillisin virhe oli inkongruenssi. Muut virheet olivat enemmän yksittäistapauksia. Esimerkiksi yhdessä virkkeessä on objektivirhe (*tarkoitetaan jonkin konkreettisen asian ensimmäistä kertaa havaitsemisesta* (LAS2-VA/7097)), toisessa kummallinen sananvalinta (- - *tekemisen kohteen ilmillepanoa* (LAS2-VA/70863) ja kolmannessa väärä rektio (*Komponenttianalyysi toimii parhaiten nimenomaan suppean joukon kuvaajaksi* - - (LAS2-VA/70961)). Vertailuaineisto ei anna täydellistä kuvaa suomenkielisten kirjoittamista tenttivastauksista, sillä vastaajat olivat kaikki suomen kielen opiskelijoita yliopistotasolla, joten he todennäköisesti kirjoittavat huomattavasti korrektimpaa suomea kuin suomalaiset keskimäärin ja he todennäköisesti kirjoittavat myös jonkin verran muita yliopisto-opiskelijoita korrektimmin. Tämän tutkimuksen kannalta tämä vertailuaineisto on kuitenkin hyvä, koska myös informantit ovat kielitieteilijöitä ja siten keskimääräisiä kielenoppijoita tietoisempia kielen rakenteista.

Seuraavissa alaluvuissa on huomioitava se, että olen käynyt läpi monia yksittäisiä seikkoja ja suhteuttanut ne lauseiden määrään. Tästä on syntynyt niin sanottu virheprosentti. Virhetaulukoissa olevat virhetyypit ovat kunkin informantin kohdalla niiden yleisyysjärjestyksessä. Informanttien välisen vertailun mahdollistamiseksi olen liittänyt toisella tavalla muotoillut virhetaulukot, joissa virhetyypit ovat aakkosjärjestyksessä, liitteeksi 2. Virheprosentin suuruus vaihtelee informanteittain, mutta on tärkeää pitää mielessä, että kaikilla informanteilla suurin osa lauseista on täysin korrekteja. Myös tämä kertoo siitä, että informantit ovat hyvin edistyneitä suomenoppijoita.

4.2.1 Informantti EN

Informantti EN tekee melko paljon pieniä virheitä koko tarkastelujakson ajan, vaikka teksti pääosin on aivan ymmärrettävää. Lausetyyppien analysointia varten jouduin tulkitsemaan häneltä ensimmäisestä kohdasta 8 lausetta, toisesta 15 lausetta, kolmannesta 6 lausetta ja viimeistä kohdasta 8 lausetta. Kun näihin lisätään analysoinnin ulkopuolelle jääneet 11 lausetta, informantti EN:n aineistossa 13,4 % lauseista oli siten virheellisiä, että viestin välittyminen ei ollut aivan varmaa. Analyysin ulkopuolelle jäivät seuraavat lauseet (osassa kohdista lauseen ymmärtämiseksi myös kontekstia):

- (4) EN (0:0) 12 *Varsinkin nuo kielet volgan alueella.* (LAS2-8/70396)
- (5) EN (0:0) 18 *1800-l oli kielitieteen läpimurto.* (LAS2-8/70403)
- (6) EN (0:0) 27 *Myös suomen p-alun sanat ovat f-alkaen unkarissa.* (LAS2-8/70411)
- (7) EN (0:10) 2 - - *oletettiin, että kielten sanat ja sitten kielet itse sukulaisina.* (LAS2-8/70214)
- (8) EN (0:10) 9 - - *nuo muutokset osoitetaan johdonmukaisia sanoja sukulaisia vai eikö.* (LAS2-8/70221)
- (9) EN (0:10) 12 *Tässä osoittaa myös sanojen sisämuutoksia sanojen vastineita etsimässä.* (LAS2-8/70224)
- (10) EN (0:10) 16 *Sanoissa, jossa on i:e-vaihtelu osoittaa niiden olevan ikivanhoja.* (LAS2-8/70229)
- (11) EN (0:10) 30 *Poikeus edellisestä on se että ei voi olla prefiksi vaikka se ei ole sidonnainen morfeemi.* (LAS2-8/70245)
- (12) EN (1:6) 2 *Suomalais-ugrilaiset kuuluvat pohjoiseen ovat obinugrilaiset (hantit ja mansit), samojedit ja saamelaiset.* (LAS2-8/70003)
- (13) EN (1:6) 49 - - *sukulaiset tarvitsivat valmistua tavarat vainajalle.* (LAS2-8/70052)
- (14) EN (2:2) 23 - - *joiden hahmonnimet ovat niin vähän - -* (LAS2-8/muu)

Esimerkki 4 muodosti aineistossa oman virkkeensä, josta kuitenkin puuttuu predikaatti. Näin ollen se on jäänyt analyysin ulkopuolelle. Esimerkissä 5 oleva lause voisi hyvin olla kopulalause, mutta koska alun lyhennettä ei ole avattu, ei voi tietää, onko informantti hakenut eksistentiaalilauseetta, joka sopisi paremmin lauseen merkitystä ajatellen. Näin ollen myös tämä lause on jäänyt analyysin ulkopuolelle. Esimerkeissä 6–12 on erilaisia virheitä ja lauseiden johtoajatusta on vaikea hahmottaa, mutta esimerkit 13 ja 14 ovat ajatukseltaan selviä. Esimerkissä 13 olevassa lauseessa on kuitenkin niin monta virhettä (subjektin väärä sija ja sitä kautta myös predikaatin väärä taivutus, toisena verbinä intransitiivinen verbi transitiivisen verbin sijasta), että en voi katsoa informantin vielä hallinneen genetiivialkuisen lauseen konstruktiota (ks. luku

2.1.2) ja siksi en voi ottaa lausetta mukaan lausetyyppien analyysiin. Sama syy on myös esimerkissä 14: ajatus on selkeä, mutta rakenne ei täytä kvanttorilauseen kriteerejä.

Kaiken kaikkiaan EN:n teksteissä on erilaisia virheitä ja epätyypillisyyksiä melko paljon. Olen koonnut taulukkoon 1 informantin teksteissä esiintyvät virheet sekä niiden määrän yleisyysjärjestyksessä.

TAULUKKO 1. Informantti EN:n teksteissä esiintyvät erilaiset virheet ja niiden määrä yleisyysjärjestyksessä eri tarkasteluajankohtina. Ydinjäsenten kohdalta epäselviksi luokitellut lauseet eivät ole mukana lukumäärissä.

	EN1 81 lausetta	EN2 86 lausetta	EN3 102 lausetta	EN4 79 lausetta
Virhe predikaatissa	5	7	9	3
Sananvalinta	5	1	7	
Virhe rektiossa	4	1		2
Sanajärjestys	3	3	2	4
Ydinjäseniä lukuunottamatta epäselvä lause	3	3		
Virhe predikatiivissa	3	2		
Viittaussuhde (joka-mikä)	2			
Virhe subjektissa	1	4	2	4
Virhe infinitiivirakenteessa	1	1		
Virhe nominin taivutuksessa	1		3	1
Virhe adverbialissa	1		1	1
Objektin sija		2	3	2
Inkongruenssi		2	3	2
Virhe referatiivisessa rakenteessa		1		
Epätyypillisuus			1	1
Subjekti puuttuu			1	
Väärä aikamuoto				1
Puuttuva predikaatti (epäonnistunut elliptisyys)				2
Virheet yhteensä	29	27	32	23
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	36	31	31	29

Yleisimpiä virheitä EN:lla ovat predikaattiin liittyvät virheet. Virheet ovat monenkirjavia: osa liittyy taivutukseen (esim. yks. 3. p. lopussa vain yksi vokaali, kun pitäisi olla kaksi), osa kirjoitukseen (esim. *keksittyi* po. *keskittyi*) ja osa intransitiivisiin ja transitiivisiin verbeihin kuten lauseessa *Germaaniin lainoihin sisältävät esim. asia ja tina* - - (0:11, 50 / LAS2-8/70266). Predikaattiin läheisesti liittyvät myös verbin rektioon liittyvät virheet. Rektiovirhetapauksissa EN käyttää partitiivia neljässä sellaisessa kohdassa, joissa pitäisi käyttää illatiivia, esimerkiksi lauseessa - - *kielen kieliopilliset osat vaikuttivat suuresti sen äännerakennetta* - - (0:0, 35 / LAS2-8/70353). Tämä on sinänsä mielenkiintoinen asia, sillä aloin miettiä informantin mahdollisesti

käyttämää strategiaa: voiko olla niin, että mikäli hän ei tiedä/muista verbin vaativan tiettyä rektiota, hän käyttää sen kanssa todennäköisintä objektin sijaa eli partitiivia? (vrt. Hämäläinen 1996, 33) Tämän työn puitteissa kysymykseen on mahdotonta vastata, mutta ajatus on oppijanstrategioita ajatellen tutkimisen arvoinen.

Sananvalintaan liittyvät virheet ovat EN:n tapauksessa enemmän huolellisuuteen kuin varsinaiseen sanavalinnan vaikeuteen liittyviä. Esimerkiksi kolmantena tarkasteluajankohtana EN käyttää muutaman kerran sanaa *uhrat* sanan *uhrit* tilalla. Hän käyttää myös sanaa *perinteelliset*, kun oikea muoto olisi *perinteiset*. Sanajärjestykseen liittyviä ongelmia EN:lla on muutamassa kohdassa. Niissä ei ole nähtävissä mitään tiettyä ongelma-aluetta: toisinaan hieman väärässä paikassa on partikkeli, toisinaan jokin muu lauseenjäsen. Esimerkki partikkelin epäonnistuneesta sijaittamisesta on lauseessa *Omaperäisestä sanastosta myös löytyy lainoja* (0:10, 41 / LAS2-8/70257).

Muut EN:n virheet ovat enemmänkin yksittäistapauksia joten en käsittele niitä tarkemmin. Virheiden määrän perusteella näyttää kuitenkin siltä, että EN tekee melko paljon virheitä koko tarkastelujakson ajan: virheiden määrä suhteutettuna lauseiden määrään on alussa 36 % ja vielä lopussakin 29 %. Osa virheistä liittyy kuitenkin enemmän huolimattomuuteen tai suurpiirteisyyteen (esimerkiksi predikaateissa olevat virheet, sananvalinnat) kuin varsinaiseen kielitaidon puutteeseen. Samoin suuri osa virhetaulukossa mukana olevista seikoista on mielestäni enemmän epätyypillisyyksiä kuin varsinaisia virheitä. Se, missä teksti on kirjoitettu, ei näytä juurikaan vaikuttaneen tekstin korrektiuteen. Kaikkina tarkasteluajankohtina analyysin ulkopuolelle jäi lauseita niiden epäselvyyden vuoksi.

4.2.2 Informantti HU

Informantti HU kirjoittaa selvästi ja ymmärrettävästi. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on vain viisi tulkintaa vaatinutta lausetta eikä yhtään sellaista lausetta, joka olisi liiallisen epäselvyyden vuoksi pitänyt jättää kokonaan analyysin ulkopuolelle. Toisena tarkasteluajankohtana on vain kolme analyysia vaatinutta kohtaa, kolmantena kaksi ja viimeisenä ei ainuttakaan. Kaikkina kolmena viimeisenä tarkasteluajankohtana on kuitenkin jotakin kokonaan lausetyyppianalyysin ulkopuolelle jätettävää.

(15) HU (1:1) 16 *Objekti on monikossa, objektin ainoa mahdollinen sija ollen genetiivi-akkusatiivi.* (LAS2-10/90018)

(16) HU (1:4) 1 *Sanan alkuinen konsonantti (puolivokaali) puuttuu, lapsi käyttää vokaalialkuista ilmaisuja, sanan rakenne VKV.* (LAS2-10/90074)

(17) HU (1:6) 14 *Pohdittava myös sitä, miten esittää suomeksi virheellisen unkarinkielisen ja miten oikean, jos kuitenkin suomeksi jotenkin outo.* (LAS2-10/muu)

Esimerkissä 15 on kohta, jonka voisi tulkita kahdella eri tavalla: se voisi olla subjektin osalta epäonnistunut temporaalirakenne tai predikaatin suhteen epäonnistunut kopulalause. Näin ollen se on jäänyt analyysin ulkopuolelle. Esimerkissä 16 virkkeen viimeisestä lauseesta puuttuu predikaatti eikä virkkeessä ole elliptisyyttä, joten myös tämä lause on jätetty ulkopuolelle. Esimerkissä 17 samassa virkkeessä on kaksi virheellistä lausetta: ensimmäisestä lauseesta puuttuu persoonamuotoinen predikaatti *on* ja viimeisessä lauseessa predikaattia ei ole ollenkaan.

Muiden virheiden valossa informantti HU näyttää melko taitavalta: virheiden määrä suhteutettuna lauseiden määrään on kaikissa muissa paitsi ensimmäisessä kohdassa pienehkö. Taulukossa 2 ovat erilaiset hänen tekemänsä virheet yleisyysjärjestyksessä.

TAULUKKO 2. Informantti HU:n teksteissä esiintyvät erilaiset virheet ja niiden määrä yleisyysjärjestyksessä eri tarkasteluajankohtina. Ydinjäsenten kohdalta epäselviksi luokitellut lauseet eivät ole mukana lukumäärissä.

	HU1 125 lausetta	HU2 98 lausetta	HU3 113 lausetta	HU4 102 lausetta
Sanajärjestys	8	5	2	3
Inkongruenssi	7	1	4	2
Objektin sija	5	2	4	3
Sananvalinta	5		2	1
Virhe rektiassa	5			1
Virhe predikaatissa	3		1	
Virhe infinitiivirakenteessa	3			1
Possessiivisuffiksin puute	3		2	2
Virhe subjektissa	2		1	1
Virhe adverbialissa	2		1	
Viittaussuhde (joka-mikä)	2			
Virhe predikatiivissa	2		1	
Virhe genetiivirakenteessa	1			
Virheet yhteensä	48	8	18	14
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	38	8	16	14

Eniten virheitä HU tekee sanajärjestyksessä. Ongelmallista hänelle näyttää olevan verbin paikka lauseessa: melkein kaikissa sanajärjestysvirheeksi laskemistani kohdissa ongelma on nimenomaan verbissä. Näissä kohdissa HU on laittanut verbin tarpeettomasti lauseen loppuun, useimmiten sivulauseessa, tai erottanut kaksiosaisen predikaatin osat toisistaan (esimerkki 18).

(18) HU (0:0) 21 *Sen jälkeiset romanian kielen opettajamme eivät osanneet unkaria, ja usein ihmeteltiin, miten voi joku olla romanian kielessä niin typerä, jos hän muita asioita osaa.* (LAS2-10/80079)

Inkongruenssi ilmenee HU:n teksteissä eri tavoin. Osassa lauseista inkongruenssi koskee subjektin ja predikaatin välistä suhdetta, osassa taas esimerkiksi objektina olevan substantiivilausekkeen määritteen ja edussanan suhdetta. Mitään erityistä säännönmukaisuutta näissä virheissä ei ole havaittavissa, joskin kun inkongruenssi koskee subjektia ja predikaattia, subjekti on useimmiten monikkumuotoinen ja predikaatti yksikössä, esim. - - *väsyttää ja nukuttaa on synonyymisiä muotoja* - - (1:4, 18 / LAS2-10/90108). Tämän virheen taustalla on luultavasti puhekielen vaikutus.

Objektin sijamuodon valinnassa HU:lla näyttää olevan ongelmia lähinnä silloin, kun objektina toimii *se-* tai *joka-*pronomini tai objektina pitäisi olla monikkumuotoinen totaaliobjekti. Esimerkiksi viimeisenä tarkasteluajankohtana kirjoitetussa tekstissä on virke *Puhekielisissä ilmauksissa teitittelyksi lasken verbimuotoja, joissa ennen -ks verbiliitettä on monikon toisen persoonan verbimuoto* (LAS2-10/9muu), jossa ensimmäisen lauseen objektina pitäisi olla *verbimuodot*. Myös edellä mainittujen pronomien kanssa ongelma koskee lähinnä partitiivi- ja totaaliobjektin eroa. Jonkin verran HU:lla on myös muita yksittäisiä objektin käyttöön liittyviä ongelmia.

Sananvalintaan liittyvät virheet ovat varmasti tyypillisiä kaikille kielenoppijoille. HU:n tapauksessa sananvalinnan ongelmia ilmenee jonkin verran niin nominien, verbien kuin partikkelienkin kanssa. Esimerkiksi lauseessa - - *romanian taitoni on paha* (0:0, 15 / LAS2-10/80071) predikatiivin tarkoite on varmasti aivan selvä, mutta tässä tapauksessa *paha* ja *huono* eivät kuitenkaan toimi synonyymisesti vaan lauseessa pitäisi olla adjektiivi *huono*. (ks. edistyneiden oppijoiden sananvalintavirheistä myös Denisyuk 2010)

Tarkastelujakson alussa HU tekee jonkin verran virheitä myös verbien rektioissa, mutta tarkastelujakson edetessä nämä virheet katoavat lähes kokonaan. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on esimerkiksi virke, jossa hän kirjoittaa *tunnen itseäni onnellisena* (0:0, 20 / LAS2-10/80078), vaikka rakenne vaatii translatiivimuotoisen adverbialin. Myös kirjakieleen kuuluvat possessiivisuffiksit pääsevät häneltä useimmiten unohtumaan: vain muutamissa kohdissa hän on lisännyt ne korrektisti sanaan. Jonkin verran HU tekee myös muita yksittäisiä virheitä, mutta koska ne jäivät toisistaan eroaviksi yksittäistapauksiksi, en käsittele niitä tässä.

Kaiken kaikkiaan HU:lla on eniten virheitä alussa, jossa virheiden osuus suhteutettuna lauseiden lukumäärään on 38 %. Tämän jälkeen virheiden määrä kuitenkin laskee huomattavasti ja jää kolmena viimeisenä tarkasteluajankohtana selvästi alle 20 prosentin. Lisäksi suurin osa virhetaulukon kohdista on HU:n tapauksessa enemmän epätarkkuutta tai epätyypillisyyttä kuin varsinaista virheellisyyttä. Tekstin kirjoituspaikka ei näytä juurikaan vaikuttaneen tekstin korrektiuteen.

4.2.3 Informantti JP

Ensimmäiset JP:n tarkastelujakson tekstit ovat hyviä ja selviä. Lausetyyppianalyysia varten tulkintaa vaatineita lauseita ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on 1, toisena 3. Kolmantena tarkasteluajankohtana tulkintaa vaativien lauseiden määrä kuitenkin hieman lisääntyy: niitä on 6. Viimeisenä tarkasteluajankohtana tulkittavaksi on päätynt jo 15 lausetta seitsemän erilaisen virhekatégorian alle (ks. virhekatégoriat ja virheet liitteestä 1). Analyysin ulkopuolelle ensimmäisestä tarkastelukohdasta jää vain yksi lause, seuraavista puolestaan 3–4 lausetta kustakin.

(19) JP (0:0) 17 *Radikaalissa astevaihtelussa sisältää myös kvantitatiivinen astevaihtelu* - - (LAS2-12/80151)

(20) JP (0:10) 2 *Nominatiivi on yksikössä vahva-asteinen eikä tunnusta*. (LAS2-12/90003)

(21) JP (0:10) 6 *Genetiivi-akkusatiivin yksikkö on sama asu kuin nominatiivin yksikkö*. ((LAS2-12/90007)

(22) JP (0:10) 50 *Saamen diftongit ovat yhteensä neljä* - - (LAS2-12/90054)

(23) JP (1:3) 37 *Mäkisen luomat tehtävätyypit ovat yhteensä 12:* - - (LAS2-12/90205)

(24) JP (1:3) 49 *Siinä kirjassa esittää esiopettajan näkökulmasta* - - (LAS2-12/90220)

(25) JP (1:3) 50 *Esiopettajan tavoitteet ja strategit ovat ylläpitää lasten mielenkiinnostusta*. (LAS2-12/90221)

- (26) JP (1:7) 1 *Aluksi Laiho esittää johdannossa yleisestä liitepartikkelien tiedosta suomen kielessä.* (LAS2-12/muu)
- (27) JP (1:7) 29 *-hAn-liitepartikkelia kutsutaan moni-isäntäiseksi: vokaalisointua noudattaen sanassa eri sanaluokkien sanoihin liitteenä taivutuspäätteen ja partikkelien jälkeen muttei samassa sanassa s-liitepartikkelin yhdessä.* (LAS2-12/muu)
- (28) JP (1:7) 40 *Pääkategorioiden jako on taas suurehko eroja - -* (LAS2-12/muu)
- (29) JP (1:7) 46 *Vivahde-eroksi hAn ei anna yhtä haastavaa vaikutelmaa kun taas pA-liitepartikkelista lauseissa kontrastiivista tai odotuksenvastaista merkitystä vahvistava ja väitelauserakenteisiin huudahduksiin liite.* (LAS2-12/muu)

Suurin osa näistä lausetyyppianalyysin ulkopuolelle jääneistä lauseista on ymmärrettäviä, mutta joko monitulkintaisia tai niin virheellisiä, että en ole voinut ottaa niitä mukaan analyysiin: oppija ei selvästikään hallitse esimerkiksi kvanttorirakennetta (ks. esimerkit 22 ja 23). Esimerkit 27 ja 29 ovat kuitenkin ongelmallisempia. Kummassakin esimerkissä ensimmäinen lause on hyvä ja ymmärrettävä, mutta virkkeen loppuosassa ei ole predikaattia ja lauseen merkitys jää epäselväksi.

Epäselvien lauseiden määrän lisäksi myös virheiden määrä nousi JP:n aineistossa tarkastelujakson aikana. Eri virheet on koottu taulukkoon 3 yleisyysjärjestyksessä.

TAULUKKO 3. Informantti JP:n teksteissä esiintyvät erilaiset virheet ja niiden määrä yleisyysjärjestyksessä eri tarkasteluajankohtina. Ydinjäsenten kohdalta epäselviksi luokitellut lauseet eivät ole mukana lukumäärissä.

	JP1 85 lausetta	JP2 75 lausetta	JP3 87 lausetta	JP4 71 lausetta
Inkongruenssi	8	2	3	1
Objektin sija	5		10	3
Sananvalinta	3	2	2	1
Virhe subjektissa	2	3	2	3
Virhe adverbialissa	2	1	1	5
Viittaussuhde (joka-mikä)	1	1		
Virhe predikatiivissa	1		4	2
Virhe rektiossa		1	3	2
Sanajärjestys		1		2
Subjekti puuttuu		1		1
Virhe predikaatissa			3	4
Virhe genetiivirakenteessa			1	
Virhe infinitiivirakenteessa				2
Ydinjäseniä lukuunottamatta epäselvä lause				6
Objekti puuttuu				1
Virheet yhteensä	22	12	29	33
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	26	16	33	46

Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana JP:llä on eniten kongruenssivirheitä. Näistä virheistä suurin osa on kopulalauseissa, joissa monikollistarkoitteinen subjekti on lauseen lopussa. Esimerkki tällaisesta lauseesta on *Niiden heikkoasteisina vaihtelupareina oli alun perin ?, ? ja ?⁵, eli spirantit* (0:0, 9 / LAS2-12/80143). Toisesta tarkastelukohdasta alkaen kongruenssivirheiden määrä vähenee, mutta toisaalta teksteissä ei myöskään ole paljoa samankaltaisia kopulalauseita kuin ensimmäisessä tekstissä.

Objektin sijan valinta osoittautui JP:lle vaikeaksi kolmantena tarkasteluajankohtana. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtanakin oli jonkin verran objektivirheitä, mutta niissä ei ollut mitään säännönmukaisuutta vaan virheet liittyivät muun muassa partitiiviverbiin passiivilauseessa (objekti nominatiivissa partitiivin sijasta) ja muun kuin kieliopillisen sijan asettamiseen objektin paikalle. Kolmantena tarkasteluajankohtana objektivirheitä on kuitenkin jo kymmenen eli noin neljänneksessä kaikista transitiivilauseista. Suurin osa (7 kpl) näistä virheistä liittyy siihen, että objekti on partitiivissa silloin, kun lauseessa pitäisi olla totaaliobjekti. Esimerkki tästä on lause *Assimilaatiota jaetaan vielä*

⁵ Lauseen kysymysmerkit tarkoittavat korpuksessa merkkejä, joista tekstin digitoija ei ole saanut selvää. Esimerkilauseessa merkit tarkoittavat luultavasti eri spiranttien merkkejä.

yhteensä neljään ryhmään (1:3, 2 / LAS2-12/90157). Loput kolme virhettä ovat kaikki erilaisia.

Muutoin JP:n tekemät virheet ovat sekalaisia eikä esimerkiksi kolmantena tarkasteluajankohtana ilmenneissä predikatiivivirheissä (4 kpl) ole mitään säännön mukaisuutta. Viimeisenä tarkasteluajankohtana lausetyyppiäotellun ulkopuolelle jätettyjen lauseiden lisäksi on vielä kuusi muutoin epäselvää lausetta. Näissä lauseissa ydinjäsenet ovat kunnossa ja lause on siten ymmärrettävissä, mutta niiden ei voi katsoa edustavan hyvää kirjakieltä. Esimerkki tällaisesta on selvästi intransitiivinen, mutta määritteidensä osalta epäonnistunut virke *Pragmatiikka toimii semantiikan rinnalla toisiinsa täydentävinä, toisiinsa sidoksissa olevina itsenäisinä tutkimusaloinaan* (1:7, 5 / LAS2-12/muu). JP:n neljäs teksti on siis kaikin tavoin tutkimusaineistossa mukana olevista teksteistä epäonnistunein: siinä on paljon virheitä sekä sellaisia lauseita, joita on vaikea edes tulkita. Se, että informantilla on ollut enemmän aikaa tekstin kirjoittamiseen, on siis vaikuttanut negatiivisesti tekstin korrektiuteen. Ilman informantin kertomusta on kuitenkin mahdotonta spekuloida, johtuuko tekstin tason heikkeneminen esimerkiksi liiallisesta yrittämisestä, lähteinä olleiden kirjojen vaikutuksesta vai kenties tehtävän vaikeudesta.

JP:llä virheiden määrä vaihtelee tarkastelujakson aikana siten, että alussa virheitä on noin 26 %:ssa lauseista, toisena tarkasteluajankohtana virheiden osuus vähenee (osuus 16 %), mutta nousee taas siten, että kolmantena tarkasteluajankohtana virheiden osuus lauseista on 33 % ja viimeisenä tarkasteluajankohtana peräti 46 %. JP:n aineistosta virheiksi luokitellut kohdat ovat myös häiritsevempiä kuin edellä esitellyillä EN:llä ja HU:lla: ne ovat enemmän rakenteeseen liittyviä virheitä kuin pelkkää huolimattomuutta tai epätyypillisyyttä.

4.2.4 Informantti LI

Informantti LI:n tekstit ovat sujuvia, informatiivisia ja helposti ymmärrettäviä. Tarkastelujakson aikana hänellä ei ole yhtään lausetta, joka jäisi lausetyyppiäotellun ulkopuolelle epäselvyytensä takia. Tulkittaviakaan lauseita ei ole paljon: ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on 2 tulkittua lausetta, toisena 3 ja kolmantena ja neljäntenä 0. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana molemmat virheet liittyvät objektissa olevan *pääte*-sanana taivutukseen:

(30) LI (0:2) 1 *-seen-päätteettä saavat sellaiset suomen kielen sanat - -*
(LAS2-5/70121)

Objektissa pitäisi olla genetiivimuotoinen totaaliobjekti, mutta luultavasti informantti on hakenut partitiiviobjektia ja vahingossa taivuttanut sanan väärän niin, että se onkin abessiivissa. Toisen tarkasteluajankohdan tulkintaa vaatineet lauseet puolestaan vaikuttavat kaikki siltä, että niissä on huolimattomuusvirhe: virheitä on vähän, niissä ei ole systemaattisuutta eivätkä ne ole millään tavalla vakavia. Olen koonnut erilaiset virheet yleisyysjärjestyksessä taulukkoon 4.

TAULUKKO 4. Informantti LI:n teksteissä esiintyvät erilaiset virheet ja niiden määrä yleisyysjärjestyksessä eri tarkasteluajankohtina. Ydinjäsenten kohdalta epäselviksi luokitellut lauseet eivät ole mukana lukumäärissä.

	LI1 87 lausetta	LI2 96 lausetta	LI3 82 lausetta	LI4 120 lausetta
Sananvalinta	5	6	1	1
Objektin sija	3	5	1	
Virhe predikatiivissa	1	2	1	1
Virhe predikaatissa	1	2	1	
Epätyypillinen lause	1	2		
Sanajärjestys	1	1		3
Virhe nominin taivutuksessa		2		1
Virhe infinitiivirakenteessa		1	1	
Virhe subjektissa		1		
Virhe rektiössä		1		1
Virhe adverbialissa		1		1
Subjekti puuttuu		1		2
Inkongruenssi		1		1
Objekti puuttuu			1	
Virheet yhteensä	12	26	6	11
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	14	27	7	9

Eniten LI:llä on ongelmia sananvalinnan kanssa, tosin näidenkin virheiden määrä vähenee tarkastelujakson edetessä. Sananvalintaan liittyvät virheet eivät missään kohdassa ole merkitystä hämärtäviä. Esimerkiksi toisena tarkasteluajankohtana LI käyttää lauseketta *entistään enemmän* (0:6, 4), jonka natiivina puhujana korvaisin kirjoittamalla *entisestään* tai *entistä enemmän*. Vääränlaisen mielikuvan antavan sanan *aktivistit* lauseessa *Kettunen ja muut aktivistit - - laativat erillaisia tutkimuksia - -* (0:5, 17 / LAS2-5/70268) puolestaan korvaisin esimerkiksi sanalla ”aktiivit” ja predikaattina toimivan *laatia*-verbin vaihtaisin myös yleisempään *tehdä*-verbiin.⁶ Nämä esimerkit

⁶ ks. tämän ja muiden informantti LI:n virkkeiden sananvalinnoista myös Denisyuk 2010, 78.

kuitenkin osoittavat, että virheet eivät johda merkityksen muutokseen vaan enemmänkin vaikuttavat yleiskielisen tekstin sävyyn.

Objektin sijan valinnan kanssa LI:llä on virhe muutamassa kohdassa. Kaksi näistä virheistä olen esitellyt jo tulkintaa vaatineiden lauseiden kohdalla. Muista virheistä ei ole nähtävissä mitään säännönmukaisuutta: ne liittyvät muun muassa totaali- ja partitiiviobjektin eroihin, jotka LI kuitenkin hallitsee hyvin suurimmassa osassa lauseista.

Predikatiiveissa ja predikaateissa on myös muutamia virheitä lähes kaikissa tarkastelluissa kohdissa. Teksteissä olevat predikatiivin liittyvät virheet eivät ole säännönmukaisia. Predikaatteihin liittyvät virheet puolestaan koskevat kolmessa tapauksessa neljästä sellaisia verbejä, joilla on sekä transitiivinen että intransitiivinen muoto. Esimerkiksi LI käyttää *muuttua*-verbiä kohdassa, jossa pitäisi olla verbi *muuttaa*. Tämänkaltaisen virheen voisi laskea myös sanavalinnan ongelmaksi, mutta näiden virheiden olen katsonut vaikuttavan nimenomaan predikaatin merkitykseen ja siksi luokitellut ne omaksi ryhmäkseen (vrt. Siitonen 1999). Neljäs LI:n tekstissä oleva predikaattivirhe on vain yhden kaksoiskonsonantin kokoinen: lauseessa lukee *Suuret ihmisryhmät päättyivät juuri entisten Leningradin ja Tverin läänien alueelle*, kun haettu verbi taitaa olla *päättyivät* (0:5, 12 / LAS2-5/70262).

Muut virheet ovat lähinnä yksittäisiä, joten en käsittele niitä sen tarkemmin. Kuitenkin on huomioitava, että muutamassa kohdassa LI:ltä puuttuu lauseesta subjekti, joka kuitenkin on elliptisesti pääteltävissä kontekstista. Kuitenkaan elliptisyyttä ei ole onnistuneesti rakennettu, vaan lauseessa pitäisi kirjakielen sääntöjen mukaan olla subjekti. Epätyypillinen lause -kategorian virheet taas voisi LI:n tapauksessa liittää sananvalinnan yhteyteen. Kyse ei nimittäin ole varsinaisesta virheestä vaan enemmänkin siitä, että natiivi puhuja todennäköisesti ilmaisisi asian jotenkin toisin. Esimerkiksi esimerkki 31 on periaatteessa korrekti, mutta jotenkin epätyypillinen.

(31) LI (0:0) 12 *Kuten kirjoitin aikaisemmin, historiallis-vertailevaa metodia käytetään halutessa rekonstruoida joidenkin kielten yhteinen kantakieli, sen äännejärjestelmä ja jonkun verran sanastokin.* (LAS2-5/70336)

Toisen lauseen lopussa on referatiivinen rakenne *halutessa rekonstruoida*, jonka korvaisin ennemmin kirjoittamalla ”haluttaessa” tai ”kun halutaan rekonstruoida”.

Rakenteen lopussa olevassa objektissa näkyy jälleen myös sananvalintaan liittyvä virhe: *jonkun* pitäisi olla asiaan viittaavassa muodossa ”jonkin” ja *sanastokin* partitiivissa ”sanastoakin”. Lisäksi virke on jollakin tavalla epäsymmetrinen.

Toisen tarkasteluajankohdan virhepiikkiä lukuun ottamatta LI tekee vain vähän virheitä ja onnistuu kirjoittamaan selvää ja ymmärrettävää asiasuomea koko tarkastelujakson ajan. Kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtana hänellä on virhe alle 10 %:ssa lauseista, mikä on suurin piirtein yhtä vähän kuin natiivien kieltenpuhujien tenttivastauksista koostetussa aineistossa, jossa virheiden osuus on 8 %. Virheiden määrää ei pysty selittämään esimerkiksi tekstilajin tai aihepiirin perusteella: harjoitteluraportissa ja kolmantena tarkasteluajankohtana kirjoitetussa tentissä on yhtä vähän virheitä ja ensimmäisenä ja toisena tarkasteluajankohtana tentin aihepiiri on samankaltainen (kielen historia ja kehitys), mutta virheiden määrässä on suuri ero. Toisena ajankohtana ilmenevät virheet saattavatkin johtua muista tekijöistä: välikielessä ilmenevät satunnaiset asiat voivat johtua kielenkäyttäjän stressistä, väsymyksestä tai keskittymisen herpaantumisesta (Sharwood Smith 1995, 109).

4.2.5 Informantti RU

Informantti RU kirjoittaa selvää ja korrektia asiasuomea alusta alkaen. Koko tarkastelujakson aikana on vain yksi lause, joka jää lausetyyppianalyysin ulkopuolelle epäselvyytensä vuoksi:

(32) RU (2:0) 30 *Hyvin harvoin pappi oli yksi kylässä, hänet tunnettiin ja kutsuttiin etunimellä.* (LAS2-7/80183)

Virkkeen ensimmäinen lause on tulkinnaltaan epämääräinen: jos on harvinaista, että kylässä on vain yksi pappi, miksi virkkeen jatkossa kuitenkin puhutaan vain yhdestä papista? Tässä tapauksessa olen jättänyt lauseen tulkitsematta.

Lausetyyppianalyysia varten tulkittuja lauseita RU:lla on muutamia. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana hänellä on 2 tulkittua lausetta, toisena 0, kolmantena 3 ja viimeisenä 1. Virhetaulukoon RU:lta kertyy kuitenkin tenttivastauksista jonkin verran merkintöjä. Näistä merkinnöistä suuri osa ei kuitenkaan ole varsinaisia virheitä vaan

enemmänkin epätyypillisyyksiä, esimerkiksi sanajärjestykseen liittyviä seikkoja. Taulukossa 5 ovat erilaiset RU:n teksteissä olevat ongelmat ja niiden lukumäärä.

TAULUKKO 5. Informantti RU:n teksteissä esiintyvät erilaiset virheet ja niiden määrä yleisyysjärjestyksessä eri tarkasteluajankohtina. Ydinjäsenten kohdalta epäselviksi luokitellut lauseet eivät ole mukana lukumäärissä.

	RU1 78 lausetta	RU2 75 lausetta	RU3 72 lausetta	RU4 88 lausetta
Sanajärjestys	7	7	4	
Virhe rektiassa	4	2		
Inkongruenssi	3	1	2	1
Sananvalinta	2			1
Väärä aikamuoto	1		1	
Virhe nominin taivutuksessa		3		
Viittaussuhde (joka-mikä)		1		
Virhe predikatiivissa		1		
Virhe predikaatissa			2	1
Epätyypillisuus			3	
Objektin sija			1	
Virhe infinitiivirakenteessa		1		
Virhe adverbiaalissa			1	
Virheet yhteensä	17	16	14	3
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	22	21	19	3

Suurin ongelma RU:lla liittyy sanajärjestykseen. Mitään selvää suuntaa siinä, mitkä asiat sanajärjestyksessä ovat vaikeita, ei ole nähtävissä: osassa lauseista ongelma on partikkelin paikassa, osassa adverbiaalien paikassa ja osassa taas subjektin tai predikaatin paikassa. Esimerkiksi lauseessa *Lauseen sanajärjestys joskus tapahtuu englannin mallin mukaan* (1:3, 10 / LAS2-7/90042) adverbi *joskus* sopisi paremmin predikaatin jälkeen, mutta lauseessa *nykyään siellä karjalaisia kylä ei ole* (1:3, 47 / LAS2-7/70150) predikaatin konstruktion mukainen paikka olisi ennen e-subjektia.

Muita ongelmia RU:lla on melko vähän. Verbin rektioon liittyviä ongelmia on vain kahtena ensimmäisenä tarkasteluajankohtana. Esimerkiksi lauseessa *hän löysi yhteisiä piirteitä saamassa ja unkarissa* (0:0, 5 / LAS2-7/70105) verbin täydennys on inessiivissä vaikka sen pitäisi olla elatiivissa. Kongruenssiin liittyviä virheitä esiintyy puolestaan jokaisena tarkasteluajankohtana, joskaan niitä ei ole lukumäärällisesti paljoa. Näistä seitsemästä tapauksesta neljä liittyy lauseen predikaattiin silloin, kun subjekti on vasta lauseen lopussa, esimerkiksi lauseessa *toisesta haarasta kehittyi itämerensuomalaiset kielet* (0:0, 1 / LAS2-7/70101). Loput inkongruenssitapaukset ovat satunnaisempia. Muista teksteissä esiintyvistä virheistä nostan vielä esille väärän aikamuodon käytön,

jota ei ilmennyt kellään muulla informantilla. Tähän olen laskenut RU:lta kaksi tapausta, joissa predikaatissa oleva aikamuoto ei sovi muuhun lauseen kontekstiin. Esimerkki tästä on lauseessa *Viime aikoina kuitenkin yritetään keksiä keinoja* (0:0, 39 / LAS2-7/70141): vaikka lauseen alussa oleva ajan ilmaisu viittaa menneeseen aikaan ja vaatisi tässä tapauksessa seurakseen passiivin perfektin, predikaatti on preesensissä.

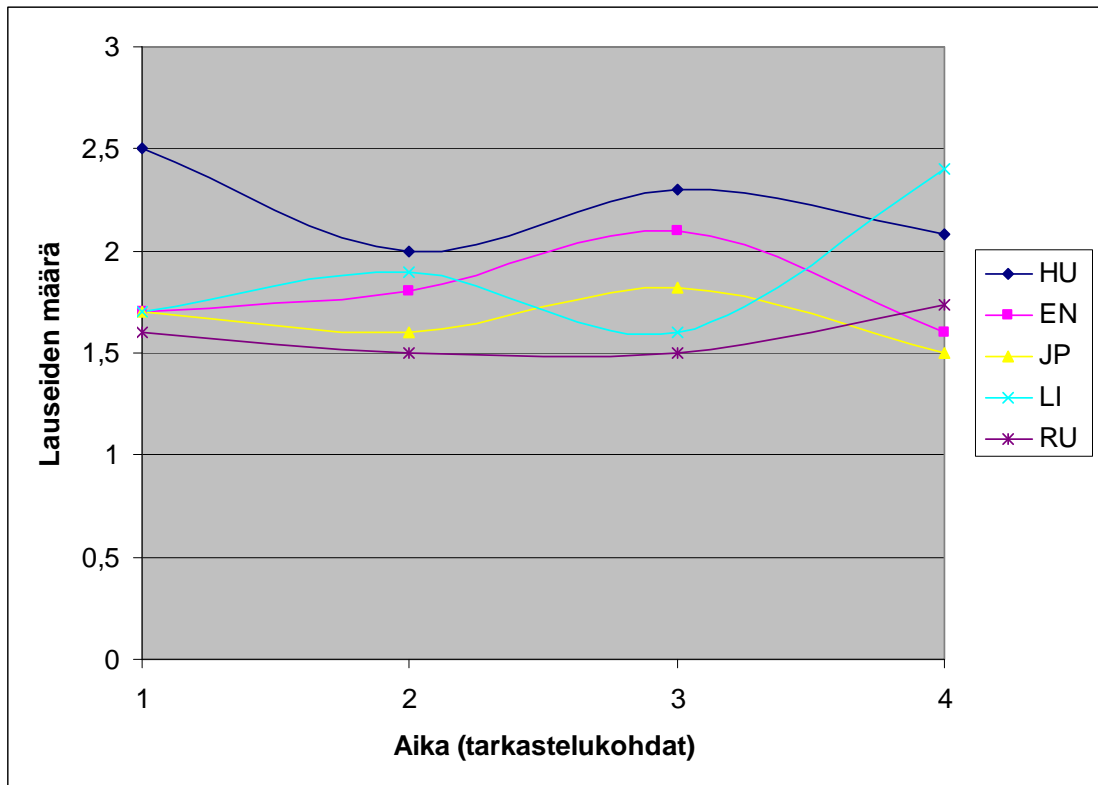
RU:n virheiden osuus laskee tarkastelujakson aikana ja viimeisenä tarkasteluajankohtana virheitä on enää aivan muutama. Tähän vaikuttaa todennäköisesti se, että viimeinen kohta on pro gradu -työn käsikirjoitusversio, jota RU on voinut kirjoittaa kaikessa rauhassa kotonaan. Tältä osin RU poikkeaa siis Krollin (1990) saamista tutkimustuloksista, joiden mukaan kirjoittamiseen varatun ajan lisääntyminen ei suoranaisesti vaikuta tekstin korrektiuteen. Virheiden tarkastelun jälkeen RU vaikuttaakin hyvin taitavalta ja tarkalta kielenkäyttäjältä: epäselviä lauseita ei ole kuin yksi, tulkintaa vaatineita muutama ja lopuista virheistä suuri osa on enemmänkin epätyypillisyyksiä.

4.3 Virkkeiden pituus

Kultakin informantilta olen laskenut keskiarvoisen virkkeen lauseiden ja sanojen määrän neljänä eri tarkasteluajankohtana. Tarkoituksena on selvittää, vaihteleeko virkkeiden pituus paljon tarkastelujakson aikana, ja mikäli vaihtelee, onko vaihtelussa nähtävissä jonkinlaista muutossuuntaa.

4.3.1 Lauseiden määrä virkkeissä

Kuvioon 2 olen koonnut informanttien lauseiden määrän keskiarvon virkettä kohden. Jokaiselta informantilta on tuloksia neljästä eri tarkasteluajankohdasta, jotka vaihtelevat ajallisesti informanteittain. Kunkin informantin tarkasteluajankohdat olen määritellyt luvussa 1.2.

KUVIO 2. Lauseiden määrän keskiarvo virkettä kohden neljänä tarkasteluajankohtana. Kultakin informantilta on tarkasteltu tekstiä neljänä eri ajankohtana yhteensä noin kahden vuoden ajalta. Natiivien puhujien 1. vertailuaineistossa lauseiden keskiarvo virkettä kohden on 1,85 ja 2.vertailuaineistossa 1,65.

Informanttien lausemäärät eivät muodosta aineistossa mitään tiettyä trendiä, kuten ei ole oletettavissakaan: välikielen variaatio on suurta ja välikieli varioi informanteittain. Samoin natiivien puhujien teksteissä virkkeiden pituudet vaihtelevat. Tämän työn tenttivastauksista koostetussa vertailuaineistossa lyhin virke koostuu yhdestä lauseesta ja pisin viidestä lauseesta. Keskimäärin virkkeessä on 1,85 lausetta. Samoin pro gradu -töiden johdannoista koostetussa vertailuaineistossa lyhin virke on yhden lauseen mittainen ja pisin viiden lauseen mittainen. Pro graduissa virkkeessä on keskimäärin 1,65 lausetta eli vähemmän kuin tenttivastauksissa. Hakulisen, Karlssonin ja Vilkunin vuonna 1980 tekemässä tutkimuksessa virkkeessä on keskimäärin noin 2 lausetta ja pisin virke on peräti 11 lauseen mittainen (Hakulinen–Karlsson–Vilkuna 1980, 136, ks. myös Hakulinen–Karlsson–Vilkuna 2010, 127). Heidän tutkimuksessaan tarkastelluissa teksteissä on myös muita kuin tieteellistä tyyliä edustavia tekstejä kuten pakinoita, pääkirjoituksia ja artikkeleja. Tämän tiedon valossa näyttääkin siltä, että akateemisissa teksteissä olevat virkkeet ovat lyhyempiä kuin muissa teksteissä keskimäärin.

Jokaisen informantin aineistossa on ainakin jonkin verran variaatiota tai muutosta. Kahdella informantilla (LI, RU) lauseiden määrä nousee, kun tarkasteltava teksti on jokin muu kuin tentti. Tältä osin he eroavat natiiveista: natiivien puhujien aineistoissa tenttivastauksissa virkkeet ovat keskimäärin pidempiä kuin pro graduissa. Kolmella informantilla lauseiden määrä vähenee tarkastelujakson aikana. Neljällä informantilla (EN, HU, JP, LI) lauseiden määrä vaihtelee kuitenkin aaltomaisesti, ja mielestäni on oletettavaa, että mikäli tarkastelujakso olisi vielä pidempi, lauseiden määrä jatkaisi vaihteluaan.

Lauseiden määrä muuttuu kaikkein vähiten informantin RU aineistossa: alussa hänen virkkeessään on keskimäärin 1,6 lausetta, molemmissa välivaiheissa 1,5 lausetta ja viimeisenä tarkasteluajankohtana 1,7 lausetta. Koko tarkastelujakson aikana pisimmät hänen kirjoittamansa virkkeet koostuvat neljästä lauseesta. Tällaisia virkkeitä on 200 virkkeen aineistossa vain 2. Hänen virkkeensä ovat keskimäärin lyhyempiä kuin muiden informanttien virkkeet, joskin keskiarvo on melko lähellä natiivien puhujien vertailuaineistoa. Hän käyttää paljon pelkkiä päälauseita tai päälauseen ja yhden sivulauseen yhdistelmiä (näistä tarkemmin luvussa 4.4.). Mielenkiintoista on, että vaikka RU vaikuttaa hyvin edistyneeltä oppijalta, esimerkiksi ensimmäisenä tarkasteluajankohtana olevista kolme lausetta sisältävistä virkkeistä vain yksi on kokonaan korrekti. Esimerkiksi esimerkissä 33 kolmesta lauseesta koostuvasta virkkeessä ajatus on selvä, mutta hieman virheellisesti toteutettu.

(33) RU (0:0) 35 *Teollisuus kehittyi ja nuoret lähtivät asumaan kaupungille, joissa ovat sulautuneet paikallisiin asukkaisiin.* (LAS2-7/70137)

Yhteensä kolme lausetta sisältäviä virkkeitä RU:lla on ensimmäisessä kohdassa seitsemän, joista kuudessa on jokin virhe. Kahdesta lauseesta koostuvia virkkeitä on 14, joista vain kahdessa on jokin rakenteeseen tai taivutukseen liittyvä virhe. Jonkin verran lyhyissäkin virkkeissä on kuitenkin sanajärjestykseen liittyviä epätyypillisyyksiä.

Kaikista informanteista LI:llä lauseiden määrä vaihtelee eniten tarkastelujakson aikana. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana hänellä on keskimäärin 1,7 lausetta virkettä kohden, toisena 1,9, kolmantena 1,6 ja viimeisenä 2,4. Pisimmät virkkeet hänen teksteissään muodostuvat 5 lauseesta. Tällaisia virkkeitä on yhteensä kolme kappaletta. RU:hun verrattuna hän vaikuttaakin rohkeammalta kielenkäyttäjältä eikä hänen tapauksessaan näytä siltä, että virkkeiden pituus vaikuttaisi mitenkään virheiden

määrään. Esimerkiksi ensimmäisenä tarkasteluajankohtana hänellä on RU:n tavoin seitsemän kolmesta lauseesta koostuvaa virkettä, mutta päinvastaisesti niissä ei ole juurikaan virheitä. Vain kahdessa virkkeessä on pientä epäkorrektiutta:

(34) LI (0:0/0:2) 38 *Kuitenkin* välikieli ei ole välttämätön, sillä voi olla, että oppijaryhmässä ei ole yhtä yhteistä kieltä. (LAS2-5/70149)

(35) LI (0:0/0:2) 43 Olli Nuutisen mukaan oppikurssin laatijan on pidettävä loogisesta ja selvästi jäsenellystä etenemistavasta, *joten* oppija ei saisi sellaista käsitystä, että kielen rakenne on kaoottinen. (LAS2-5/70152)

Ensimmäisessä esimerkissä lauseen aloittavan partikkelin pitäisi olla ”kuitenkaan” lauseen negatiivisuuden vuoksi. Toisessa esimerkissä ensimmäisen sivulauseen aloittavan konjunktion puolestaan pitäisi olla ”jotta”. En pidä kumpaakaan virhettä kovin vakavana: ne eivät vaikuta lauseen ymmärrettävyyteen.

Natiivien keskiarvoihin verrattaessa informantti HU käyttää koko tarkastelujakson ajan lauseiden osalta mitattuna pidempiä virkkeitä. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana HU:n virkkeessä on keskimäärin 2,5 lausetta, toisena 2, kolmantena 2,3 ja viimeisenä 2,1. HU:n pisin virke muodostuu kuudesta lauseesta. Viiden lauseen virkkeitä aineistossa on useampia. HU:n virkkeet ovat vielä hieman epätyypillisiä verrattuna natiivien aineistoon: sanajärjestys on usein jollakin tavalla erikoinen ja monet adverbiaaleista ovat väärässä sijamuodossa, vaikka lauseen ydinjäsenet olisikin taivutettu täysin oikein. Esimerkiksi esimerkki 36 HU:n ensimmäisen tarkasteluajankohdan tekstistä on aivan täydellisesti ymmärrettävissä, vaikka eksistentiaalilauseen paikanilmauksessa olevien osien pitäisi olla eri sijamuodoissa, ensimmäisen genetiivissä ja toisen illatiivissa. Lisäksi virkkeessä on erikoinen ilmaus *2 tai enempää*.

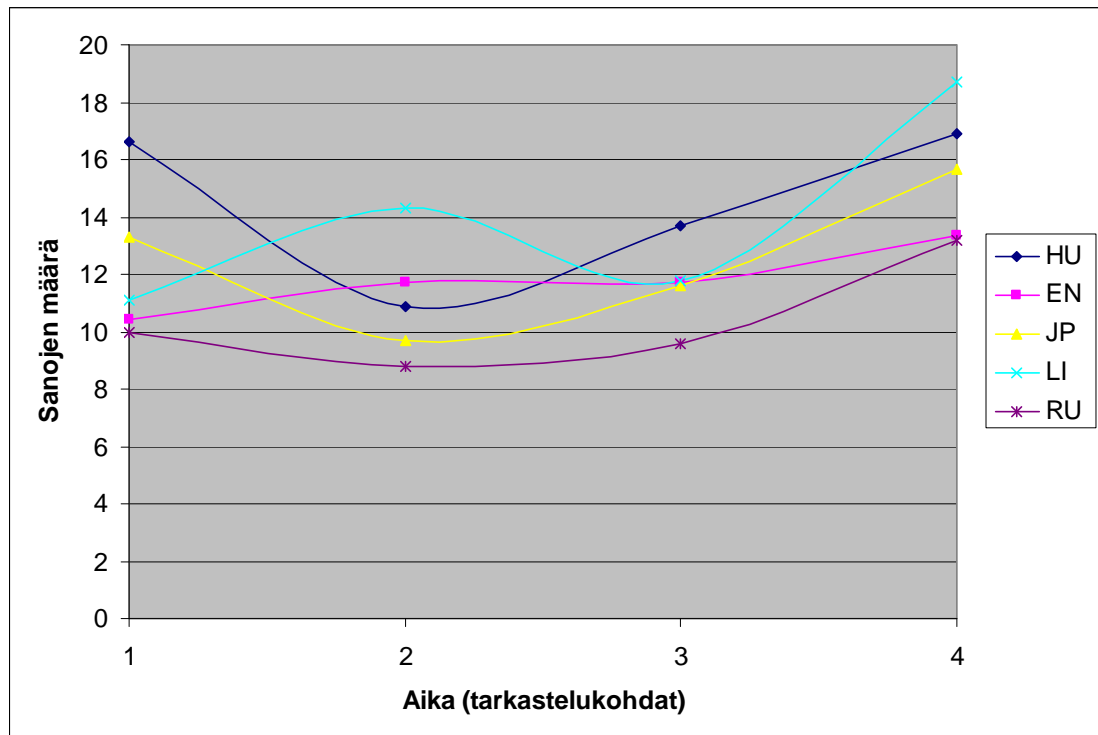
(36) HU (0:0) 5 *Kaksikielisten lasten tapauksessa lukutaitoon vaikuttaa se, että sanaan käsitteeseen liittyy 2 tai enempää eri kielistä sanaa, ja näin 2 tai enempää kirjoitettua sanaa myös.* (LAS2-10/80063)

Ymmärrettävyyteen ja virheisiin perustuvan yleiskuvan perusteella EN ja JP vaikuttivat vielä eniten kehitysvaiheessa olevilta informanteilta. Heidän virkkeissään lauseiden määrä vaihtelee hyvin samalla tavalla aaltomaisesti siten, että lopussa lauseita virkettä kohden on keskimäärin hieman vähemmän kuin alussa. EN:llä lauseiden määrät virkkeissä vaihtelevat siten, että ensimmäisenä tarkasteluajankohtana keskiarvo on 1,7, toisena 1,8, kolmantena 2,1 ja viimeisenä 1,6. Pisin virke sisältää 5 lausetta. JP:llä

virkkeiden keskiarvopituus on ensimmäisenä tarkasteluajankohtana 1,7, toisena 1,6, kolmantena 1,8 ja viimeisenä 1,5 lausetta. Pisin virke muodostuu 6 lauseesta ja seuraavaksi pisimmät virkkeet ovat 4 lauseen mittaisia. Kummallakaan informantilla virkkeiden pituus ei näytä vaikuttavan erityisesti virheiden määrään. Huomioitavaa kuitenkin on, että kolmantena tarkasteluajankohtana JP kirjoittaa pidempiä virkkeitä ja vaikuttaa siltä, että hän kirjoittaa hieman aiempaa rohkeammin. Samanaikaisesti kuitenkin virheiden määrä kasvaa hieman (ks. kohta 4.2.3) ja tekstissä on myös sellaisia virheitä, joita aiemmissa kohdissa ei ollut. Tällaisia virheitä ovat muun muassa predikatiiviin liittyvät virheet.

4.3.2 Sanojen määrä virkkeissä

Virkkeiden pituutta tarkastellessani kiinnitän huomiota myös sanojen määrään lauseissa. Sanojen määrä tuntuu vaihtelevan virkkeittäin hyvinkin paljon: esimerkiksi osassa tenttivastauksista oli paljon esimerkkejä ja sitä kautta myös lauseiden subjektit ja objektit saattoivat olla tavallista pidempiä lausekkeita. Näin ollen tässä työssä sanojen määrän keskiarvo on luultavasti lauseiden määrän keskiarvoa vähemmän kertova mittari suomenoppijoiden kieltä tutkittaessa. Kunkin informantin sanojen keskiarvo näkyy kuviossa 3.

KUVIO 3. Sanojen määrän keskiarvo virkettä kohden neljässä tarkastelukohdassa. Kultakin informantilta on tarkasteltu tekstiä neljänä eri ajankohtana yhteensä noin kahden vuoden ajalta. Natiivien puhujien 1. vertailuaineistossa sanojen keskiarvo virkettä kohden on 13,6 ja 2. vertailuaineistossa 14,5.

Samoin kuin lauseiden lukumäärän keskiarvo myös sanojen lukumäärän keskiarvo virkkeissä vaihtelee tarkastelujakson aikana. Natiiveilla puhujilla on tenttivastauksissa keskimäärin 13,6 sanaa virkkeessä ja 14,5 sanaa pro gradujen virkkeissä. Sanojen lukumäärissä natiiveilla on siis päinvastainen ilmiö kuin lauseiden lukumäärissä: graduissa sanojen määrä kasvaa, kun taas lauseiden määrä vähenee. Samoin eroa on myös muihin tekstilajeihin verrattaessa: Hakulisen, Karlssonin ja Vilkun (1980, 138) tutkimuksessa virkkeessä on keskimäärin 13,3 sanaa eli vähemmän kuin tämän tutkimuksen akateemisissa teksteissä.

Vain yhdellä informantilla (EN) virkkeiden pituus kasvaa tarkastelujakson aikana: hänellä on alussa keskimäärin 10,4 sanaa lauseessa ja lopussa 13,3 sanaa. Tarkastelujakson aikana hänen virkkeensä lähenevät siis tältä osin natiivien virkkeitä. Suurinta vaihtelua esiintyy informantilla LI, jolla on alussa keskimäärin 11,1 sanaa virkkeessä, toisena tarkasteluajankohtana 14,3 sanaa, kolmantena ajankohtana 11,8 sanaa ja viimeisenä tarkasteluajankohtana peräti 18,7 sanaa. Viimeinen LI:n

tarkastelukohta muodostuu harjoitteluraportista. Siinä LI käyttää myös keskimäärin paljon enemmän lauseita (2,4) virkettä kohden kuin muut informantit. LI:n virkkeet näyttävät siis olevan pidempiä kuin natiivien puhujien virkkeet.

Informantilla HU virkkeiden sanamäärä näyttää noudattavan melko pitkälti samaa kaavaa kuin lauseidenkin osalta: alussa virkkeet ovat melko pitkiä (16,6 sanaa / 2,5 lausetta), toisena tarkasteluajankohtana virkkeet lyhenevät selkeästi (10,9 sanaa / 2,0 lausetta) ja kolmantena tarkasteluajankohtana pitenevät taas hieman (13,7 sanaa / 2,3 lausetta). Neljäntenä tarkasteluajankohtana lauseiden määrä kuitenkin jälleen laskee (2,1 lausetta), kun taas sanojen määrä nousee huomattavasti (16,9 sanaa). Neljäs tarkastelukohta on pro gradu -työn käsikirjoitusversio. Sanojen määrän nousua selittänee osaltaan se, että käsikirjoitusversiossa HU kertoo tutkimuksensa kulusta ja antaa melko paljon esimerkkejä tekemistään valinnoista. HU:n virkkeiden pituuksissa tapahtuu tekstilajin vaihtuessa sama ilmiö kuin natiiveilla.

Melko vastaavalla tavalla informantin HU kanssa muuttuu myös JP:n virkkeiden pituus. Kun lauseiden keskiarvo muodostaa JP:n tapauksessa aaltomaisen lasku-nousu-lasku-käyrän, sanojen keskiarvo muodostaa enemmän u-kirjaimen mallisen käyrän. Alussa JP:n virkkeissä on keskimäärin 13,3 sanaa, toisena tarkasteluajankohtana vain 9,7 sanaa, kolmantena 11,6 sanaa ja viimeisenä 15,6 sanaa. Samalla tavalla kuin HU:lla ja natiiveilla myös JP:llä viimeisessä tarkastelukohdassa lauseiden keskiarvon määrä vähenee kun taas sanojen määrän keskiarvo nousee.

Informantti RU:lla sanojen keskiarvo on koko tarkastelujakson ajan kaikkein matalin. Keskiarvo laskee ja nousee samalla tavalla kuin HU:lla ja JP:llä, mutta sanojen määrän keskiarvo vaihtelee vain välillä 8,8 ja 13,2. Lähes koko tarkastelujakson ajan myös RU:n lauseiden keskiarvo on muita pienempi: vain viimeisenä tarkasteluajankohtana RU:lla on enemmän lauseita kuin EN:llä ja JP:llä.

Kaikilla informanteilla tekstilajin vaihtuminen on siis vaikuttanut samalla tavalla virkkeiden pituuksiin sanatasolla. Kun tekstiä ei ole kirjoitettu valvotuissa olosuhteissa ja teksti on ollut luonteeltaan erilainen, sanojen määrä virkkeissä on kasvanut.

4.3.3 Sanojen määrä lauseissa ja määrien variaatio

Edellä olen käsitellyt informanttien käyttämien lauseiden ja sanojen määrää virkkeissä. Niiden perusteella olen laatinut taulukon 6, johon on laskettu keskimäärin yhdessä lauseessa olevien sanojen määrä, sanojen määrän keskihajonta sekä vaihtelun variaatiokerroin koko tarkastelujakson ajalta. Hakulisen, Karlssonin ja Vilkun (1980, 137) tutkimuksessa yhdessä lauseessa on keskimäärin 6,6 sanaa.

TAULUKKO 6. Lauseiden keskimääräinen pituus ja pituuden variaatio. Taulukkoon on koottu kunkin informantin lauseissa keskimäärin olevien sanojen määrä ja niissä ilmenevän variaation suuruus. Alimpana ovat natiivien puhujien vertailuaineiston tulokset.

	sanat/lause (tarkastelukohtien keskiarvo)	keskihajonta	variaatiokerroin
EN	6,6	1,20	18 %
HU	6,5	1,16	18 %
JP	7,7	1,99	26 %
LI	7,3	0,55	7 %
RU	6,5	0,74	11 %
Vertailuaineisto	7,5	2,61	35 %

Vertailuaineistossa variaatiokerroin on melko suuri, 35 prosenttia, mikä sopii hyvin perusoletukseen siitä, että lauseiden pituus vaihtelee tekstissä suuresti: hyvin kirjoitetussa tekstissä lauseiden pituuden tulee varioida. Informanteista edes lähelle tätä vaihtelua pääsee vain JP, jolla variaatiokerroin on 26 prosenttia. Muilla informanteilla variaatio on huomattavasti pienempää kuin natiiveilla: EN:llä ja HU:lla variaatiokerroin on 18 %, LI:llä 7 % ja RU:lla 11 %. Erikoista on, että edistyneimmillä suomenoppijoilla LI:llä ja RU:lla variaatiokerroin on hyvin pieni, eli toisin sanoen he kirjoittavat kaikissa tarkastelukohdissa melko samanpituisia lauseita. LI:n lauseet ovat hieman pidempiä kuin RU:n lauseet - LI:llä lauseessa on keskimäärin 7,3 sanaa kun taas RU:lla on 6,5 sanaa.

Keskiarvojen perusteella näyttää siis siltä, että tämän tutkimuksen edistyneemmillä oppijoilla (LI, RU) kieli on jollakin tavalla vakiintuneempaa eikä vaihtelee niin paljoa,

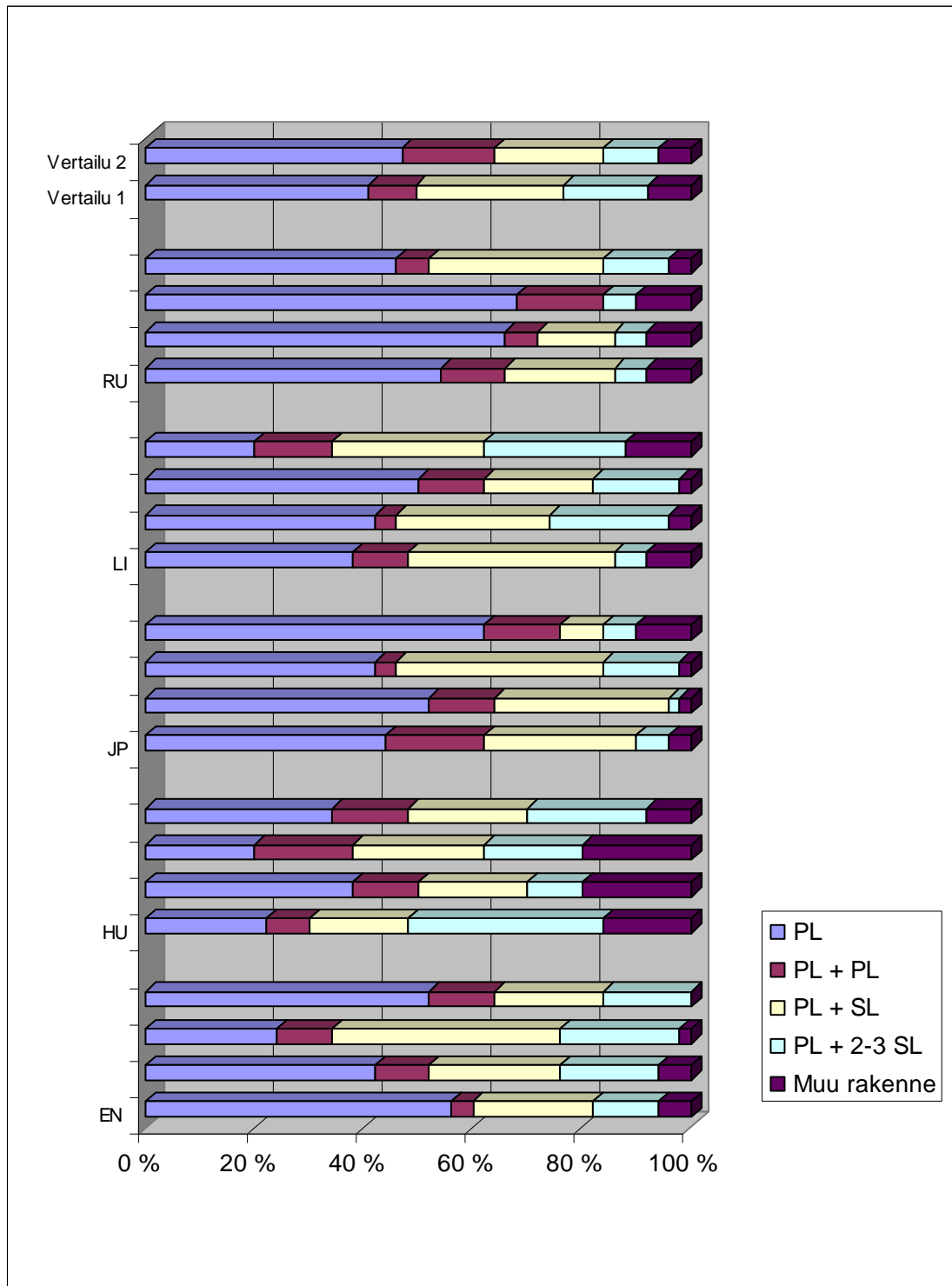
kun taas selvemmin vielä kehitysvaiheessa olevilla informanteilla (EN, HU, JP) variaatiota on enemmän. Tähän saattavat vaikuttaa informanttien erilaiset kirjoittamisstrategiat. Kuitenkin virkkeiden pituuden vaihtelu on olennainen osa kirjoitettua kieltä, joten tältä osin LI ja RU ovat kauempana natiiveista kielenkäyttäjistä kuin muut informantit.

4.4 Virkkeiden rakenne

Viimeisenä asiana virketasolta tarkastelen virkkeiden rakennetta. Tarkoituksena on selvittää, miten informantit käyttävät erilaisia virkerakenteita ja mitkä ovat tyypillisimmät heidän käyttämänsä virkerakenteet. Olen luokitellut rakenteet viiteen eri ryhmään: 1) pelkästä päälauseesta koostuvat virkkeet, 2) kahdesta päälauseesta koostuvat virkkeet, 3) päälauseesta ja sivulauseesta koostuvat virkkeet, 4) päälauseesta ja 2–3 sivulauseesta koostuvat virkkeet sekä 5) muunlaisista rakenteista koostuvat virkkeet. Neljä ensimmäistä ryhmää muodostavat tässä niin sanottujen yleisten rakenteiden joukon: niitä oli kaikilla informanteilla. Viides ryhmä sisältää erilaisia rakenteita kuten useamman päälauseen virkkeitä ja lauseita lauseiden sisällä. Ryhmän rakenteet ovat sellaisia, että niitä ei ollut kaikkien informanttien teksteissä.

4.4.1 Neljän yleisimmän rakenteen osuudet

Ensin käsittelen eri rakenteiden osuudet aineistossa. Olen koonnut kunkin informantin käyttämät virkerakenteet kuvioon 4. Kunkin informantin nimen kohdalla oleva palkki tarkoittaa ensimmäistä tarkastelukohtaa, sen yläpuolella oleva palkki toista tarkasteluajankohtaa jne.

KUVIO 4. Eri virkerakenteiden osuudet kunkin informantin aineistossa.

Yhdestä päälauseesta koostuvat virkkeet ovat aineistossa kaikkein yleisimpiä. Myös vertailuaineistoissa pelkästä päälauseesta koostuvia virkeitä on hieman yli 40 %. Tämä on hyvin lähellä myös Hakulisen, Karlssonin ja Vilkun (1980, 136) tutkimustuloksia: heidän aineistossaan yksilauseisten virkkeiden osuus on 38 %. Toisaalta Hakulinen, Karlsson ja Vilku pitävät saamaansa tulosta yllättävän alhaisena – kenties tämän työn aineistossa osuus on enemmän odotuksenkaltaisen. Informanteista JP:llä ja RU:lla

yhdestä päälauseesta koostuvat virkkeet ovat enemmistönä kaikissa kohdissa. EN:lla on kolmantena tarkasteluajankohtana enemmistönä päälauseen ja sivulauseen muodostama rakenne. LI:llä on ensimmäisenä tarkasteluajankohtana yhtä paljon yhden päälauseen ja päälauseen ja sivulauseen muodostamia virkkeitä. Viimeisenä tarkasteluajankohtana päälauseen ja sivulauseen yhdistelmät ovat hänen aineistossaan enemmistönä. HU:lla yhdestä päälauseesta muodostuvat virkkeet eivät ole yhtä suuressa roolissa kuin muilla: ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on 14 prosenttiyksikköä enemmän päälauseesta ja 2–3 sivulauseesta muodostuvia virkkeitä ja kolmantena tarkasteluajankohtana 4 prosenttiyksikköä enemmän päälauseesta ja sivulauseesta muodostuvia virkkeitä kuin yksilauseisia virkkeitä.

Toiseksi eniten aineistossa on päälauseesta ja sivulauseesta muodostuvia virkkeitä. Ensimmäisessä vertailuaineistossa tällainen rakenne on 28 prosentissa virkkeistä, toisessa vertailuaineistossa 20 prosentissa. Kenelläkään informanteista päälauseen ja sivulauseen muodostama virke ei kuitenkaan ole toiseksi yleisin koko tarkastelujakson ajan. Esimerkiksi JP:n neljännessä tarkastelukohdassa tämä rakenne on vain 8 prosentissa virkkeistä, kun yhden päälauseen virkkeitä on 62 % ja kahden päälauseen virkkeitä 14 %.

Kolmen muun rakenneryhmän osuudet vaihtelevat eri informanteilla. Kun vertailuaineistossa kolmanneksi yleisin on päälauseesta ja 2–3 sivulauseesta koostuva virke 16 prosentin osuudella, informanteista vain EN käyttää tätä rakennetta kolmanneksi eniten. Hänellä päälauseen ja 2–3 sivulauseen yhdistelmä on kolmanneksi yleisin koko tarkastelujakson ajan sen osuuden vaihdellessa 12 ja 22 prosentin välillä. Vähiten kyseistä rakennetta käyttävät puolestaan JP ja RU, joilla on useammin kahdesta päälauseesta koostuvia rakenteita tai muita rakenteita.

Tekstilaji ei näytä vaikuttaneen kaikilla informanteilla siihen, millaisia rakenteita he käyttävät. Tenttivastausten ja muun tekstilajin kohdalla selvää eroa näyttää olevan vain JP:llä ja LI:llä. JP:llä on referaatissa paljon enemmän pelkkiä päälauseita kuin tenttivastauksissa: tenttivastauksissa päälauseiden osuus vaihtelee 42 ja 52 prosentin välillä, kun taas referaatissa niiden osuus on peräti 62 prosenttia. Vastaavasti päälauseesta ja sivulauseesta koostuvien virkkeiden osuus on pienempi: tenttivastauksissa osuus on 28–38 prosenttia, käsikirjoitusversiossa vain 8 prosenttia. LI:llä tilanne taas on päinvastainen. Harjoitteluraportissa enemmistö virkkeistä koostuu

päälauseesta ja sivulauseesta. Päälauseiden osuus on 20 prosenttia, kun se tenttivastauksissa on 38–50 prosenttia. RU:lla pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa eroa on myös siltä osin, että pelkistä päälauseista koostuneiden virkkeiden osuus on hieman pienempi kuin tenteissä ja siten pidempiä virkkeitä on enemmän. Eri rakenteiden yleisyysjärjestys pysyy kuitenkin samana.

4.4.2 Muut rakenteet

Edellä esitellyssä kuviossa oleva ryhmä ”Muu rakenne” muotoutui omaksi ryhmäkseen, koska eri informanttien teksteissä on useita erilaisia rakennetyyppejä, joita on lukumäärällisesti vain vähän. Nämä rakenteet esittelen tässä yhteydessä.

EN:llä muiden rakenteiden osuus on hyvin pieni. Kahtena ensimmäisenä tarkasteluajankohtana muut rakenteet muodostavat kuuden prosentin osuuden aineistosta, kolmantena kahden prosentin osuuden ja viimeisenä tarkasteluajankohtana muita rakenteita ei ole lainkaan. Kaikki EN:n muut rakenteet koostuvat virkkeistä, joissa on yhden lauseen sisällä oleva toinen lause. Tällainen rakenne on myös esimerkissä 37.

(37) EN (1:6) *Toinen kansa, jolla on henkilökohtaiset itse-laulut on komit.*
(LAS2-8/70031)

Huomioitavaa on, että vaikka EN käyttää muutamassa kohdassa tällaista rakennetta, hän ei kertaakaan käytä oikeaoppisesti pilkkua upotuksen lopussa rakennetta selventämässä.

HU:lla muiden rakenteiden osuus vaihtelee 8–20 prosentin välillä. Vähiten muita rakenteita on pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa, jossa ne ovat pienin rakenneryhmä. Tenttivastauksissa muut rakenteet ovat kuitenkin kolmanneksi yleisin rakenneryhmä. Tenttivastauksissa ryhmän suurempaa osuutta selittää osittain HU:n paikoitellen tajunnanvirtaa muistuttava vastaustekniikka: osa virkkeistä koostuu kyllä useammista lauseista, mutta lauseet on laitettu peräkkäin ilman varsinaista rinnasteisuutta (esimerkki 38). Lisäksi HU käyttää rakenteita, joissa on kaksi päälauseita ja yksi tai useampia sivulauseita (esimerkki 39).

(38) HU (1:1) 12 *Saamesta puuttuu partitiivi, toivomuksissa pääsana on genetiivi-akkusatiivissa, sen edessä oleva adjektiivi on lauseessa atribuuttina.*

(LAS2-10/90016)

(39) HU (1:4) 14 *Lapsi osaa käyttää -la nominijohdinta ja on tietoinen siitä, että sen avulla pystyy muodostamaan paikan nimiä tai tilojen nimityksiä: esim. mummola, kylpylä.* (LAS2-10/90103)

JP:llä muiden rakenteiden osuus on pieni: tenttivastauksissa niiden osuus on 2–4 %, referaatissa 10 %. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on yksi kahden päälauseen väliin laitettu lisäys sekä yksi kuudesta lauseesta koostuva virke. Toisena tarkasteluajankohtana on yksi kahdesta päälauseesta ja yhdestä sivulauseesta muodostuva virke. Kolmantena tarkasteluajankohtana tekstissä on virke, jonka sisällä on kaksi lauseen sisällä olevaa lausetta (esimerkki 40). Referaatissa pelkkien päälauseiden osuus JP:llä on 62 %. Muut rakenteet -kohtaan merkitsemistäni viidestä virkkeestä kaksi on kolmen päälauseen ketjuja (esimerkki 41), mutta loput kolme ovat epäselviä rakenteita. Nämä kohdat olen esitellyt informanttien yleiskuvan (ks. luku 4.2) yhteydessä, sillä niiden epäselvyyden takia en ottanut niitä mukaan lausetyyppien analysointiin.

(40) JP (1:3) 44 *Riimitehtävästä tolkkujat, jotka kuului huonoimpaan testi-tulokseen, osasivat hyvin, mutta lukijat, jotka ovat parhaimmin testi-tuloksen saajia, eivät sujuneet.* (LAS2-12/90212)

(41) JP (1:7) 15 *Implikatuurilla annetaan puheessa välittyntä lisävihjemerkitystä eli viestitään enemmän kuin varsinaisesti sanotaan.* (LAS2-12/muu)

Myös LI:llä muiden rakenteiden osuus on pienehkö tenttivastauksissa, 2–8 %. Harjoitteluraportissa osuus on 12 %. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on kaksi sellaista virkettä, jotka muodostuvat kahdesta päälauseesta ja sivulauseesta. Lisäksi on kaksi lausetta, joissa yhden lauseen sisällä on toinen lause (esimerkki 42). Toisena ja kolmantena tarkasteluajankohtana olevat muut rakenteet koostuvat samaten toisen lauseen sisällä olevista lauseista ja virkkeistä, joissa on kaksi päälauseetta sekä yksi tai useampi sivulause. Harjoitteluraportissa on näiden lisäksi myös yksi pidempi virke, jossa on yhteensä kuusi lausetta, sekä virke, joka koostuu neljästä päälauseesta (esimerkki 43).

(42) LI (0:2) 26 *Myös sellaiset sanat, joiden perusmuoto loppuu -ia:an (-iä:än tai -ea (-eä):an (än) saavat illatiivin päätteeseen -Vn.* (LAS2-5/70123)

(43) LI (1:11) 25 *Toukokuun lopussa maailmassa tapahtui todella paljon: Suomessa järjestettiin Eurovision laulukilpailu, Ranskassa valittiin uusi presidentti, Virossa selvitettiin patsaskiistoja jne.* (LAS2-5/muu)

RU:lla puolestaan on tenttivastauksissa hieman enemmän muita rakenteita kuin pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa. Tenteissä muiden rakenteiden osuus vaihtelee 8–10 prosentissa, kun se käsikirjoitusversiossa on vain 4 %. Kaikissa kohdissa muut rakenteet muodostuvat useimmiten joko useammasta päälauseesta tai kahden päälauseen ja sivulauseen yhdistelmästä (esimerkki 44). Yhdessä kohdassa muu rakenne muodostuu toiseen lauseen sisällä olevasta lauseesta.

(44) RU (0:0) 12 *Hampurilainen Martin Fogel rupesi vertailemaan unkaria ja suomea keskenään ja osoitti, että unkarin sana hun vastaa suomen sanaa fin.* (LAS2-7/70113)

4.5 Kokoavaa tarkastelua

Edellä olen pyrkinyt kuvaamaan, kuinka pitkiä virkkeitä informantit käyttävät ja millaisista rakenteista virkkeet koostuvat. Sitä ennen tein myös katsauksen informanttien teksteistä virheiden ja ymmärrettävyyden pohjalta piirtyneeseen yleiskuvaan. Seuraavaksi käyn läpi kertyneen tiedon vielä informanteittain.

EN:llä virkkeiden pituudet vaihtelevat niin lauseiden kuin sanojenkin määrän osalta. Keskimäärin virkkeet ovat melko samanpituisia kuin natiiveilla. Samoin virkkeiden rakenteet ovat melko samanlaisia kuin natiiveilla. Suurin osa virkkeistä koostuu joko pelkästä päälauseesta tai päälauseen ja sivulauseen yhdistelmästä. EN käyttää kuitenkin myös muunlaisia rakenteita, esimerkiksi toisen lauseen sisällä olevia lauseita. Koko tarkastelujakson aikana EN:n lauseissa olevien sanojen määrä vaihtelee siten, että variaation määrä on noin 50 % siitä mitä natiiveilla puhujilla. Vaikka EN tekee prosentuaalisesti melko paljon erilaisia virheitä, niistä monet tuntuvat viestivän enemmän huolimattomuudesta tai suurpiirteisyydestä kuin varsinaisesta puutteesta kompetenssissa. EN:llä virkkeiden pituus ei näytä vaikuttavan virheiden määrään.

HU:lla virkkeiden pituudet vaihtelevat niin lauseiden kuin sanojenkin määrän osalta. Keskimäärin HU:n virkkeet ovat kuitenkin pidempiä kuin natiiveilla puhujilla. HU käyttää virkkeissään tasaisesti erilaisia rakenteita ja virkkeet ovat monipuolisia. Mikään tietty virkkeen rakenne ei ole hänen teksteissään sen yleisempi kuin muutkaan. Koko tarkastelujakson aikana HU:n lauseissa olevien sanojen määrä vaihtelee siten, että variaation määrä on noin 50 % siitä mitä natiiveilla puhujilla. Variaatiokerroin on HU:n

teksteissä sama kuin EN:llä. Erilaisten virheiden osuus laskee HU:n teksteissä selvästi tarkastelujakson aikana: alussa virheitä on 38 %:ssa lauseista, lopussa 14 %:ssa. Lisäksi osa näistä virheiksi luokitelluista kohdista on enemmänkin epätyypillisiä kuin varsinaisesti virheellisiä. Epätyypillisiä seikkoja HU:n teksteissä ovat muun muassa sanajärjestykseen liittyvät piirteet.

JP:n teksteissä virkkeiden pituudet vaihtelevat niin lauseiden kuin sanojenkin määrän osalta. Keskimäärin virkkeet ovat lyhyempiä kuin natiiveilla. Virkkeet ovat rakenteeltaan melko yksinkertaisia: pelkkien päälauseiden osuus on suuri ja toiseksi eniten on päälauseen ja yhden sivulauseen yhdistelmiä. Muiden rakenteiden osuudet ovat pieniä. Mukana on muun muassa toisen lauseen sisällä olevia lauseita. Lauseiden pituuden variaatio on kaikista informanteista JP:llä suurin ja on melko lähellä natiivien puhujien lauseissa olevaa pituuden variaatiokerrointa. JP tekee koko tarkastelujakson ajan melko paljon erilaisia virheitä. Jostakin syystä hän tekee kuitenkin tenteissä vähemmän virheitä kuin viimeisessä tarkastelukohdassa olevassa referaatissa. Referaatin virkkeistä peräti 15 jäi lausetyyppianalyysin ulkopuolelle niiden epäselvyyden vuoksi. Kun muilla informanteilla monet virhetaulukoihin listatuista asioista tuntuvat olevan epätyypillistä kielenkäyttöä, JP:llä on enemmän rakenteisiin liittyviä ongelmia. JP:llä virheiden määrä myös kasvoi, kun virkkeissä olevien lauseiden määrä kasvoi.

LI:llä virkkeiden pituudet vaihtelevat suuresti tarkastelujakson aikana. Keskimäärin virkkeet ovat kuitenkin melko samanpituisia kuin natiiveilla puhujilla. Samoin virkkeet ovat rakenteeltaan hyvin samankaltaisia kuin natiiveilla puhujilla: eniten on pelkästä päälauseesta tai päälauseesta ja sivulauseesta muodostuvia virkeitä. Teksteissä on kuitenkin myös muita rakenteita, muun muassa kahden päälauseen ja sivulauseen yhdistelmiä sekä upotuksia. Koko tarkastelujakson ajalta laskettu lauseiden pituuden variaatio on LI:llä huomattavan pieni, 7 %, kun se natiivien puhujien aineistossa on 35 %. LI tuntuu siis kirjoittavan melko samanpituisia lauseita ja eroaa tältä osin natiiveista. Virheiden osuus LI:n aineistossa on suurimmaksi osaksi pieni. Vain toisessa tentissä on enemmän virheitä, 27 %:ssa lauseista. Muutoin LI:n virheiden määrä on kymmenen prosentin tuntumassa ja täten hyvin sama kuin natiivien puhujien tenttivastauksissa oleva 8 %:n suuruinen virheosuus.

RU:n teksteissä virkkeiden pituudet vaihtelevat vähiten sanojen ja lauseiden määrissä. Virkkeet ovat keskimäärin lyhyempiä kuin natiiveilla puhujilla. Virkkeiden rakenteet ovat melko yksinkertaisia: pelkkien päälauseiden osuus on kaikissa tenteissä yli 50 % ja pro gradussa vajaan 50 %. Toiseksi eniten RU:lla on päälauseen ja sivulauseen yhdistelmiä. Muita rakenteita on keskimäärin vähemmän kuin EN:llä, HU:lla, LI:llä tai natiiveilla. Koko tarkastelujakson aikana myös lauseiden pituudet vaihtelevat vain vähän: variaatiokerroin on 11 % eli noin 20 prosenttiyksikköä vähemmän kuin natiiveilla. Virhetaulukon perusteella RU:lla on tenteissä noin 20 %:ssa lauseista jokin virhe, mutta suurin osa näistä on pikemminkin epätyypillisyyksiä kuin varsinaisia virheitä. Tällaisia epätyypillisyyksiä ovat muun muassa sanajärjestysongelmat ja verbin rektion valinnat. Viimeisen kohdan pro gradussa virheitä on vain kolmessa prosentissa lauseista, mikä on todella vähän.

5 LAUSETYYYPIT AINEISTOSSA

5.1 Aineiston tulkinta ja rajaus lausetyyppiäjoittelussa

Lausetyyppiä analysoidessa lauseissa olevat virheet aiheuttivat minulle jonkin verran tulkintakysymyksiä. Esimerkiksi kun transitiivilauseessa objektin sijana voivat olla partitiivi, genetiivi, nominatiivi tai akkusatiivi (ISK, 881), informanttien vastauksissa objektin paikalla saattoi olla elatiivimuotoinen substantiivilauseke. Yksinkertaistettu esimerkki tästä olisi lause *Minä harrastan lukemisesta*. Tämänkaltaisissa tilanteissa olen pyrkinyt tulkitsemaan lauseen ja sijoittamaan sen jonkin syntaktisen lausetyypin alle. Olen pyrkinyt saamaan analyysiin mukaan mahdollisimman paljon informanttien lauseita, joten analyysin ulkopuolelle kohdaksi 'epäselvät' jää vain muutamia kohtia. Nämä lauseet olen esitellyt informanttien yleiskuvan yhteydessä luvussa 4.2. Ne lauseet, jotka olen tulkinnut jotenkin, olen luokitellut ja esitellyt liitteessä 1.

Seuraavissa alaluvuissa esittelen eri lausetyyppien osuuksia ja piirteitä informanttien teksteissä. Yhteensä lausetyyppien osuudet eivät muodosta täyttä sataa prosenttia, sillä tässä kohdin ulkopuolelle on jätetty syntaktisiin lausetyyppisiin kuulumattomat lauseet kuten kysymyssanalla alkavat kysymyslauseet (aineiston rajauksesta ks. luku 4.1 sekä Häkkinen 2003, 160). Vaihtoehtokysymykset eli *-kO*-partikkelin saavat kysymykset ovat kuitenkin mukana aineistossa. Esimerkiksi lause *Puhutko suomea?* on selvästi transitiivinen ja siten osana lausetyyppiäjoittelua. Myös ISK:n erikoislausetyyppien esimerkkien joukossa on tällaisia lauseita (ks. esim. ISK, 851, § 894). Selkeyden vuoksi olen päätenyt esittämään tässä yhteydessä vain kunkin lausetyypin prosentuaaliset osuudet. Eri lausetyyppien kappalemäärät ovat kuitenkin luettavissa liitteestä 3.

5.2 Intransitiiviset ja transitiiviset lauseet

Ensimmäiseksi tarkastelen intransitiivisia ja transitiivisia lauseita informanttien teksteissä. Päädyin käsittelemään nämä kaksi yhdessä, sillä ne muodostavat suurimman osan aineistosta ja nähdäkseni niiden käyttömäärät ovat yhteydessä toisiinsa.

Muun muassa Minna-Riitta Luukka (1995, 17) toteaa, että suomenkielisen tieteellisen kirjoittamisen ominaispiirteenä on passiivilauseiden käyttö. Hakulisen, Karlssonin ja Vilkun (1980, 132.) tutkimuksessa taas osoitetaan, että kun passiivin käyttö lisääntyy, myös transitiiivisten lauseiden määrä lisääntyy. Hakulinen, Karlsson ja Vilku ovat tutkineet eri tekstilajeista koostetun aineiston eri piirteitä ja osoittaneet, että passiivi suosii transitiiivisiä verbejä. Heidän tutkimuksessaan aktiivisten transitiiivisten lauseiden osuus aineistosta on 30 % ja aktiivisten intransitiivisten lauseiden osuus on 47 %. Kahta aktiivista transitiiivilauseetta kohden aineistossa on yksi passiivinen transitiiivilause (14 % aineistosta), kun taas yhtä passiivista intransitiivilausetta (2 % aineistosta) kohden on peräti 20 aktiivista intransitiivilausetta. Tutkimuksen mukaan intransitiiviset ja transitiiiviset lauseet ovat myös yleisimpiä lausetyyppejä tekstilauseissa.

Uudemmassa tutkimuksessa lausetyyppien osuuksia on tutkinut muun muassa Teija Jokinen. Jokisen (2010, 62, 72) pro gradu -työssä transitiiiviset lauseet muodostivat suurimman ryhmän eri suomi toisena kielenä -oppikirjojen tehtäväosioissa, mutta kielioppiosissa ne olivat vasta toiseksi suurin ryhmä. Kielioppiosiossa ehdottomasti suurin osa lauseista oli intransitiivilauseita, mikä toisaalta saattaa selittyä yksinkertaistetulla kielellä.

5.2.1 Intransitiivisten ja transitiiiviset lauseiden osuudet informanttien teksteissä

Ensimmäiseksi tarkastelen teksteistä intransitiivisten lauseiden osuutta. Olen koonnut taulukkoon 7 näiden lauseiden prosentuaaliset osuudet informanttien teksteissä eri tarkasteluajankohtina. Taulukon alapuolella on myös kummassakin vertailuaineistossa oleva intransitiivisten lauseiden osuus.

TAULUKKO 7. Intransitiivisen lauseiden osuus informanttien teksteissä neljänä eri tarkasteluajankohtana. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

INTRANSITIIVISTEN LAUSEIDEN OSUUS AINEISTOSTA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	34 %	30 %	21 %	15 %
HU	25 %	32 %	22 %	24 %
JP	45 %	42 %	30 %	18 %
LI	22 %	28 %	37 %	26 %
RU	27 %	43 %	19 %	15 %
Vertailu 1				11 %
Vertailu 2				20 %

EN:llä intransitiivisten lauseiden osuus laskee tarkastelujakson aikana 34 prosentista 15 prosenttiin eli laskua on 19 prosenttiyksikön verran⁷. Samoin osuus laskee myös JP:n teksteissä: alussa osuus on 45 %, lopussa 18 %. Muutos on siis suurempi kuin EN:llä: laskua on 27 prosenttiyksikön verran. Luvussa 4.2 laaditun yleiskuvan perusteella näytti siltä, että EN ja JP ovat informanteista vielä eniten kehitysvaiheessa, ja onkin kiinnostavaa huomata, että kun aikaa kuluu ja oletettavasti EN ja JP vielä kehittyvät, eri lausetyyppien osuuksissa tapahtuu selvää muutosta. Muiden informanttien teksteissä ei ole nähtävissä samanlaista muutossuuntaa, vaan heillä intransitiivisten lauseiden osuus vaihtelee tarkastelujakson aikana. HU:lla ja LI:llä vaihteluväli ei kuitenkaan ole kovin suuri. HU:lla intransitiivisten lauseiden osuus on alimmillaan 22 % ja ylimmillään 32 %. LI:llä vaihtelua on hieman enemmän, yhteensä 15 prosenttiyksikön verran (22–37 %). Kummallakaan tekstilaji ei näytä vaikuttaneen juurikaan intransitiivisten lauseiden määrään.

RU:lla vaihteluväli on suurempi kuin muilla informanteilla, mutta toisen kohdan äkillistä intransitiivisten lauseiden osuuden nousua lukuun ottamatta näyttää siltä, että intransitiivisten lauseiden osuus vähenee tarkastelujakson aikana. Alimmillaan hänellä intransitiivisten lauseiden osuus on pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa, jossa osuus on vain 15 %. Tässä tapauksessa intransitiivisten lauseiden vähäinen määrä vaikuttaa varsin luonnolliselta, sillä tarkastelussa mukana olevat virkkeet koostuvat melko pitkälti tutkimuskohteen ja tutkimuksen kulun esittelystä: tällaiset lauseet ovat nähdäkseni helposti luonteeltaan transitiivisia, kuten esimerkiksi 45. Melkein yhtä vähän

⁷ Lauseiden määrä vaihtelee informanteittain ja tarkasteluajankohdittain. Kuitenkin voi sanoa, että mikäli jonkin lausetyypin osuus on yli 10 %, lauseiden määrä on aina yli 8 kpl.

intransitiivisia lauseita, 19 %, RU:lla on myös kolmannessa kohdassa. Kahtena ensimmäisenä tarkasteluajankohtana intransitiivisten lauseiden osuus on 27 % ja 43 %. Näin ollen vaihteluväli on 24 prosenttiyksikköä, mikä on lähes yhtä paljon kuin JP:lla.

(45) RU (3:2) 2 *Tarkastelen verbien rektion hallintaa* - -(LAS2-7/muu)

Kaikista lausetyypeistä transitiiviset lauseet ovat kaikkein yleisimpiä koko aineistossa. Olen koonnut taulukkoon 8 transitiivisten lauseiden osuudet niin informanttien kuin natiivienkin puhujien aineistosta.

TAULUKKO 8. Transitiivisten lauseiden osuus informanttien teksteissä neljänä eri tarkasteluajankohtana. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

TRANSITIIVISTEN LAUSEIDEN OSUUS AINEISTOSTA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	23 %	24 %	33 %	53 %
HU	38 %	26 %	43 %	43 %
JP	13 %	5 %	48 %	44 %
LI	44 %	39 %	38 %	42 %
RU	41 %	24 %	49 %	50 %
Vertailu 1				49 %
Vertailu 2				45 %

Melkein kaikilla informanteilla transitiivisten lauseiden osuus nousee jossakin määrin tarkastelujakson aikana. Poikkeuksen tähän tekee informantti LI, jolla on ensimmäisenä tarkasteluajankohtana eniten transitiivisia lauseita, 44 %. Hänellä osuuksien vaihteluväli on kuitenkin hyvin pieni, vain kuusi prosenttiyksikköä. Suurin vaihtelu transitiivisten lauseiden osuuksissa on informantin JP aineistossa, jossa vaihtelua tapahtuu 39 prosenttiyksikön verran. Hänellä on tarkastelujakson alussa hyvin vähän transitiivisia lauseita, 13 %, ja kymmenen kuukauden kuluttua vain viisi prosenttia. Kolmantena tarkasteluajankohtana transitiivisten lauseiden määrä on kuitenkin harpannut ylöspäin 48 prosenttiin. Viimeisenä tarkasteluajankohtana kirjoitetussa referaatissa transitiivisten lauseiden osuus on 44 %.

EN:llä ja JP:llä intransitiivisten lauseiden osuudet laskevat tarkastelujakson aikana, ja transitiivisten lauseiden osuudet kasvavatkin molemmilla informanteilla reilusti loppua kohden. JP:llä kasvua on alun tenteistä lopun referaattiin yli 30 prosenttiyksikköä.

EN:llä taas transitiivisten lauseiden osuus on alun tenteissä 23 ja 24 prosenttia, kolmantena tarkasteluajankohtana 33 % ja lopun pro gradun -käsikirjoitus-versiossa peräti 53 %. Tätäkin nousua voi osaltaan selittää viimeisen kohdan tekstin laji: samoin kuin informantti RU:lla myös EN:llä viimeisessä tekstissä kuvataan tutkimuskohdetta ja tutkimuksen kulkua.

HU:lla transitiivisten lauseiden osuudet vaihtelevat samoin kuin intransitiivisten lauseidenkin osuudet. Kun intransitiivisten lauseiden osuuksien vaihteluväli on hänellä kymmenen prosenttiyksikköä, transitiivisten lauseiden osuudet vaihtelevat hieman enemmän, 17 prosenttiyksiköllä. HU:lla on ensimmäisenä tarkasteluajankohtana 38 prosenttia transitiivisia lauseita ja toisena 26 %. Kolmantena ajankohtana kirjoitetussa tentissä transitiivisten lauseiden osuus on hieman suurempi, 43 %, samoin kuin viimeisen kohdan pro gradun käsikirjoitusversiossa.

RU:lla transitiivisten lauseiden osuus on lähes koko tarkastelujakson ajan melko suuri. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana niiden osuus on 41 %, mutta toisessa kohdassa vuoden ja kolmen kuukauden kohdalla osuus on hieman yllättäen laskenut 24 prosenttiin. Kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtana transitiivisten lauseiden osuus on jälleen noussut: tentissä se on 49 % ja pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa 50 %. Pro gradu -työn kohdalla on siis siten kuin intransitiivisten lauseiden kohdalla ajattelinkin: transitiivisten lauseiden osuus on suuri.

Informanttien ja natiivien puhujien teksteissä on tässä vaiheessa nähtävissä yksi selvä ero. Tenttivastauksissa natiiveilla puhujilla on vähemmän intransitiivisia lauseita kuin informanteilla. Intransitiivisten lauseiden osuus on vain 11 %, kun se kaikilla informanteilla on reilusti yli 20 %. Tätä eroa voi osittain selittää passiivilauseiden käyttö, johon palaan tarkemmin luvussa 5.6. Natiiveilla puhujilla passiivilauseita on tenteissä nimittäin huomattavasti enemmän kuin kenelläkään informanteista.

5.2.2 Intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden piirteitä informanttien teksteissä

Oppijoilla olevia erilaisia rakenteeseen liittyviä ongelmia käsittelin jo yleiskuvan yhteydessä luvussa 4.2. Objektin sijaan liittyviä virheitä on jokaisella informantilla, tosin RU:lla on koko tarkastelujakson aikana vain yksi virhe. Myös verbin rektioon liittyviä virheitä löytyy jonkin verran kaikkien informanttien teksteistä, eniten (7 kpl)

virheitä on EN:llä ja vähiten (2 kpl) on LI:lla. Ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista keskittyä vain oppijoiden virheisiin ja ongelmakohtiin, joten seuraavaksi käsittelen hieman niitä piirteitä, joita informantit jo osaavat ja käyttävät. VISK:n (§ 925) mukaan objektilla on kuusi mahdollista rakennetyyppiä. Eri rakennetyypit ja esimerkit näkyvät asetelmasta 2.

ASETELMA 2. Objektin mahdolliset rakennetyypit ja esimerkit (VISK, § 925).

Objektityyppi	Esimerkki
NP	Söin <i>jäätelön</i> . Koira vetää <i>pulkkaa</i> .
A-infinitiivilauseke	Haluan <i>juosta maaliin asti</i> . Annan <i>pyykkien kuivua</i> .
Referatiivirakenne	Luulisin <i>hintojen laskevan</i> .
<i>Että</i> -lause	Luulisimme, <i>että hinnat laskevat</i> .
Alisteinen kysymyslause	Ihmettelin, <i>lähtikö hän jo ~ miksi hän lähti jo</i> .
Repliikki	Hän vastasi: " <i>Väliäkös sillä</i> ."

EN käyttää teksteissään neljää erilaista objektia. Yleisin on NP, joka on objektina yli 84 % transitiiivisista lauseista. Toiseksi yleisin on *että*-lause (10 %), jota EN käyttää objektina useammin kuin alisteista kysymyslauseetta (3 %). Aineistossa on myös muutama referatiivirakenne (3 %), tosin esimerkiksi toisena tarkasteluajankohtana EN käyttää samaa rakennetta vain hieman varioiden kolmessa eri kohdassa. Nämä referatiivirakenteet ovat seuraavankaltaisia:

- (46) EN (0:10) 13 *Komparatiivisella metodilla osoitettiin sanojen vesi ja nimi olevan ikivanhoja sugr kielten sanoja*. (LAS2-8/70226)
 (47) EN (0:10) 17 *Muiden kielikuntien vertailussa kuitenkin on osoitettu nimi ja vuosi olevan vanhoja indoeurooppalaisia lainoja - -* (LAS2-8/70230)

EN:n aineistosta ei ole nähtävissä minkäänlaista muutossuuntaa tai erityistä kehitystä objektin rakenteiden käytössä. Hänen käyttämiään erilaisia rakenteita on kaikissa muissa tarkastelukohdissa paitsi pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa, jossa EN ei käytä kertaakaan alisteista kysymyslauseetta tai referatiivirakennetta objektina.

Myös HU:lla nominilausekkeet toimivat ehdottomasti useimmiten objekteina: hänellä niiden osuus on 90 %. Sivulauseita HU käyttää objektina jonkin verran: *että*-lauseiden osuus kaikista objekteista on 7 % ja alisteisten kysymyslauseiden osuus on 2 %. Kahtena ensimmäisenä tarkasteluajankohtana on kuitenkin vain kaksi tällaista objektia. Kolmantena tarkasteluajankohtana sivulauseobjektien määrä kuitenkin nousee, ja niitä

on yhteensä kahdeksan kappaletta. Viimeisen tarkasteluajankohdan pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa näitä objekteja on taas vain kolme kappaletta. Referatiivirakennetta HU käyttää koko tarkastelujakson aikana vain kerran (esimerkki 48).

(48) HU (1:6) 6 - - *joka sanoo suomea olevan hänen vahvempi kielensä.*
(LAS2-10/muu)

JP:llä nominilauseke on objektina 95 prosentissa transitiivilauseista. *Että*-lause on objektina JP:n teksteissä vain neljä kertaa, alisteinen kysymyslause ei kertaakaan. Viimeisen tarkasteluajankohdan referaatissa JP:llä on mukana yksi referatiivirakenne objektissa (esimerkki 49). JP:n teksteissä objektien rakenteet ovat siis melko yksipuolisia. Lisäksi hänellä on ongelmia objektin sijan valinnassa lähes 20 prosentissa transitiivilauseista. Hän näyttää kuitenkin omaksuneen melko hyvin objektin käytön esimerkiksi passiivilauseissa, joissa objekti on muista rakenteista poiketen usein predikaatin edellä (esimerkki 50). Samoin yli 80 % transitiivilauseista objekti on oikeassa sijamuodossa.

(49) JP (1:9) 20 *Auli Hakulinen väittää konventionaalisen implikaation sivumerkityksessä olevan melkein sama kuin pragmaattinen presuppositio.* (LAS2-12/muu)

(50) JP (0:0) 33 *Vokaaleita i ja e pidetään neutraaleina vokaaleina* (LAS2-12/80167)

Informanteista LI käyttää suhteellisesti kaikkein eniten transitiivisia lauseita tarkastelujakson aikana. Hän käyttää nominilauseketta objektina lähes yhtä usein kuin JP: nominilausekkeiden osuus kaikista objektin rakenteista on LI:n teksteissä 94 %. LI:n teksteissä objektina on nominilausekkeiden lisäksi kahdeksan *että*-lausetta, yksi alisteinen kysymyslause ja yksi referatiivirakenne (esimerkki 51). Objektina oleva lauseke koostuu useimmiten pääsanan lisäksi erilaisista laajennuksista, kuten esimerkissä 52.

(51) LI (1:11) 21 - - *huomasin parinkin niistä jääneen julkaisemattomaksi -*
(LAS2-5/muu)

(52) LI (0:0) 21 - - *ja I Maaailman sodan jälkeen komin kirjakielelle luotiin uusi aakkosto nimeltään Mdocen-aakkosto{??}* (LAS2-5/70344)

RU käyttää transitiivisia lauseita tarkastelujakson aikana paljon, lähes yhtä paljon kuin LI. RU:lla nominilausekkeiden osuus objektin rakenteista on 95 %. Referatiivisia rakenteita RU:lla ei ole kertaakaan objektina, mutta *että*-lauseita ja alisteisia

kysymyslauseita tässä roolissa esiintyy muutaman kerran. RU käyttää objektia sujuvasti; koko tarkastelujakson aikana hänellä on objektin sijan valinnassa vain yksi virhe. Muun muassa objektin käytön passiivilauseissa (esimerkit 53 ja 54) RU hallitsee erinomaisesti. Tyypillisimmin RU:n tekstissä oleva objekti koostuu pääsanasta tai pääsanasta ja laajennuksesta.

(53) RU (0:0) 9 *Ensimmäiset löytöretket oli tehty jo 1500-1600 luvulla.*
(LAS2-7/70110)

(54) RU (1:3) 25 - - *meänkielen pohjaksi valittiin 3 meänkielen murretta.*
(LAS2-7/90059)

Kokoavasti voi sanoa, että monipuolisimmin objektin eri rakenteita käyttää EN, jolla muiden kuin nominilausekkeiden osuus nousee selvästi yli kymmeneen prosenttiin. Yksipuolisimmin objektin rakenteita käyttävät JP, LI ja RU, joilla kaikilla nominilausekkeiden osuus kipuaa noin 95 prosenttiin. Välimaastoon jää informantti HU, joka käyttää erityisesti yhtenä tarkasteluajankohtana sivulauseita objekteina. Informanteista LI käyttää eniten hieman pidempiä nominilausekkeitä objektissa. Kaikkien informanttien teksteistä löytyy kohtia, joissa objekti koostuu useammasta tasarvoisesta osasta. Esimerkki tällaisesta löytyy informantilta EN:

(55) EN (0:0) 21. - - *jotka toivat nuogrammatiikan ja hist.-vert kielitieteen yliopistoihin.* (LAS2-8/70406)

5.3 Kopulalauseet

Käsittelen kopulalauseet omana ryhmänään, sillä ensinnäkin ne muodostavat omanlaisensa konstruktion ja toiseksi ne eivät liity samalla tavalla johonkin toiseen lausetyyppiin kuten esimerkiksi intransitiiviset ja transitiiviset lauseet liittyvät toisiinsa. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelen kopulalauseiden osuuksia aineistossa. Toisessa alaluvussa selvitän, millaisia kopulalauseita informantit käyttävät.

5.3.1 Kopulalauseiden osuus aineistossa

Seuraavaksi tarkastelen kopulalauseiden osuuksia informanttien teksteissä. Olen koonnut taulukkoon 9 kunkin informantin tekstissä esiintyvien kopulalauseiden osuudet.

TAULUKKO 9. Kopulalauseiden lauseiden osuus informanttien teksteissä neljässä eri tarkastelukohdassa. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

KOPULALAUSEIDEN OSUUS AINEISTOSTA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	31 %	27 %	27 %	21 %
HU	25 %	27 %	25 %	20 %
JP	26 %	40 %	13 %	28 %
LI	17 %	10 %	10 %	22 %
RU	18 %	13 %	11 %	24 %
Vertailu 1				29 %
Vertailu 2				22 %

Myös kopulalauseiden käytössä on eroa eri informanttien kesken. EN:llä kopulalauseiden osuus laskee tarkastelujakson aikana kymmenellä prosenttiyksiköllä. Tenteissä EN:llä kopulalauseiden osuus pysyy kuitenkin melko tasaisena: ensimmäisenä tarkastelukohtana se on 31 % ja kahtena seuraavana 27 %. HU:lla kopulalauseiden osuus vaihtelee: tenteissä niitä on 25–27 prosenttia kaikista lauseista ja pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa ne muodostavat 20 prosentin osuuden. JP:llä vaihtelu on suurempaa: kolmannessa tentissä kopulalauseiden osuus on vain 13 %, mutta edeltävässä peräti 40 %. LI:llä taas kopulalauseita on harjoitteluraportissa jonkin verran enemmän kuin tenteissä. Harjoitteluraportissa kopulalauseiden osuus on 22 %, kun se tenteissä on kahdessa kohdassa 10 % ja yhdessä kohdassa 17 %. Selvästi osuudet vaihtelevat myös RU:n teksteissä: tenteissä kopulalauseita on 11–18 %, pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa 24 %.

Informanteista EN:llä, HU:lla ja RU:lla viimeinen tarkastelukohta on pro gradu -työn käsikirjoitusversio. Kaikilla kopulalauseiden osuus pro gradussa on 20 % tai hieman yli, mikä on erittäin lähellä natiivien puhujien toista, pro gradu -töiden johdannoista koostettua vertailuaineistoa, jossa kopulalauseiden osuus on 22 %. Samoin LI:n harjoitteluraportissa on 22 % kopulalauseita. Tenteissä natiivit kielenkäyttäjät näyttivät kuitenkin käyttävän keskimäärin enemmän kopulalauseita kuin informantit: osuus on 29 %. Suurin piirtein samoissa luvuissa liikkuvat informanteista vain EN ja HU, joilla on kaikissa tenteissä kopulalauseita melko tasaisesti. Vähiten kopulalauseita käyttävät LI ja RU, joiden tenttivastauksissa on keskimäärin noin 15 prosenttiyksikköä vähemmän kopulalauseita kuin natiiveilla puhujilla.

5.3.2 Kopulalauseiden piirteitä informanttien teksteissä

EN kirjoittaa tavallisia kopulalauseita, joissa predikatiivina on joko adjektiivi- tai substantiivilauseke tai lauseessa on adverbiaali. Kaikissa EN:n kopulalauseissa on suora sanajärjestys. Yleiskuvan yhteydessä esitetystä virhetaulukosta käy ilmi, että EN:llä on predikatiiviin liittyvä virhe vain viidessä lauseessa eli noin viidessä prosentissa kaikista kopulalauseista. Hän hallitsee siis hyvin muun muassa predikatiiviin liittyvät sijanvaihtelut sekä kopulalauseessa olevan subjektin ja predikatiivin välisen kongruenssin. Hänelle tyypillinen kopulalause on esimerkin 56 kaltainen.

(56) EN (1:6) 19 *Pohjoisyhmän metsästysjumalat olivat ennimakseen miehiä* (LAS2-8/70020)

Myös HU kirjoittaa melko tavallisia kopulalauseita (ks. esimerkki 57). Lauseissa on sekä suoraa että käänteistä sanajärjestystä. Hän käyttää lauseissaan melko runsaasti myös erilaisia adverbiaaleja, kuten paikkaa ilmaisevia MA-infinitiivejä. Hieman monimutkaisemman kopulalauseen HU on kirjoittanut viimeisenä tarkasteluajankohtana, jossa adverbiaaliin liittyy vielä objekti (esimerkki 58).

(57) HU (1:1) 37 *Saamessa ainutlaadunen ilmiö on puolikongruenssi* - - (LAS2-10/90041)

(58) HU (1:6) 40 - - *että joku on alleviivaamassa tekstiä.* (LAS2-10/muu)

JP kirjoittaa sekä predikatiivin että adverbiaalisen sisältäviä kopulalauseita. Hän käyttää sekä suoraa että käänteistä sanajärjestystä, tosin suora sanajärjestys on hänen lauseissaan selvästi tyypillisempi. Subjektin ja predikatiivin välinen kongruenssi onnistuu lähes kaikissa JP:n kopulalauseissa, kuten myös alla olevassa esimerkissä 59.

(59) JP (1:3) 47 - - *lapset ovat aktiivisia kielen omaksujia.* (LAS2-12/90218)

LI ei käytä kovin paljoa kopulalauseita teksteissään. Mielenkiintoista on, että hänen käyttämässään kopulalauseissa on vain aivan muutamassa kohdassa adverbiaali ja melkein kaikki kopulalauseet sisältävät predikatiivin. Predikatiivin sijanvaihtelun subjektin tarkoitteen mukaan LI hallitsee hyvin (ks. esimerkki 60). Adverbiaalisen sisältäviä kopulalauseita on vasta harjoitteluraportissa, kun tenttivastauksissa LI luonnehtii kopulalauseiden avulla vain subjektin ominaisuutta tai luokkaa.

Adverbiaalitaapauksissakin LI kuvailee enemmänkin laatua kuin vaikkapa paikkaa (esimerkki 61).

(60) LI (0:0) 24 *Lisäksi sanaton progressio on erittäin tärkeää!* (LAS2-5/70157)

(61) LI (1:11) 34 - - *mutta se, oli minusta yksi parhaimmista kääntäjän ammatin puolista.* (LAS2-5/muu)

RU käyttää kopulalauseita hieman monipuolisemmin kuin muut informantit Tenteissä hänen kopulalauseensa ovat samanlaisia kuin muillakin: niissä on subjektin lisäksi joko laatua tai luokkaa ilmaiseva predikatiivi tai jokin adverbiaali. Sanajärjestys RU:n kopulalauseissa on joko suora tai käännteinen (esimerkki 62). Viimeisen kohdan pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa RU käyttää kuitenkin myös astetta monimutkaisempia kopulalauseita, joissa hän yhdistää muuhun lauseeseen A-infinitiivin ja sitä seuraavan alisteisen kysymyslauseen (esimerkit 63 ja 64). ISK ei anna selvää vastausta siitä, miten tämänkaltaiset lauseet jäsennellään vaan esimerkiksi esimerkki 63 on ISK:n mukaan tulkintakysymys: lauseen subjekti voi olla alussa oleva lauseke vai vasta A-infinitiivin aloittama kohta (ks. ISK, 901 alaviite). Tulkitsen kuitenkin niin, että kyseessä on selvä kopulalause, joka on rakenteeltaan haasteellisempi kuin aiemmin esille tulleet lauseet.

(62) RU (1:3) 5 *Syyt lainaamiseen voivat olla myös tyylillisiä - -* (LAS2-7/90037)

(63) RU (3:2) 24 *Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, mitkä verbeistä aiheuttavat eniten ongelmia* (LAS2-7/muu)

(64) RU (3:2) 4 *Oppikirjojen analysoinnin tarkoituksena on tuoda esiin, mitkä verbit esiintyvät niissä oppikirjoissa - -* (LAS2-7/muu)

5.4 Eksistentiaalilauseet

Lasken tässä työssä ISK:n mukaiset eksistentiaali- ja omistuslauseet omaksi ryhmäkseen, sillä mielestäni ne edustavat rakenteensa puolesta samanlaista konstruktiota. ISK laskee eksistentiaalilauseen alatyypeiksi myös ilmiö- ja tilalauseet, mutta koska ne ovat kuitenkin rakenteeltaan hieman erilaisia, en ota niitä tässä huomioon vaan käsittelen mahdolliset esiintymät vasta seuraavassa alaluvussa. Kunkin informantin teksteissä esiintyvät eksistentiaaliset lauseet olen koonnut taulukkoon 10.

TAULUKKO 10. Eksistentiaalilauseiden osuus informanttien teksteissä neljässä eri tarkastelukohdassa. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

EKSISTENTIAALILAUSEIDEN OSUUS AINEISTOSTA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	8 %	13 %	15 %	5 %
HU	8 %	11 %	6 %	10 %
JP	14 %	9 %	6 %	5 %
LI	8 %	18 %	13 %	6 %
RU	8 %	19 %	18 %	8 %
Vertailu 1	9 %			
Vertailu 2	7 %			

Eksistentiaalilauseiden osuudet vaihtelevat tarkastelujakson aikana suurimmalla osalla informanteista. JP:llä osuus kuitenkin laskee: ensimmäisenä tarkasteluajankohtana hänen aineistostaan 14 % on eksistentiaalilauseita, seuraavana 9 %, kolmantena 6 % ja viimeisenä 5 %. Lasku ei kuitenkaan ole kovin suuri: muutosta on yhdeksän prosenttiyksikön verran. Eniten eroa eksistentiaalilauseiden käytössä on LI:llä, jolla niiden osuudet vaihtelevat kuuden ja 18 prosentin välillä. Lähimpänä natiivien puhujien vertailuaineistoa on HU, jolla eksistentiaalilauseiden osuus on 6–11 %, kun se natiivien puhujien tenttivastauksissa on 9 % ja pro graduissa 7 %.

Yleisesti informantit näyttävät natiivien puhujien tavoin käyttävän tenttivastauksissaan enemmän eksistentiaalilauseita kuin pro gradu -työssä tai muussa tekstissä. Mukana on sekä ISK:n mukaisia eksistentiaalilauseita että omistuslauseita. Ainoan poikkeuksen eksistentiaalilauseiden käytössä tekee informantti HU, jolla on viimeisessä tarkasteltavassa kohdassa 10 % eksistentiaalilauseita ja kahdessa aiemmassa kohdassa 6 ja 8 %.

En käsittele tässä työssä eksistentiaalilauseita sen tarkemmin, sillä yksityiskohtaisempaa tietoa osittain samojen informanttien eksistentiaalilauseista on saatavilla Ivaskan (2009) pro gradu -työstä.

5.5 Muut lausetyypit

Viimeisenä lausetyyppeihin liittyvänä ilmiönä tarkastelen muiden lausetyyppien osuuksia ja piirteitä aineistossa. Tähän ryhmään kuuluvat ilmiö-, kvanttori- ja

tuloslauseet sekä genetiivialkuiset lauseet. Näiden lausetyyppien yhteenlasketut osuudet olen koonnut taulukkoon 11.

TAULUKKO 11. Muiden lausetyyppien osuus informanttien teksteissä neljässä eri tarkastelukohdassa. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

MUIDEN LAUSETYYPPIEN OSUUS AINEISTOSTA				
	1.piste	2.piste	3.piste	4.piste
EN	0 %	0 %	0 %	3 %
HU	2 %	1 %	1 %	1 %
JP	1 %	0 %	0 %	0 %
LI	8 %	5 %	1 %	3 %
RU	4 %	0 %	4 %	0 %
Vertailu 1				2 %
Vertailu 2				2 %

Muiden lausetyyppien osuudet ovat aineistossa hyvin pieniä niin informanteilla kuin natiiveillakin. Kummassakin vertailuaineistossa muiden lausetyyppien osuus on 2 %. EN:llä ei ole kolmena ensimmäisenä tarkasteluajankohtana yhtään tähän kategoriaan kuuluvaa lausetta, mutta pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa niitä on 3 % kaikista lauseista. Samoin JP:llä on kolme kohtaa, joissa ei ole lainkaan tämän kategorian lauseita: hänellä on vain ensimmäisenä tarkasteluajankohtana yksi erikoislause. HU:lla näiden lauseiden osuus on jokaisessa kohdassa 1–2 prosenttia. Hieman enemmän erikoislauseita on LI:llä, jolla osuus vaihtelee kohdittain välillä 1–8 %. Hän käyttää teksteissään tämän kategorian lauseita siis keskimäärin selvästi enemmän kuin natiivit. RU:lla erikoislauseita on mukana kahdessa tentissä, joissa kummassakin erikoislauseiden osuus on 4 %.

EN:llä erikoislauseityyppejä on vasta neljännessä tarkastelukohdassa eli pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa. Siinä on kolme genetiivialkuista lausetta. Genetiivialkuisissa lauseissa konstruktio on aivan oikea, vaikka lauseen objektiin onkin pujahtanut virhe.

(65) EN (2:2) 39 - - *minun täytyy erotella nimistä appellatiiveista.*(LAS2-8/muu)

EN ei siis käytä erikoislausetyyppejä mitenkään paljon tai monipuolisesti. Tämä ei tarkoita sitä, ettei hän välttämättä niitä hallitsisi, mutta ainakaan tämän aineiston teksteissä niitä ei ole osana muuta tekstiä. Tähän saattaa vaikuttaa myös tekstin sisältö.

Samoin JP:n teksteistä ei voi nähdä, että hän käyttäisi oma-aloitteisesti erikoislausetyyppejä. Koko aineistossa on vain yksi tuloslause, jossa tosin on myös kongruenssivirhe.

(66) JP (0:0) 26 *Tästä on kehittynyt varhaiskantasuomessa yksitavuinen ja kolmitavuinen sekä konsonanttiloppuinen sananvartalo.* (LAS2-12/80160)

HU käyttää teksteissään muutaman kerran genetiivialkuisia lauseita sekä kahdesti kvanttorilauseita (esimerkit 67 ja 68). Näiden erikoislauseiden konstruktiot hän näyttää hallitsevan hyvin eikä lauseissa esiinny rakenteellisia virheitä.

(67) HU (0:0) 31 - - *vaan hänen täytyy valita* - - (LAS2-10/80089)
 (68) HU (1:6) 43 *Suomen äidinkieliä vastaajia oli yhtä paljon kuin unkarinkielisiä* - - (LAS2-10/muu)

Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana LI:llä on seitsemän lausetta, jotka kuuluvat kategoriaan Muut lausetyypit. Nämä kaikki ovat genetiivialkuisia lauseita, jotka ilmaisevat nesessiivisyyttä. Esimerkki tällaisesta lauseesta on esimerkki 69. Myös toisena tarkasteluajankohtana LI käyttää muutaman kerran genetiivialkuista lausetta. Lisäksi hänellä on kaksi tuloslausetta, joista toinen on esimerkkinä 70. Kolmantena tarkasteluajankohtana LI:llä on vain yksi muihin lausetyyppeihin kuuluva tuloslause. Viimeisenä tarkasteluajankohtana on genetiivi- ja tuloslauseiden lisäksi myös yksi kvanttorilause (esimerkki 71). Kaikki näistä lauseista ovat rakenteeltaan korrekkeja ja kontekstiin sopivia.

(69) LI (0:2) 22 *Olli Nuutisen mukaan oppikurssin laatijan on pidettävä loogisesta ja selvästi jäsennellystä etenemistavasta* - - (LAS2-5/70149)
 (70) LI (0:5) 12 - - *sillä heistä tuli "kruununtalonpoikia"ja* (LAS2-5/70262)
 (71) LI (1:11) 37 - - *ja kysymyksiäkin tuli paljon.* (LAS2-5/muu)

RU:lla on ensimmäisenä tarkasteluajankohtana neljä lausetta, jotka kuuluvat ryhmään Muut lausetyypit. Näistä kaksi lausetta on tuloslauseita (esimerkki 72) ja kaksi on kvanttorilauseita (esimerkki 73). Kummankin erikoislausetyypin konstruktion RU näyttää hallitsevan hyvin, vaikkakin toiseen tuloslauseeseen on tullut puhekieliseltä vaikuttava kongruenssivirhe. Toisena tarkasteluajankohtana RU:n tekstissä ei ole yhtään tämän kategorian lausetyyppejä. Kolmantena tarkasteluajankohtana on taas yksi

tuloslause ja kaksi muuta erikoislauseita, mutta viimeisessä tarkastelukohdassa ei ole mitään harvinaisempaa lausetyyppiä. Kolmantena tarkasteluajankohtana on kaksi lausetta (esimerkit 74 ja 75), joiden tulkinta ei ollut aivan helppoa: niissä on verbiä seuraava e-subjekti, mutta lauseen teemapaiikka on tyhjä. Rakenteensa puolesta esimerkki 74 voisi olla ilmiölause, mutta epävarmuutta lausetyypin määrittelyssä herättää se, että lause ei kuulosta kovin tyyppilliseltä. Verbi *ilmestyä* ei myöskään ole mukana ISK:n ilmiölauseissa mahdollisten verbien luettelossa (ISK, 855). Esimerkissä 75 taas on lauseke *yhä enemmän*, jota voi pitää määrän ilmauksena. Tällöin lause voisi olla sanajärjestykseltään epätyypillinen kvanttorilause. Lauseet ovat kuitenkin ymmärrettäviä ja kontekstiin sopivia ja näin ollen ne ovat mukana ryhmässä Muut lausetyypit.

(72) RU (0:0) 1 - - ja toisesta haarasta kehittyi itämerensuomalaiset kielet. (LAS2-7/70101)

(73) RU (0:0) 25 Samojedipuhujia jäi aika vähän (LAS2-7/70127)

(74) RU (2:0) 29–30 Ensimmäinen romaani meänkielellä ilmestyi v. 1985 ja se oli Bengt Pajusen romaani Lyyteri. Ilmestyi myös runokokoelmia ja lastenkirjoja meänkielellä. (LAS2-7/90066)

(75) RU (2:0) 33 Yhä enemmän ilmestyy käännöksiä. (LAS2-7/90070)

5.6 Passiivin ja nollapersoonan käyttö

Intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden yhteydessä kirjoitin siitä, että natiivien puhujien tenttivastauksista koostetussa aineistossa on huomattavasti vähemmän intransitiivisia lauseita kuin informanttien tenttivastauksissa. Osasyys arvelen tässä passiivilauseiden käyttöä – kuten luvussa 5.2. todettiin, passiivin käyttö lisää transitiivisten lauseiden osuutta ja natiivit puhujat käyttivät tenteissä paljon enemmän passiivia kuin informantit. Tekijän häivyttäminen taka-alalle on yksi tieteelliselle tekstille ominainen piirre, ja passiivin käytön lisäksi tekijä voidaan häivyttää myös käyttämällä niin sanottua nollapersoonaa eli geneeristä rakennetta. Tässä työssä käytän näitä kahta termiä synonyymisesti. Taulukkoon 12 olen koonnut tietoa siitä, kuinka suuressa osassa lauseista informantit ja natiivit ovat häivyttäneet tekijän taka-alalle joko passiivin tai nollapersoonan avulla.

TAULUKKO 12. Informanttien ja natiivien teksteissä olevien subjektittomien (huom. ei kuitenkaan subjektittomien lausetyyppien) lauseiden laatu ja määrä.

PASSIIVI- JA GENEERISTEN LAUSEIDEN OSUUS AINEISTOSTA					
		1. piste	2.piste	3.piste	4.piste
EN	passiivi	8 %	14 %	18 %	14 %
	nolla-persoona	5 %	4 %	4 %	1 %
HU	passiivi	6 %	9 %	9 %	12 %
	nolla-persoona	11 %	2 %	12 %	8 %
JP	passiivi	6 %	4 %	21 %	20 %
	nolla-persoona	2 %	1 %	2 %	0 %
LI	passiivi	13 %	24 %	13 %	6 %
	nolla-persoona	7 %	3 %	4 %	7 %
RU	passiivi	19 %	16 %	23 %	11 %
	nolla-persoona	3 %	1 %	1 %	3 %
Vertailu 1	passiivi				44 %
	nolla-persoona				15 %
Vertailu 2	passiivi				22 %
	nolla-persoona				6 %

Natiivien tenttivastauksista koostuvassa vertailu 1:ssä passiivilauseiden määrä on yllättävänkin suuri, 44 %. Luku on kaksi kertaa suurempi kuin pro gradu -töiden johdannoista koostuvassa vertailu 2:ssa, jossa passiivilauseiden osuus on 22 %. Samoin tenttivastauksissa nollapersoonan käyttö on natiiveilla paljon yleisempää (15 %) kuin graduissa, joissa nollapersoona on 6 %:ssa. Näyttää siis siltä, että natiivit puhujat häivyttävät subjektin lauseistaan yli puolessa tenttivastausten lauseista ja tutkielmissa noin kolmanneksessa lauseista.

Passiivilauseiden ja nollapersoonien käyttömäärien erot vaihtelevat informanteittain. Kaikki informantit käyttävät sekä passiivia että nollapersoonaa, mutta kun esimerkiksi RU käyttää nollapersoonaa hyvin vähän (1–3 %), HU käyttää kahdessa kohdassa nollapersoonaa jopa enemmän kuin passiivia. HU käyttääkin nollapersoonaa nähdäkseni

hyvin taitavasti ja esimerkiksi kertoo sen avulla tentittävässä kirjallisuudessa olleita tietoja, kuten esimerkissä 76.

(76) HU (0:0) 28 *Samalla, teoksen mukaan tuskin voi tavata sellaista kielitaitoa* - - (LAS2-10/80085)

Nollapersoonaa HU käyttääkin melkein yhtä paljon kuin natiivit. Kun tenteissä vertailuaineistossa geneerisiä lauseita on 15 %, HU:lla niitä on kahdessa tentissä 11 ja 12 %. Yhdellä tenttikerralla osuus on jostakin syystä vain 2 %. Pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa HU käyttää nollapersoonaa jopa hieman enemmän kuin natiivit: HU:lla osuus on 8 %, natiiveilla 6 %.

HU käyttää passiivilauseita koko tarkastelujakson ajan melko vähän, vaikka pientä noususuuntaisuutta onkin nähtävissä. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana passiivilauseiden osuus on 6 %, kahtena seuraavana 9 % ja viimeisenä 12 %. Tenteissä HU käyttää passiivia vain neljäsosan verran siitä, mitä natiivit käyttävät. Pro gradu -työn osalta ero ei ole aivan yhtä suuri: HU käyttää passiivia noin 12 %:ssa, natiivit 22 %:ssa. HU hallitsee passiivin käytön hyvin eikä hänen passiivilauseissaan ole juurikaan virheitä. Hän käyttää passiivia sujuvasti eri aikamuodoissa ja myös konditionaalissa. Näyttää siis siltä, että vaikka hän osaa käyttää passiivia, hänkään ei vielä ole saavuttanut samanlaista akateemisen kirjoittamisen tyyliä kuin natiiveilla puhujilla on.

Samoin EN käyttää passiivia melko vähän. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana passiivilauseiden osuus on 8 %, seuraavissa tenteissä 14 % ja 18 %. Pro gradu -työn käsikirjoitusversiossa osuus on 14 %. EN käyttää passiivia tenteissä paljon vähemmän kuin natiivit (osuus 44 %) ja pro gradussakin 8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin natiivit. Hän kuitenkin hallitsee passiivirakenteet hyvin, ja hänen teksteissään on runsaasti myös passiivin imperfektiä ja perfektiä. Muita passiivin modusmuotoja kuin indikatiivia ei hänen aineistossaan ole. Hän käyttää paljon myös sellaisia passiivimuotoja, jotka ovat hänen lähtökielensä kaltaisia (esimerkki 77). Nollapersoonaa EN käyttää vähän. Nollapersoonaisen lauseiden osuus laskee tarkastelujakson aikana viidestä yhteen prosenttiin. Nollapersoonan käyttö ei ole EN:n teksteissä täysin ongelmatonta, sillä suurin osa nollapersoonan sisältävistä rakenteista on jollakin tavalla epätyypillisiä, kuten esimerkissä 78.

(77) EN (0:0) 2 *On sanottu, että saame oli vksm:n osana* (LAS2-8/70386)

(78) EN (0:10) 19 - - *mutta leviikiltään voi näkyä niinden olevan ikivanhoja indoeurooppalaisia lainoja.* (LAS2-8/70232)

JP:n teksteissä on nähtävissä selvää muutosta passiivin käytössä. Ensimmäisenä tarkasteluajankohtana passiivia on vain 6 %:ssa lauseista ja toisena tarkasteluajankohtana vain 4 %:ssa. Kolmantena tarkasteluajankohtana passiivilauseiden osuus on kuitenkin harpannut 21 %:iin ja viimeisenä tarkasteluajankohtana kirjoitetussa referaatissakin osuus on 20 %. JP käyttää passiivia useimmin preesensissä, menneen ajan aikamuotoja on vain muutamassa kohdassa. Passiivin imperfektiä JP käyttää tarkastelluissa kohdissa moitteettomasti, mutta passiivin perfekti on vielä hieman ongelmallinen. Esimerkissä 79 lauseen merkityksen ymmärtää helposti, mutta predikaatissa olevasta *olla*-verbistä pitäisi olla yksikön eikä monikon kolmannen persoonan muoto. Nollapersoonaa JP käyttää tenteissä vain 1–2 prosentin verran. Referaatissa generisiä lauseita ei ole yhtään. Huomionarvoista on, että tenteissä olevat nollapersoonaiset lauseet ovat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta melkein samanlaisia: kaikki ne koostuvat rakenteesta ”On huomioitava”, kuten myös esimerkissä 80.

(79) JP (1:3) 36 *Jotkin näistä ovat omaksuttu jo hyvin varhaassa vaiheessa* (LAS2-12/90202)

(80) JP (1:3) 32 - - *mutta huomioitava on, että genetiivi esiintyy tällöin vain määritteenä.* (LAS2-12/90198)

LI:n teksteissä passiivilauseiden osuudet vaihtelevat. Tenttivastauksissa osuudet ovat 13–24 % ja harjoitteluraportissa 6 %. Tenteissä LI käyttää passiivilauseita siis huomattavasti vähemmän kuin natiivit. Mielestäni on kuitenkin luonnollista, että viimeisenä tarkasteluajankohtana kirjoitetussa harjoitteluraportissa passiivilauseiden osuus on pienempi: tämänkaltainen raportti on hyvin subjektiivinen ja vaatii kirjoittajalta oman persoonan näkymistä myös lauseiden subjekteissa. Teksteissä olevissa passiivilauseissa LI käyttää passiivin preesenssiä, imperfektiä ja perfektiä varsin sujuvasti niin positiivisissa kuin negatiivisissakin lauseissa. Myös nollapersoonan käyttö on LI:n teksteissä varsin sujuvaa. Tenteissä tällaisia lauseita on vaihdellen 7, 3 ja 4 prosenttia. Harjoitteluraportissa osuus on 7 %. Natiiveihin verrattuna LI:llä on kuitenkin aineistossa vähemmän nollapersoonan sisältäviä lauseita.

RU käyttää tenteissä passiivia keskimäärin enemmän kuin muut informantit, mutta kuitenkin paljon vähemmän kuin mitä natiivit puhujat käyttävät. Teksteissä esiintyy passiivia kaikissa aikamuodoissa. Passiivin käyttö on virheetöntä, joskin yhdessä lauseessa (esimerkki 81) RU on jostakin syystä laittanut passiivia seuraavan rakenteen A-infinitiiviin, kun korrekti ratkaisu olisi ollut MA-infinitiivin käyttö. Vastaavissa aktiivisissa lauseissa RU ei ole tehnyt virheitä. Nollapersoonaa RU käyttää hyvin vähän, tenteissä osuus on 1–3 % ja pro gradussa 3 %. Nollapersoonan sisältävät rakenteet ovat suurimmaksi osaksi moitteettomia ja kontekstiin sopivia. Esimerkki nollapersoonan käytöstä on myös esimerkissä 82, jossa kuitenkin on hieman epätyypillinen sanajärjestys ja väärä objektinsija.

(81) RU (2:0) 4 - - *nimen avulla pyrittiin ilmaista systeemin hierarkkaa ja sosiaalisia suhteita.* (LAS2-7/80152)

(82) RU (2:0) 16 *Sirkka Paikkalan mukaan suku- tai lisänimijärjestelmä ennen vuotta 1850 voi jakaa seuraaviin kategorioihin - -* (LAS2-7/80164)

6 KOKOAVAA TARKASTELUA: ERILAISET KIELENKÄYTTÄJÄT

Muun muassa YKI-testien (ks. luku 2.4.2.) taustalla olevassa Eurooppalaisessa viitekehyksessä todetaan, että kielenoppijoiden edistymisen kuvausta varten heidän taitojaan pitäisi kuvata peräkkäisinä aikoina (Eurooppalainen viitekehys 2008, 183). Tätä ajatusta olen pyrkinyt toteuttamaan informanttien kirjoitetun, akateemisen kielen osalta. Kaikki informantit ovat opiskelleet koko tarkastelujakson ajan suomeksi suomalaisessa yliopistossa, joten heillä on ollut hyvät mahdollisuudet kehittää akateemista suomeaan.

Vaikka olen edellä tarkastellut informantteja tarkasti ja tuonut esille heidän teksteissään olleita pieniäkin virheitä tai epätyypillisyyksiä, on kuitenkin syytä muistaa, että kaikki informantit kirjoittavat monipuolista suomea, jossa lauseissa on ydinjäsenten lisäksi monipuolisesti muitakin jäseniä. Heillä kaikilla on myös niin sanottua pragmaattista tietoa siitä, miten kieltä voidaan käyttää erilaisissa viestintätarkoituksissa: jokainen osaa kirjoittaa hyviä esseevastauksia tenteissä sekä tuottaa muuta akateemisiin tarkoituksiin sopivaa tekstiä. Esimerkiksi Eurooppalaisen viitekehysten mukaan tämä tarkoittaa sitä, että ainakin kirjoitetun kielen osalta informantit ovat saavuttaneet taitavan kielenkäyttäjän tason eli tason C1 tai C2. C1 on Eurooppalaisen viitekehysten mukaan taitajan taso, jolla oppija hallitsee kielen jo niin hyvin, että hänen on mahdollista selvittää vaativista viestintätehtävistä töissä ja opiskeluissa. C2 puolestaan on mestarin taso, johon sisältyy myös kulttuurienvälistä kompetenssia. Tämän tason voivat saavuttaa kielen ammattilaiset. Kirjoittamisen arviointia varten laadituissa taitokuvauksissa termi *essee* tulee esille vasta mestarin tason kuvauksessa: taitajan tason kuvauksessa sanotaan vain, että taitaja ”pystyy laatimaan selkeitä, hyvin jäsenettyjä selontekoja monimutkaisista aiheista ja korostamaan tärkeitä asioita”. (Eurooppalainen viitekehys 2008, 47, 97.) Vaikka kaikki informantit pystyvät kirjoittamaan esseitä monimutkaisistakin kielitieteellisistä asioista, on silti kyseenalaista sanoa, että kaikki heistä olisivat saavuttaneet tason C2. Esimerkiksi JP:n ja LI:n teksteissä on huima ero niin ymmärrettävyyden, virheiden vähyyden kuin kielen monimuotoisuudenkin osalta. Tässä käykin hyvin ilmi se, että arvioinnissa tietyt kriteerit ratkaisevat, eivät kielenoppijoiden väliset erot. Sanoisin kuitenkin, että JP on päässyt tasolle C1 ja LI on jo saavuttanut tason C2.

Tämän työn kuluessa on käynyt selväksi, että kielen korrektaus ei kerro kaikkea kirjoittajan kielestä. Kielenkäytöstä muotoutuvaan kuvaan vaikuttavat myös muut asiat kuten kielenkäytön rohkeus ja monipuolisuus. Jokainen kielenkäyttäjä on yksilö, mutta yksilöistä on mahdollista tehdä yleistäviä havaintoja. Viiden erilaisen informantin tekstien pohjalta olenkin laatinut viisi erilaista oppijanprofiilia, jotka esittelen seuraavissa alaluvuissa.

6.1 Epätasainen yrittäjä

Epätasainen yrittäjä on kielenoppija, joka yrittää aktiivisesti, mutta jonka suoritusten laatu on epätasaista: toisinaan hän onnistuu kirjoituksissaan paremmin, toisinaan heikommin. Hän osaa hyvin suomea, mutta ei ole vielä saavuttanut selvää akateemista kirjoitustyyliä eikä hallitse vielä kaikkia kielen erikoiskonstruktioita. Hänen kirjoittamassaan kielessä on paljon variaatiota ja siinä on nähtävissä muutosta. Hänen teksteistään ei ole nähtävissä mitään selvää kirjoitusstrategiaa. Tämän työn informanteista tällaisia piirteitä on eniten JP:llä.

JP:n kirjoitetussa kielessä on paljon variaatiota, mutta keskimäärin virkkeet ovat lyhyempiä ja rakenteeltaan yksinkertaisempia kuin natiiveilla puhujilla. Kielessä näkyy muutosta sikäli, että transitiiivisten lauseiden ja passiivin käytön määrät nousevat ja intransitiivisten ja eksistentiaalisten lauseiden osuudet laskevat. Erikoislausetyyppien hallinnasta ei ole positiivista näyttöä. Erikoista JP:n teksteissä on, että kieli vaihtelee suuresti eri kohtien välillä. Esimerkiksi toisena tarkasteluajankohtana lausetyyppien osuudet muuttuivat siten, että kopulalauseet nousivat yleisimmäksi lausetyypiksi ja passiivilauseiden käyttö notkahti. Yleiskuvan kohdalla kävi puolestaan ilmi, että virheiden ja lausetyyppiäottelun ulkopuolelle jääneiden epäselvien lauseiden määrä nousi huomattavasti viimeisenä tarkasteluajankohtana. Tämä oli sinänsä odotuksenvastaista, että viimeisen tekstin JP oli saanut kirjoittaa kaikessa rauhassa. JP:n aineistossa on myös toinen teksti, jonka hän on kirjoittanut kotonaan. Tässä pro gradu -seminaaria varten laaditussa esitelmässä kieli on huomattavasti virheettömämpää kuin kvantitatiivisessa analyysissä mukana olevassa referaatissa. Ilman informantin antamia tietoja asiaa on mahdotonta spekuloida enempää, mutta toki on myös mahdollista, että esimerkiksi kirjoitusajankohtana informantilla on ollut stressiä, väsymystä tai

keskittymisongelmia, jotka ovat vaikuttaneet suuresti lopputulokseen (ks. esim. Sharwood Smith 1995, 109).

Taustatietolomakkeessaan JP kertoo lukeneensa yli 5000 sivua kielitieteellistä kirjallisuutta, mutta vain 100 sivua kaunokirjallista tekstiä. Suomenkielisiä sanomalehtiä hän lukee vain noin kerran viikossa. JP:n saama kirjallinen syötös painottuu siis voimakkaasti tieteelliseen tekstiin, joka saattaa rakenteeltaan olla tavallista kirjoitettua kieltä monimutkaisempaa. On mahdollista, että myös tämä vaikuttaa siihen, millaisia lauseita JP kirjoittaa.

JP:llä intransitiivisten lauseiden osuus laskee tarkastelujakson aikana 45:stä 18 prosenttiin ja vastaavasti transitiivisten lauseiden osuus nousee 13:sta 44 prosenttiin. Transitiivisten lauseiden käytössä on kuitenkin pieni notkahdus toisessa tarkastelukohdassa. Samanlainen notkahdus on myös passiivilauseiden käytössä, kun muutoin niiden käyttö nousee tarkastelujakson aikana 6:sta 20 prosenttiin. Tenttivastauksissa JP käyttää passiivia kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin natiivit. Samoin nollapersoonan käyttö on vähäistä natiiveihin verrattuna: geneeristen lauseiden osuus on koko tarkastelujakson ajan tenteissä 1–2 prosenttia ja viimeisen kohdan referaatissa niitä ei ole lainkaan.

Objektiksi JP valitsee 95-prosenttisesti NP:n. Aineistossa on mukana myös muutama *että*-sivulause sekä yksi referatiivinen rakenne. Objektien rakenteet ovat siis melko yksipuolisia. Myös objektin sijan valinnan kanssa on ongelmia lähes 20 prosentissa transitiivilauseista. Passiivilauseissa JP käyttää objektia kuitenkin mallikkaasti ja muutoinkin objekti on oikein yli 80 %:ssa lauseista.

Kopulalauseiden osuudet vaihtelevat JP:n teksteissä. Alimmillaan kopulalauseiden osuus on kolmannessa tarkastelukohdassa, jossa se on 13 %. Ylimmillään se on puolestaan toisessa tarkastelukohdassa, jossa osuus on 40 %. Mitään kehityssuuntaa ei siis ole nähtävissä. JP:n kirjoittamissa kopulalauseissa on niin suoraa kuin käännteistäkin sanajärjestyistä sekä predikatiiveja ja adverbiaaleja.

Eksistentiaalisten lauseiden osuus laskee JP:n aineistossa. Alussa osuus on 14 % ja lopussa 5 %. Nämä osuudet ovat melko lähellä natiivien puhujien osuuksia.

Eksistentiaalilauseiden rakenteen JP hallitsee hyvin: esimerkiksi negatiivisissa lauseissa subjekti on korrektisti partitiivissa.

Muita lausetyyppejä JP:n aineistossa esiintyy vain kerran. Ensimmäisessä tentissä on yksi tuloslause, jossa on myös kongruenssivirhe. Mielenkiinnosta kävin lävitse myös muita JP:n tekstejä, joissa ei myöskään ollut juuri erikoislausetyyppejä. Aineistossa oli vain yksi korrekti ja lyhyt tuloslause *Tästä syntyi kirjasuomi*. Vaikka tekstien pohjalta ei voi varmasti sanoa, että JP ei hallitsisi muista lausetyypejä, hän ei ainakaan käytä niitä aktiivisesti. Lisäksi voi tehdä oletuksen, että esimerkiksi kvanttorilause ei ole vielä osa JP:n kompetenssia, sillä pro gradu -seminaarin työssä JP:llä on seuraavanlainen lause:

(83) JP (1:9) *sen aiemmat tutkimukset ovat erittäin suuret määrät.* (LAS2-12/muu)

Vaikka lauseen tarkoitus on ymmärrettävä, tämänkaltaisessa lauseessa pitäisi olla kvanttorilause ”Aikaisempia tutkimuksia on erittäin suuri määrä / suuria määriä / paljon.” Muutoinkin JP:n tekstissä on paljon kohtia, jotka ovat ymmärrettäviä, mutta joiden toteutus on jäänyt ikään kuin puolitiehen: näyttää siltä, että JP on yrittänyt kirjoittaa jotakin monimutkaisempaa kuin mihin hänen kielitaitonsa riittää. Tämä näkyi myös JP:n virhetaulukossa: siinä oli enemmän varsinaisesti virheiksi luokiteltavia seikkoja kuin muilla informanteilla.

6.2 Rohkea ja suurpiirteinen kielenkäyttäjä

Rohkea ja suurpiirteinen kielenkäyttäjä käyttää monipuolisesti erilaisia rakenteita ja kirjoittaa myös pitkiä virkkeitä. Tältä osin hän kirjoittaa suomea natiivin puhuja tavoin. Hän ei kuitenkaan ole kovin tarkka: kirjoituksessa on paljon pieniä virheitä, joista osa vaikuttaa myös tekstin ymmärrettävyyteen. Teksteissä on myös huolimattomuuteen viittaavia piirteitä, kuten hieman väärin kirjoitettuja sanoja. Pääosin teksti on kuitenkin täysin ymmärrettävää ja loogista. Tämän työn informanteista tämäntyyppistä oppijaa muistuttaa eniten EN. Koko tutkimusaineiston valossa EN vaikuttaa nimenomaan rohkealta kielenkäyttäjältä, joka kirjoittaa vaihtelevaa ja monipuolista suomea. Virkkeet ovat pituutensa ja rakenteensa puolesta melko samankaltaisia kuin natiiveilla. EN:n käyttämä kieli myös muuttuu tarkastelujakson aikana: esimerkiksi intransitiivisten ja

transitiivisten lauseiden sekä passiivin käytön suhteen hän tulee lähemmäksi natiiveja kielenkäyttäjiä ajan edetessä.

Alun yleiskuvassa totesin, että EN tekee melko paljon erilaisia virheitä. Osa näistä virheistä on kuitenkin enemmän huolimattomuuteen tai epätarkkuuteen viittaavia. Myös liitteessä 1 olevat tulkitut lauseet ovat suurimmaksi osaksi sellaisia, että rakenteessa oleva virhe liittyy pieneen, mutta merkitykselliseen asiaan, kuten intransitiivisen tai transitiivisen verbin valintaan (kuten *muuttaa* vs. *muuttua*). EN tuntuu käyttävän kieltä rohkeasti välittämättä siitä, ovatko tekstissä kaikki oikeat kirjaimet oikeilla paikoillaan ja kaikki sanat täsmällisesti oikeassa muodossa. Tämä strategia mahdollistaa kuitenkin sen, että EN pystyy kirjoittamaan ymmärrettävästi ja monipuolisesti vaikeistakin asioista. Taustatietolomakkeessaan EN kertoi lukeneensa suomenkielistä tekstiä vähemmän kuin muut informantit. On siis myös mahdollista, että koska hän on saanut vähemmän kohdekielistä kirjallista syötöstä, hän ei ole vielä ehtinyt havainnoimaan kirjoitetun kielen hienojakoisia piirteitä samalla tavoin kuin esimerkiksi huomattavasti korrektimpaa kieltä kirjoittava LI.

EN:n teksteissä intransitiivisten lauseiden osuus laskee tarkastelujakson aikana 34 prosentista 15 prosenttiin. Samanaikaisesti transitiivilauseiden osuus nousee 23 prosentista 53 prosenttiin. Luvun 5 alussa esitin väitteen siitä, että transitiivisten lauseiden osuuden kasvuun vaikuttaa passiivirakenteen käyttö. EN:n tapauksessakin saattaa osittain olla näin, vaikka hänen teksteissään passiivilauseiden osuuden kasvu ei ole kovin suurta: alussa passiivilauseiden osuus on 8 % ja viimeisessä tentissä 18 %. Pro gradun johdannossa osuus on 14 %, mutta kuten aiemmin totesin, mielestäni johdannon kaltainen teksti on usein subjektiivista ja lauseet ovat usein luonteeltaan transitiivisia. EN:n teksteissä esiintyy rakenteeltaan erilaisia objekteja eikä hänellä ole mainittavia ongelmia objektin sijan valinnan kanssa. Minkäänlaista muutossuuntaa objektina toimivien rakenteiden käytössä ei näytä olevan.

Kopulalauseiden osuus laskee EN:n tenteissä kymmenen prosenttiyksikön verran. Alussa kopulalauseita on 31 % ja kahdessa seuraavassa tentissä 27 %. Pro gradussa osuus on vain 21 %. EN:n käyttämissä kopulalauseissa on suora sanajärjestys ja monipuolisesti erilaisia substantiivisia luokittelevia tai kuvaavia lausekkeita. Suurin osa EN:n kopulalauseista on ydinrakenteeltaan täysin korrekkeja. Kopulalauseiden osuus on hyvin lähellä natiivien teksteissä olevaa osuutta.

Eksistentiaalisten lauseiden määrä nousee tenteissä kahdeksasta viiteentoista prosenttiin. Pro gradussa osuus on 5 %, mikä on hyvin lähellä natiivien vertailuaineistossa olevaa seitsemän prosentin osuutta. Myös eksistentiaaliset lauseet ovat suurimmaksi osaksi moitteettomia lauseen ydinjäsenten kohdalla.

Muita lausetyyppejä EN ei juurikaan käytä. Kvantitatiivisessa analyysissä mukana olevissa lauseissa ei ollut ainoatakaan muihin lausetyyppeihin kuuluvaa lausetta. Pro gradussa on muutama genetiivialkuinen nesessiivilause. Puolitoista vuotta tarkastelujakson alkamisen jälkeen kirjoitetussa tentissä eli kolmannessa kohdassa oli kuitenkin yksi tuloslause. Tämä ei ollut kuitenkaan mukana ensimmäisissä 50 virkkeessä ja on siksi jäänyt kvantitatiivisen analyysin ulkopuolelle. Mielenkiinnosta kävin läpi myös muita, ei varsinaiseen tutkimusaineistoon kuuluvia EN:n tenttejä, enkä löytänyt niistäkään muita lausetyyppejä. EN näyttää käyttävän enemmän intransitiivista lausetta, jossa olotilan muutosta ilmaistaan translatiivin avulla. Hänelle tyypillisempi lause olisi siis *Muna muuttui maailmaksi* kuin *Munasta tuli maailma*.

6.3 Edistynyt virheidenkarsija

Edistynyt virheidenkarsija on oppija, joka kirjoittaa sujuvaa ja varioivaa suomea. Hänen kirjoitustapansa poikkeaa kuitenkin vielä natiiveista: virkkeet ja lauseet eroavat natiivien kirjoittamista esimerkiksi pituuden ja rakenteen osalta. Samoin tekstissä on enemmän virheitä kuin natiiveilla kirjoittajilla. Edistynyt virheidenkarsija kuitenkin kiinnittää huomiota tekstinsä laatuun ja pyrkii kirjoittamaan entistä korrektimpaa ja tyypillisempää suomea. Muutoin hän säilyttää oman kirjoitustyyliensä. Tämän työn informanteista tällaista oppijaa muistuttaa eniten HU. Hän vaikuttaa koko tutkimusaineiston valossa edistyneeltä oppijalta, joka kirjoittaa pitkiä, rakenteellisesti monipuolisia virkkeitä. Virkkeet ja lauseet ovat keskimäärin pidempiä kuin natiiveilla puhujilla. Suuri osa tekstissä olevista virheistä on enemmänkin epätyypillisyyksiä kuin varsinaisia virheitä. Näiden epätyypillisyyksienkin määrä kuitenkin laskee huomattavasti tarkastelujakson aikana. Tähän on saattanut vaikuttaa suomenkielisen kirjallisen syötöksen määrä: tarkastelujakson lopussa hän arvioi lukeneensa yli 7000 sivua suomenkielistä kirjallisuutta ja kertoo myös lukevansa sanomalehtiä päivittäin.

Virheiden ja epätarkkuuksien vähenemistä lukuun ottamatta HU:n teksteissä ei ole nähtävissä erityistä muutossuuntaa. Erilaisia lausetyyppejä hän käyttää melko samassa suhteessa kuin natiivitkin puhujat. Ainoa asia, missä hänen tekstinsä erottuu selvästi akateemisista natiiveista, on passiivilauseiden vähyys. Muutoin HU kirjoittaa sujuvaa suomea ja pystyy ilmaisemaan itseään monipuolisesti myös vaikeissa, selvästi arkimaailman ulkopuolella olevissa asioissa. Vaikka virkkeiden ja lauseiden rakenteet eivät selvästi muutu mihinkään suuntaan tarkastelujakson aikana eikä täten ole nähtävissä mitään erityistä välikielen kehittymistä, hän kuitenkin parantaa kirjoittamistaan karsimalla ylimääräiset virheet pois.

HU:lla intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden osuudet vaihtelevat tarkastelujakson aikana ilman mitään selvää kehityssuuntaa. Transitiivisten lauseiden osuus on kuitenkin lähes koko tarkastelujakson ajan suurempi: vain toisessa tarkastelukohdassa on enemmän intransitiivisia kuin transitiivisia lauseita. Tarkastelujakson loppupuolella, varsinkin pro gradussa, HU:n kirjoittama teksti on intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden osuuksien kohdalta hyvin lähellä natiivien kirjoittajien tekstiä. Transitiivisten lauseiden objekteina HU käyttää ehdottomasti eniten NP:itä, vaikka mukana onkin muutama sivulause objektina. Referatiivirakenne esiintyy objektina HU:n teksteissä vain kerran.

Samoin kopulalauseiden ja eksistentiaalisten lauseiden osuudet vaihtelevat HU:n teksteissä ilman näkyvää muutossuuntaa. Kopulalauseiden osuus on koko tarkastelujakson ajan 20 ja 30 prosentin välillä ja täten myös lähellä natiivien puhujien tekstejä. Samoin eksistentiaalilauseiden osuudet ovat samoissa lukemissa natiivien osuuksien kanssa. HU:n käyttämissä kopulalauseissa on sekä suoraa että käänteistä sanajärjestystä. Lauseiden ydinjäsenet ovat suurimmaksi osaksi täysin korrekteja. Subjektia luonnehtimassa on niin predikatiiveja kuin adverbiaalejakin.

Muita lausetyyppejä HU käyttää vähän, mutta niitä on kuitenkin jokaisessa tarkastelukohdassa. Nämä lauseet ovat genetiivialkuisia lauseita ja kvanttorilauseita. Näitä erikoislauseita hän käyttää aivan korrektisti.

Mielenkiintoinen piirre HU:n teksteissä on, että kahdessa tarkastelukohdassa lauseen subjektia häivyttäessään hän käyttää enemmän nollapersoonaa kuin passiivia. Tenteissä hän käyttää kuitenkin nollapersoonaa selvästi vähemmän kuin natiivit, pro gradussa taas

aivan aavistuksen verran enemmän. Passiivin käytössä hän jää kauas natiiveista. Passiivin käyttö ei näytä millään tavalla korreloivan transitiivisten lauseiden määrän kanssa.

6.4 Tarkkuuteen tähtäävä kielenkäyttäjä

Tarkkuuteen tähtäävälle kielenkäyttäjälle kielen korrektiisuus on ensiarvoisen tärkeää. Hänen kirjoituksistaan voi huomata, että hän kirjoittaa mielellään lyhyitä ja yksinkertaisia lauseita, jotka menevät varmasti oikein. Hänen tekstinsä on helppolukuista ja korrektia, mutta hieman yksipuolista. Tarkkuuteen tähtäävä kielenkäyttäjä ei ota paljoa riskejä kirjoittaessaan. Tässä työssä eniten tällaisen kielenkäyttäjän piirteitä on informantti RU:lla, joka on selvästi erittäin edistynyt, mutta ei kovin rohkea kielenkäyttäjä.

RU kirjoittaa hyvin korrektia suomea, joskin siinä on jonkin verran epätyypillisyyksiä muun muassa sanajärjestyksen suhteen. Ilmiön taustalla on luultavasti lähtökielen siirtovaikutus: venäjänkielisillä oppijoilla tuntuu usein olevan ongelmia suomen sanajärjestyksen kanssa. RU hallitsee hyvin niin akateemiseen kieleen kuuluvan passiivin käytön kuin erilaisten erikoislausetyyppien konstruktiotkin. Passiivin käyttö ei kuitenkaan ole hänen teksteissään yhtä yleistä kuin natiiveilla puhujilla. Hän kirjoittaa keskimäärin lyhyempiä lauseita ja virkkeitä kuin muut informantit tai natiivit kielenkäyttäjät. Samoin hänen virkkeensä ovat useimmiten melko prototyyppisiä: ne koostuvat yhdestä päälauseesta tai päälauseen ja sivulauseen yhdistelmästä. Näyttää siltä, että hän on melko varovainen ja tarkka kielenkäyttäjä, joka pyrkii virheettömään kielenkäyttöön kirjoittamalla rakenteeltaan melko yksinkertaisia lauseita. Tätä tulkintaani tukee myös luvussa 4.2 tekemäni havainto, jonka mukaan RU:n virkkeissä olevien virheiden määrä nousee virkkeen pituuden kasvaessa. Tarkkuudesta viestii myös se, että kun RU on saanut kirjoittaa tekstiä ilman tiukasti rajattua kirjoitusaikaa, virheiden ja epätyypillisyyksien määrä tippuu kolmeen prosenttiin.

RU:n teksteissä intransitiivisten lauseiden osuus laskee alun tilanteesta loppua kohden 27:stä 15 prosenttiin. Toinen tarkastelukohta muodostaa kuitenkin poikkeuksen: siinä intransitiiviset lauseet ovat selvänä enemmistönä 43 prosentin osuudellaan. Vastaavasti transitiivisten lauseiden osuus nousee hieman tarkastelujakson aikana: alussa osuus on 41 % ja lopussa 50 %. Toinen tarkastelukohta tekee kuitenkin tässäkin poikkeuksen,

sillä tässä transitiivisia lauseita on vain 24 %. Transitiivisten lauseiden objekteina RU käyttää 95-prosenttisesti nominilausekkeita. Muutaman kerran objektina on sivulause, mutta referatiivinen rakenne ei ole tässä roolissa kertaakaan. Objektin sijanvalinta on RU:lle ongelmatonta.

Kopulalauseiden ja eksistentiaalisten lauseiden osuudet vaihtelevat RU:n teksteissä. Niissä kohdin, joissa RU käyttää tavanomaista vähemmän kopulalauseita, on vastaavasti enemmän eksistentiaalisia lauseita. Kopulalauseita RU käyttää vähemmän kuin natiivit puhujat. Eksistentiaalisia lauseita RU käyttää natiivien kanssa yhtenevästi kahdessa kohdassa, mutta kahdessa kohdassa niitä on hänellä selvästi enemmän. RU:n kopulalauseet ovat rakenteeltaan monipuolisia, ja muutamassa kohdassa yksi kopulalauseen jäsenistä koostuu A-infinitiivistä ja sitä seuraavasta lauseesta.

Muita lausetyyppejä RU käyttää vaihtelevasti. Kahdessa kohdassa näitä ei ole lainkaan, mutta kahdessa kohdassa niiden osuus on neljä prosenttia eli tuplasti sen, mitä natiiveilla puhujilla. RU:n käyttämät erikoislausetyypit ovat tuloslauseita ja kvanttorilauseita, joita hän käyttää korrektisti. Lisäksi aineistossa on kaksi lausetta, jotka tulkitisin ilmiölauseiksi. Kaiken kaikkiaan näyttää siis siltä, että RU hallitsee hyvin myös ne lausetyypit, joissa on e-subjekti.

Passiivia RU käyttää enemmän kuin informantit EN, HU ja JP, mutta vielä paljon vähemmän kuin natiivit puhujat. Nollapersoonan käyttö on hänen teksteissään melko vähäistä: osuudet vaihtelevat 1–3 prosentissa. Geneerisiä lauseita hän käyttää siis paljon vähemmän kuin natiivit puhujat.

6.5 Lähes natiivi kielenkäyttäjä

Lähes natiivi kielenkäyttäjä on hyvin edistynyt oppija, joka kirjoittaa monipuolista ja korrektia suomea. Hänen virkkeensä ja lauseensa ovat monin tavoin samanlaisia kuin natiiveilla ja hän osaa kirjoittaa sujuvaa akateemista kieltä. Tämän työn aineiston valossa informantti LI on kaikista lähimpänä natiiveja kielenkäyttäjiä. LI:n virkkeiden pituudet, rakenteet ja eri lausetyyppien osuudet ovat kaikki lähellä natiivien puhujien keskiarvoa. LI:n lauseiden pituuksissa on kuitenkin vähemmän variaatiota kuin natiiveilla. Virheitä ja epätyypillisyyksiä LI:llä ei ole paljoa. Hänen aineistossaan ei ole nähtävissä enää mitään selvää muutosta vaan on mahdollista, että hänen kirjoitettu

välikielensä on jo hyvin lähellä kohdekieltä. Ainoa asia, jossa LI selvästi vielä erottuu natiiveista akateemisessa kielenkäytössä, on passiivin ja nollapersoonan käyttö. Taustatietolomakkeessaan LI oli kuitenkin arvioinut kirjoittamisen ja sanaston hallinnan olevan hänen heikoimpia puoliaan, joten olisi mielenkiintoista kuulla, kuinka hyvin hän puhuu suomea.

LI:llä intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden osuudet vaihtelevat tarkastelujakson aikana ilman selvää muutossuuntaa. Transitiivisten lauseiden osuus on koko tarkastelujakson ajan suurempi ja hyvin lähellä natiivien kielenkäyttäjien osuuksia. Transitiivisten lauseiden objektit ovat 94-prosenttisesti nominilausekkeita. Nominilausekkeissa on usein mukana myös erilaisia pääsanana laajennuksia. Osa objekteista on myös sivulauseita ja yhden kerran objektina on myös referatiivinen rakenne.

Samoin myös kopulalauseiden ja eksistentiaalisten lauseiden osuudet vaihtelevat LI:n teksteissä ilman näkyvää muutossuuntaa. Eksistentiaalisten lauseiden osuudet ovat lähellä natiivien puhujien osuuksia, mutta kopulalauseita LI käyttää tenteissä selvästi vähemmän kuin natiivit puhujat. Kopulalauseissa on useimmiten predikatiivi – adverbialaaleja on vasta harjoitteluraportissa, ja siinäkin ne ilmaisevat enemmän laatua kuin vaikkapa paikkaa. Kopulalauseiden rakenteet LI hallitsee oikein hyvin.

Muita lausetyyppejä LI käyttää muihin informantteihin tai natiiveihin verrattuna runsaasti: kahdessa ensimmäisessä kohdassa niitä on kahdeksan ja viisi prosenttia, kun esimerkiksi natiiveilla osuus on kaksi prosenttia. Suurin osa näistä on nesessiivisyyttä ilmaisevia genetiivialkuisia lauseita. Teksteissä esiintyy myös tuloslauseita sekä yksi kvanttorilause. LI käyttää kaikkia erikoislausetyyppejä korrektisti ja kontekstiin sopivasti.

Passiivia LI käyttää kuitenkin natiiveihin verrattuna vähän: tenteissä osuudet vaihtelevat 13:ssa ja 24 prosentissa. Passiivilauseiden käyttö ei näytä mitenkään korreloivan transitiivisten lauseiden määrän kanssa. Nollapersoonaa LI käyttää vaihtelevasti 3–7 prosentissa lauseista, mikä on myös selvästi vähemmän kuin natiivien puhujien teksteissä.

7 LOPUKSI

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu viiden eri suomenoppijan käyttämää kirjoitettua akateemista kieltä lause- ja virketasolla. Työn tarkoituksena on ollut selvittää, millainen näiden oppijoiden välikieli on ja muuttuuko se noin kahden vuoden mittaisen tutkimusjakson aikana. Kaikki viisi informanttia ovat niin sanottuja edistyneitä oppijoita: he osaavat suomea niin hyvin, että heidät on hyväksytty opiskelemaan suomea ja sen sukukieliä suomalaiseseen yliopistoon suomen kielellä.

Työn tutkimusaineisto on peräisin Turun yliopiston edistyneiden suomenoppijoiden korpuksesta. Kultakin informantilta on tarkastelussa mukana neljä eri kohtaa, jotka ovat ajallisesti vähintään muutaman kuukauden päässä toisistaan ja muodostavat yhdessä noin kahden lukuvuoden mittaisen jakson. Kolme ensimmäistä tarkastelukohtaa muodostuvat tenttivastauksista ja viimeinen jostakin muusta tekstistä, kuten pro gradu -työn käsikirjoitusversiosta. Jokaisesta kohdasta kvantitatiiviseen analyysiin on otettu mukaan 50 virkettä ja näin ollen jokaiselta informantilta on tarkastelussa mukana 200 virkettä. Vertailuaineistoja on kaksi: ensimmäinen on koostettu natiivien puhujien tenttivastauksista, toinen pro gradu -töiden johdannoista. Kummankin vertailuaineiston laajuus on 100 virkettä.

Työssä on tarkasteltu informanttien virkkeitä ja lauseita eri näkökulmista. Alussa tarkastelin informantteja heidän teksteissään olevien virheiden ja epätyypillisyyksien kautta. Englantia äidinkielenään puhuva informantti EN tekee paljon erilaisia virheitä, joista suurin osa vaikuttaa kuitenkin enemmän huolimattomuusvirheiltä tai suurpiirteisyydeltä kuin varsinaiselta kielitaidon puutteelta. Erityisesti tenttivastauksissa tähän on saattanut vaikuttaa ajan rajallinen määrä. Lausetyyppiäottelun ulkopuolelle jätetyissä lauseissa sama ilmiö toistuu: niissä ei ole paljoa varsinaisia rakenteellisia virheitä, mutta erilaisten tulkintamahdollisuuksien vuoksi ne oli jätettävä analyysin ulkopuolelle. Samoin paljon virheitä tekee japania äidinkielenään puhuva informantti JP. Hänen tekemänsä virheet liittyvät enemmän rakenteeseen ja vaikuttavat enemmän ymmärrettävyyteen. Osa lausetyyppiäottelun ulkopuolelle jätetyistä lauseista on

sellaisia, että niitä on vaikea ymmärtää. Loput kolme informanttia tekevät vähemmän virheitä, ja niistäkin suuri osa on pikemmin epätyypillisyyksiä kuin varsinaisia virheitä. Toiseksi tarkastelin virkkeiden pituuksia niin lauseiden kuin sanojenkin lukumäärän osalta. Kävi ilmi, että toinen edistyneimmältä vaikuttava oppija (äidinkielenään venäjää puhuva RU) kirjoittaa selvästi lyhyempiä virkkeitä kuin natiivit. Kun hänen virkkeidensä pituudet kasvavat, myös erilaisten virheiden ja epätyypillisyyksien määrä kasvaa. Natiiveja puhujia lyhyempiä virkkeitä kirjoittaa myös JP. Paljon merkintöjä virhetaulukon saanut EN kirjoittaa puolestaan melko samanpituisia virkkeitä kuin natiivit. Kaikilla informanteilla sanojen määrä nousee virkkeissä, kun kirjoitettava teksti on jokin muu kuin tentti.

Virkkeiden pituuden tarkastelun jälkeen tarkastelin virkkeiden rakenteita. Yksipuolisimmin rakenteita käyttävät JP ja RU, kun muut kolme informanttia käyttävät eri rakenteita useammin. Unkaria äidinkielenään puhuva informantti HU näyttää kirjoittavan sekä pidempiä että useammista eri rakenteista koostuvia virkkeitä kuin natiivit keskimäärin.

Kaikkien informanttien virkkeissä ja lauseissa on odotuksenmukaista variaatiota, mutta kaikilta ei löydy mitään selvää muutosta tarkastelujakson aikana. Lisäksi toisella hyvin edistyneeltä vaikuttavalla informantilla (RU) variaatiota on melko vähän. Myös toisella hyvin edistyneeltä vaikuttavalta, liettuaa äidinkielenään puhuvalla informantilla LI lauseiden pituudet eivät varioi paljoa. Näyttää siis siltä, että heidän kirjoitukseensa on vakiintunut tietynlainen lausemalli, jossa on melko vakiomäärä erilaisia määritteitä, täydennyksiä ja laajennuksia ja jossa ei esiinny suurta vaihtelua. Tämä ilmiö erottaa heidät kuitenkin natiiveista, joilla variaatio on luonnollinen osa kirjoitettua tekstiä. Kaikkien informanttien teksteissä lauseiden pituuden variaatio on pienempää kuin natiiveilla, mutta toisaalta natiivien aineisto koostuu useiden⁸ eri kirjoittajien teksteistä ja siten myös on luonnollista, että siinä on enemmän kirjoittajista johtuvaa variaatiota.

Lauserakenteiden tarkastelussa nojauduin ISK:n mukaiseen lausetyypijaotteluun, joskin käsittelin eksistentiaalilauseet ja omistuslauseet samassa ryhmässä ja muut erikoislausetyypit omana ryhmänään. ISK:n lausetyypijaottelussa pidän siitä, että kopulalauseiksi lasketaan niin predikatiivin kuin adverbiaalinkin sisältävät lauseet: *olla-*

---

⁸ Tenttivastauksia sisältävä vertailuaineisto on koostettu 10 äidinkielen puhujan teksteistä ja toinen vertailuaineisto on peräisin kolmen eri kirjoittajan pro gradujen johdannoista.

verbin ja perussubjektin muodostama liitto on helppo tunnistaa ja nimetä, vaikka tarkempi lauseenjäsenten analysointi osoittautuisikin tulkinnanvaraiseksi. Muutoin ISK:n jako peruslauseisiin ja erikoislausetyyppeihin ei ole mielestäni aivan onnistunut: erikoislausetyyppien ryhmään lasketut lauseet poikkeavat toisistaan niin merkitykseltään, rakenteeltaan kuin esiintymistäajuudeltaankin. Jako useampaan yläkategoriaan olisi saattanut olla enemmän todellista kielenkäyttöä vastaava.

Lauserakenteita tarkastellessa kävi ilmi, että kahdella informantilla, jotka vaikuttavat olevan vielä eniten kehitysvaiheessa (EN ja JP), transitiivisten lauseiden osuudet nousevat tarkastelujakson aikana samalla kun intransitiivisten lauseiden osuudet laskevat. Heillä myös passiivilauseiden käyttö nousee, joskaan se ei nouse samassa suhteessa transitiivilauseiden kanssa. EN:llä myös kopulalauseiden käyttö laskee, mutta JP:llä esiintyy vaihtelua. Päinvastoin on eksistentiaalilauseiden suhteen: JP:llä niiden osuus laskee, kun taas EN:llä esiintyy pientä vaihtelua. Muilla kolmella informantilla eri lausetyyppien osuudet vaihtelevat tarkastelujakson aikana. Lähimpänä natiivien osuuksia on informantti LI, joskin hän käyttää muita erikoislausetyyppejä enemmän kuin natiivit tai muut informantit.

Selvin ero natiivien ja suomenoppijoiden kirjoittamassa akateemisessa kielessä on aineiston perusteella siinä, kuinka usein lauseen subjekti häivytetään taustalle. Natiivit puhujat käyttävät paljon enemmän passiivia ja nollapersoonaa kuin kukaan tämän työn suomenoppijoista.

Lopuksi laadin yleiskuvan erilaisista suomenoppijoista ja sijoitin kunkin informantin yhden profiilin alle. Vaikka he ovat kaikki edistyneitä suomenoppijoita, heidän välisensä erot ovat suuret. Heillä näyttää olevan myös erilaisia strategioita kielenkäytössään: esimerkiksi RU kirjoittaa sujuvaa suomea, mutta käyttää melko yksinkertaisia lauseita ja vaikuttaa varovaiselta, tarkkuuteen tähtäävältä kielenkäyttäjältä. Toisenlaista tyyliä edustaa EN, joka kirjoittaa monimuotoista ja monin tavoin lähellä natiivien tekstejä olevaa suomea, jossa on kuitenkin melko paljon erilaisia virheitä. Näin ollen EN:stä muodostuu sellainen kuva, että hän on rohkea, mutta suurpiirteinen kielenkäyttäjä. Toisella tavalla tuotoksiinsa suhtautuu informantti HU, jonka virkkeiden ja lauseiden pituuksissa ja rakenteissa ei ole nähtävissä mitään tiettyä muutossuuntaa, mutta jonka teksteissä virheiden määrä väheni huomattavasti tarkastelujakson aikana. Hänet olen sijoittanut profiilin ”edistynyt virheidenkarsija”

alle. Eniten variaatiota mutta samalla epätasaisia suorituksia on informantilla JP, joka edustaa tässä työssä epätasaista yrittäjää. Hän osaa suomea hyvin, mutta ei ole vielä aivan saavuttanut akateemista kirjoitustyyliä. Koko aineiston valossa lähimpänä äidinkielistä suomenpuhujia on informantti LI, joka on mielestäni lähes natiivi kielenkäyttäjä.

S2-alalla suurin osa oppimista koskeva tutkimus on tehty morfologian tasolta. Lause- ja virketason tutkimusta tarvitaan vielä lisää. Tässä työssä on tarkasteltu, millaisia ovat edistyneiden oppijoiden virkkeet ja lauseet, mutta samanlaista tietoa olisi hyödyllistä saada myös taitotasoilta A ja B. Toivottavasti Jyväskylän yliopistossa meneillään oleva Cefling-hanke (ks. JY 2010) tuo aiheesta runsaasti lisätietoa. Kielen opetuksen kannalta olisi erittäin hyödyllistä selvittää, missä järjestyksessä oppijat oppivat hallitsemaan lauseiden eri elementtejä ja mitkä ovat heille suomen kielessä erityistä harjoitusta vaativia piirteitä. Esimerkiksi tämän työn informanteista JP hallitsi melko hyvin erilaisten lausetyyppien ydinjäsenet, mutta lauseen muut elementit olivat hänelle ongelmallisempia. Mielenkiintoista olisi saada lisätietoa myös siitä, miten lähtökielen vaikutus näkyy eri lauserakenteiden ja lauseen jäsenten hallinnassa.

Tässä työssä on käynyt ilmi, että oppijoiden teksteissä olevat virheet eivät ole luotettava osoitus kielitaidosta tai sen puutteesta. Opettajan tulisikin kiinnittää enemmän huomiota siihen, mitä oppija jo osaa ja kuinka rohkeasti tämä käyttää kieltä. Myös siitä, miten opettajat korjaavat tekstejä ja miten heidän pitäisi korjata tekstejä, kaivattaisiin mielestäni lisää tutkimusta. Tähän linkittyy myös edellä mainitsemani potentiaalinen tutkimusaihe: opettajan kannalta olisi hyvä tietää, onko lauseiden muodostumisessa jotakin luonnollista kehityskaarta, ja jos on, niin millainen tämä kaari on. Näin ollen opettaja osaisi korjata ja arvioida tekstejä paremmin luonnolliselle kehitykselle tilaa antaen ja vastaavasti tarpeetonta fossiloitumista estäen.

LÄHTEET

Aineistolähteet

LAS2 = Edistyneiden suomenoppijoiden korpus. Lauseopin arkisto, kieli ja käännöstieteiden laitos, Turun yliopisto.

EN = LAS2-8. Aineisto käsittää korpukseen vuoteen 2009 mennessä digitoidut tenttivastaukset sekä pro gradu -työn käsikirjoitusversion, joka on tullut tekijän haltuun syksyllä 2009.

HU = LAS2-10. Aineisto käsittää korpukseen vuoteen 2009 mennessä digitoidut tenttivastaukset sekä pro gradu -työn käsikirjoitusversion, joka on tullut tekijän haltuun syksyllä 2009.

JP = LAS2-12. Aineisto käsittää korpukseen vuoteen 2009 mennessä digitoidut tenttivastaukset sekä referaatin, joka on tullut tekijän haltuun syksyllä 2010.

LI = LAS2-5. Aineisto käsittää korpukseen vuoteen 2009 mennessä digitoidut tenttivastaukset sekä harjoitteluraportin, joka on tullut tekijän haltuun syksyllä 2009.

RU = LAS2-7. Aineisto käsittää korpukseen vuoteen 2009 mennessä digitoidut tenttivastaukset sekä pro gradu -työn käsikirjoitusversion, joka on tullut tekijän haltuun syksyllä 2009.

Vertailuaineisto 1 = Edistyneiden suomenoppijoiden korpuksen vertailuaineiston 10 eri informantin tenttivastauksia. .

Vertailuaineisto 2 = Tekijän hallussa oleva vertailuaineisto, joka koostuu kolmesta humanistisen alan pro gradu -työn johdannosta.

Muut lähteet

Aalto, Eija 1994: Alussa on sana – systemaattisuutta sanaston opettamiseen. Teoksessa *Suuntaa suomenopetukseen – tuntumaa tutkimukseen*. Toim. Minna Suni ja Eija Aalto. S. 93–120. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita n:o 4. Jyväskylän yliopisto.

Alho, Irja – Kauppinen, Anneli 2008: *Käyttökielioppi*. SKST 1154, Tiede. SKS, Helsinki.

Denisyuk, Anna 2010: *Sanavalintavirheiden tyypit ja taustaa suomenoppijoilla*. Pro gradu -työ. Kieli- ja käännöstieteiden laitos, suomen ja sen sukukielten maisteriohjelma, Turun yliopisto.

Dufva, Hannele 1999: Kieli, mieli ja konteksti. Teoksessa *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Toim. Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh. S. 11–44. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

Ellis, Rod 1992: *Understanding Second Language Acquisition*. 8. painos. Oxford University Press, Hong Kong.

Ellis, Rod 1995: *The Study of Second Language Acquisition*. 3. painos. Oxford University Press, Hong Kong.

Ellis, Rod – Barkhuizen, Gary 2005: *Analysing learner language*. Oxford University Press, Oxford.

Elo, Eeva 2000: Suomenoppijan syntaktisia ongelmia suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeessa. Teoksessa *Tutkielmia oppijankielestä*. Toim. Sanna Martin ja Helena Sulkala. S. 54–72. Oulun yliopisto, Oulu.

Eurooppalainen viitekehys 2008. 3. painos. WSOY, Helsinki.

Hakanen, Aimo 1972: Normaalilause ja eksistentiaalilause. *SJ* 14, s. 36–76.

Hakulinen, Auli – Karlsson, Fred 1979: *Nyky-suomen lauseoppia*. SKST 350. SKS, Helsinki.

Hakulinen, Auli – Karlsson, Fred – Vilkuna, Maria 1980: *Suomen tekstilauseiden piirteitä: kvantitatiivinen tutkimus*. Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Hakulinen, Auli – Karlsson, Fred – Vilkuna, Maria 2010: *Suomen tekstilauseiden piirteitä: kvantitatiivinen tutkimus*. [Verkkodokumentti] Julkaistu painettuna: Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6. Helsinki. Päivitetty maaliskuussa 2010. Saatavissa: <http://www.ling.helsinki.fi/~fkarlss/hkv.pdf>.

Heikkilä, Satu - Marjakangas, Pirkko 2008: *Hyvin menee! 1*. Otava, Helsinki.

Helasvuo, Marja-Liisa – Huumo, Tuomas 2010: Mikä subjekti on? *Virittäjä*, s. 165–195.

Huumo, Tuomas 2000: Paikallissijoja oppimassa. *Virittäjä*, s. 297–301.

Häkkinen, Kaisa 2003: *Kielitieteen perusteet*. 6.painos. Tietolipas 133. SKS, Helsinki.

Häkkinen, Kaisa 2005: Punainen jättiläinen on syntynyt. *Tieteessä tapahtuu* 5/2005, s. 56–62. Tieteellisten seurain valtuuskunta, Helsinki.

Hämäläinen, Eila 1996: ”Sitä oli mielenkiintoinen asiaa”. Subjektin, objektin ja predikatiivin opettamisesta. Teoksessa *Suomi toisena/vieraana kielenä*. Toim. Marjut Vehkanen. S. 28–35. Oy Edita Ab, Helsinki.

Inaba, Nobufumi 1996: *Suomen kielen lausetyyppikuvaukseen liittyviä ongelmia. Suomalainen 'oleminen' ja 'omistaminen'*. Pro gradu -työ. Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli, Turun yliopisto.

ISK = Hakulinen, Auli – Villkuna, Marja – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. SKST 950. SKS, Helsinki.

Ivaska, Ilmari 2009: *Eksistentiaalilauseen ilmiöiden edistyneiden suomenoppijoiden kirjoituksessa*. Pro gradu -työ. Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli, Turun yliopisto.

Jarvis, Scott – Pavlenko, Aneta 2008: *Crosslinguistic Influence in Language and Cognition*. Routledge, New York.

Jokinen, Teija 2010: *Lausetyypit viidessä S2-oppikirjassa*. Pro gradu -työ. Kieli ja käännöstieteiden laitos, suomen kieli, Turun yliopisto.

JY 2010 = Jyväskylän yliopiston Cefling-hanke. Saatavilla: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet/cefling/suom> [viitattu 11.12.2010].

JY-SKK = Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus. Saatavilla: https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/yki/yleista/tietoakielitutkinnoista/index_html [viitattu 7.11.2010].

Kaivapalu, Annekatrin 2005: *Lähdekieli kielenoppimisen apuna*. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Humanities 44. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Kalliokoski, Jyrki 1996: Puhe, kirjoitus, tekstilajin normit ja toisella kielellä kirjoittaminen. Teoksessa *Moneja baareja, tiellä toimivaan kaksikielisyyteen*. Toim. Ruuska, Helena – Tuomi, Sanna-Marja. S. 107–119. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XLII. Äidinkielen opettajain liitto, Helsinki.

Kallioranta, Otto 2009: *Paljon-adverbin kollokointi oppijansuomessa. Korpusvetoinen tutkimus*. Pro gradu -työ. Suomen kieli, Oulun yliopisto.

Karlsson, Fred 2009: *Suomen peruskielioppi*. 4. laajennettu ja uudistettu painos. SKST 378. SKS, Helsinki.

Kenttälä, Marjukka 2004: *Kieli käyttöön. Suomen kielen jatko-oppikirja*. Yliopistopaino, Helsinki

Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja, 1994. Opetusministeriö Edita, Helsinki.

Krashen, Stephen D. 1981: *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Pergamon Institute of English, Oxford.

Kroll, Barbara 1990: What does time buy? ESL Student performance on home versus class compositions. Teoksessa *Second language writing: research insights for the classroom*. Toim. Barbara Kroll. S. 140–154. Cambridge University Press, Cambridge.

Larsen-Freeman, Diane – Long, Michael H. 1992: *An introduction to second language acquisition research*. 4. painos. Longman, London.

Luukka, Minna-Riitta 1995: *Puhuttua ja kirjoitettua tiedettä. Funktionaalinen ja yhteisöllinen näkökulma tieteen kielen interpersonaalisiin piirteisiin*. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Communication 4. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Lähdemäki, Eeva 1995: *Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa*. Fennistica 11. Finska institutionen, Åbo Akademi, Turku..

Martin, Maisa 1995: Kuka osaa suomea? *Virittäjä*, s. 554–558.

Martin, Maisa 2003: Kieli on kuin lammikko – johdatusta toisen kielen oppimiseen. Teoksessa *Suolla suomea – perustietoa maahanmuuttajien suomen kielen opettajille*. Toim. Leena Nissilä, Heidi Vaarala ja Maisa Martin. S. 74–90. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XLVII. Äidinkielen opettajain liitto, Helsinki.

Martin, Maisa 2007: A Square Peg into a Round Hole? Fifteen years of Finnish as a second language research. *Nordand. Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning* 2/1, s. 63–86.

Martin, Maisa – Siitonen, Kirsti 2005: Iso apu meille ja muille. *Virittäjä*, s. 583–593.

Mitchell, Rosamond – Myles, Florence 1998: *Second language learning theories*. Arnold, London.

Muikku-Werner, Pirkko 1997: Suomalaisten suhtautumisesta oppijan suomeen. *Virittäjä*, s. 601–608.

Oxford, Rebecca L. – Schramm, Karen 2007: Bridging the gap between psychological and sociocultural perspectives on L2 learner strategies. Teoksessa *Language learner strategies: thirty years of research and practice*. Toim. Andrew D. Cohen ja Ernesto Macaro. S. 47–68. Oxford University Press, Oxford.

Paunonen, Heikki 1991: Kontrastiivisen tutkimuksen periaatteista ja niiden soveltamisesta suomen ja unkarin vertailuun. Teoksessa *Suomi ja unkarin rinnakkain. Suomalais-unkarilaisia kontrastiivisia tutkielmia*. Toim. Alhoniemi, Alho –Nyirkos, István – Paunonen, Heikki. S. 22–34. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 38, Turku.

Ringbom, Håkan 1993: Near-nativeness and the Four Language Skills: Some Concluding Remarks. Teoksessa *Near-native proficiency in English*. Toim. Håkan Ringbom. S. 295–303. English Department Publications 2. Åbo Akademi, Turku.

Sajavaara, Kari 1999: Toisen kielen oppiminen. Teoksessa *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Toim. Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh. S. 73–102. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

Selinker, Larry 1992: *Rediscovering interlanguage*. Longman Group UK Limited, Essex.

Sharwood Smith, Michael 1995: *Second language learning: theoretical foundations*. 2. painos. Longman, London.

Siitonen, Kirsti 1999: *Agenttia etsimässä. U-verbijohdokset edistyneen suomenoppijan ongelmana*. Väitöskirja. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 63, Turku.

SKS = Suomalaisen kirjallisuuden seura.

SKST = Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia.

SJ = *Sananjalka*. Suomen kielen seuran vuosikirja. Turun yliopisto, Turku.

Tarnanen, Mirja 2002: *Arvioija valokeilassa: suomi toisena kielenä -kirjoittamisen arviointia*. Väitöskirja. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

TY-LAS2 2010 = Turun yliopiston edistyneiden suomenoppijoiden korpus. Saatavilla: http://www.hum.utu.fi/oppiaineet/suomi/tutkimus/tutkimushankkeet/Tutkimushanke_Siitonen_Ivaska.html [viitattu 10.9.2010]

Vaarala, Heidi 2009: *Oudosta omaksi: miten suomenoppijat keskustelevat nykynovellista?* Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Humanities 110. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Vähämäki, Börje 1993: Suomen kielen peruslauseet opetuksen apuna. Teoksessa *Suomeksi maailmalla. Kirjoituksia Suomen kielen ja kulttuurin opettamisesta*. Toim. Kalliokoski, Jyrki ja Siitonen, Kirsti. S. 112–117. Castrenianumin toimitteita 44. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen laitos ja Suomalais-Ugrilainen Seura. Yliopistopaino, Helsinki.

White, Leila 2008: *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. Seitsemäs, uudistettu painos. Finn Lectura, Helsinki.

VISK = Ison suomen kieliopin verkkoversio. Saatavilla: <http://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>.

Yli-Vakkuri, Valma 1970: Konkreettisen substantiivin paikallissija-attribuutti suomen paikallissijajärjestelmässä. *SJ* 12: 35–71.

LIITE 1: AINEISTON RAKENTEELLISET VIRHEET NIISSÄ LAUSEISSA, JOTKA ON KUITENKIN OTETTU MUKAAN LAUSETYYPPIEN TARKASTELUUN OMAN ANALYSOINNIN JÄLKEEN

1 Lauseiden analysointitapa

Lauseissa on mukana kontekstin hahmottamiseksi koko virke, tulkintaa vaatinut lause on alleviivattu. Virke on informantin kirjoittamassa asussa. Virkkeen jälkeen tulkittu sana tai lauseke on kirjoitettu siihen muotoon, jossa sen mielestäni pitäisi olla. Tämän jälkeen lukee, mihin lausetyyppiin olen ko. lauseen sijoittanut. Informanttien kohdalla olevat tulkitut lauseet ovat siis seuraavanlaisessa muodossa:

23 (virkkeen numero tarkastelukohdan aineistossa) *Suomea opiskellessa on aivan luonnollista, että oppijan käyttämässä kielessä on virheet.*
-> virheitä, e-lause.

Virheet on jaoteltu yhdeksään ryhmään. Ryhmät ovat seuraavat:

Ryhmä 1: Predikaatissa virheellisesti intransitiivinen/transitiivinen verbi

esim. 1. *Vene ajaa rantaan*, po. Vene ajautuu rantaan.
esim. 2. *Hotellissa on tarjous, joka sisältyy ilmaisen hieronnan.*
po. Hotellissa on tarjous, joka sisältää ilmaisen hieronnan.

Suomessa on paljon samankaltaisia verbejä, joista toinen kuitenkin on transitiivinen ja toinen intransitiivinen. Mikäli lauserakenne on muutoin selkeä ja helposti tulkittavissa, olen vaihtanut verbin transitiiviseen/intransitiiviseen verbiin ja tulkinnut lauserakenteen sen mukaisesti.

Ryhmä 2: Inkongruenssitapaukset

esim. *1800-luvulla Suomessa kehittyi niin maatalous kuin suomen kielen asemakin.*
po. 1800-luvulla Suomessa kehittyivät niin maatalous kuin suomen kielen asemakin.

Esimerkki olisi rakenteensa puolesta eksistentiaalilause, mutta tosiasiallisesti lauseen subjektina toimiva NP laukaisee kongruenssin, jolloin lause on intransitiivinen.

Tulkinnan kohteeksi olen ottanut vain ne inkongruenssitapaukset, jotka vaikuttavat lausetyypin valintaan.

Ryhmä 3: Virheellinen taiputus predikaatissa

esim. *Kauppakeskuksessa ovat hyviä alennuksia.*
po. *Kauppakeskuksessa on hyviä alennuksia.*

Esimerkissä toteutuu muutoin prototyypin eksistentiaalilauseen rakenne (teemapaikassa on paikanilmaus, verbinä on *olla* ja subjektina toimii e-subjekti), mutta predikaatti on virheellisesti monikkomuodossa.

Ryhmä 4: Verbin rektiossa väärä sijamuoto

esim. *Minä pidän lukemista,* po. *Minä pidän lukemisesta.*

Esimerkissä on *pitää*-verbi, jonka rektiossa pitäisi olla elatiivi. Nyt lauseessa on partitiivi, joka kieliopillisena sijana viittaisi lauseen objektiin. Lauseeseen ei kuitenkaan kuulu objektia, joten kyseessä pitäisi olla intransitiivinen lause.

Ryhmä 5: Subjektissa väärä sijamuoto

esim. *Koiria ovat iloisia,* po. *Koirat ovat iloisia.*

Esimerkissä on partitiivimuotoinen subjekti, joka on mahdollista e-lauseissa. Kuitenkin lause on muutoin rakenteeltaan kopulalauseen kaltainen, joten tulkitsen, että subjektin sijamuodon valinnassa on käynyt monikkomuodossa virhe.

Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto

esim.1 *Lukeminen harrastettiin paljon 1800-luvulla.*
esim. 2 *Lukemisesta harrastettiin paljon 1800-luvulla.*
po. *Lukemista harrastettiin paljon 1800-luvulla.*

Esimerkki 1 alkaa nominatiivimuotoisella substantiivilla, mikä viittaisi substantiivin olevan lauseen subjekti. Kuitenkin lauseessa on partitiiviverbi 'harrastaa', joka vaatii objektin. Näin ollen tulkitsen substantiivin kuitenkin objektiksi.

Toisessa esimerkissä puolestaan on elatiivimuotoinen substantiivi. Elatiivi ei ole kieliopillinen sija eikä näin ollen voisi toimia lauseen objektina. Tulkitsen tässä kuitenkin, että sanan taivutuksessa on tapahtunut melko yksinkertainen virhe, joka ilmenee vääränä sijamuotona.

Virhetyyppeihin en ole laskenut sellaisia objektin sijaan liittyviä pulmakohtia kuin *Mikko syö omenan/omenaa*, sillä kumpikin vaihtoehto käy syntaktisesti lauseen objektiksi.

Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto

esim. *Palvelujen hintoja koostuu ohjelman kestosta yms.*
po. Palvelujen hinnat koostuvat ohjelman kestosta yms.

Esimerkissä tavalliseen intransitiiviseen lauseeseen on laitettu epätyypillinen e-subjekti ja sitä seuraava kongruoimaton verbi. Lauseessa ei kuitenkaan ole muutoin mitään erikoislausetyypeille ominaista, joten siinä pitäisi olla tavallinen nominatiivimuotoinen subjekti ja sen kanssa kongruoiva verbi.

Ryhmä 8: Puuttuva lauseenjäsen

esim. *Michael Jackson oli kuuluisa pop-muusikko, ja pidettiin popin kuninkaana.*
po. Michael Jackson oli kuuluisa pop-muusikko, ja häntä pidettiin popin kuninkaana.

Esimerkissä on kaksi lausetta, joilla voi katsoa olevan yhteinen jäsen (*Michael Jackson*). Lauseet eivät kuitenkaan ole rakenteeltaan samanlaisia: jälkimmäinen tarvitsee partitiivimuotoisen objektin, joten ensimmäisen lauseen subjekti ei voi toimia elliptisesti myös toisen lauseen subjektina.

Ryhmä 9: Adverbiaalissa väärä sijamuoto

esim. *Tuolla kävelee nainen, joka on uusi hieno käsilaukku.*
po. Tuolla kävelee nainen, jolla on uusi hieno käsilaukku.

Esimerkissä puhutaan naisesta, jolla on uusi laukku. *Joka*-pronomini yhdistää kaksi lausetta toisiinsa, mutta se on mitä ilmeisimmin unohdettu taivuttaa lausetyypin rakennetta vastaavaksi.

Ryhmä 10: Muut, esim. sekava virkerakenne

esim. *Yksi keino tämän asian voi ratkaista on mennä oikeuteen.*

po. Yksi keino, jolla tämän asian voi ratkaista, on mennä oikeuteen.

Päälauseen sisällä oleva täydennys ei erotu esimerkistä kunnolla pronominin ja pilkkujen puutteen vuoksi. Virkkeestä on kuitenkin hahmotettavissa kaksi lausetta.

En ole kokenut tulkintaa haittaaviksi tekijöiksi vääriä sanavalintoja, jos kohta on muutoin syntaktisesti ymmärrettävissä (esim. (EN 0:0 7) *Niiden puhujien lukumäärä on hyvin vähemmän.*). Samoin olen jättänyt tästä pois virheelliset verbintaivutustapaukset silloin, kun virheellä ei ole syntaktisesti ratkaisevaa merkitystä (esim. (EN 0:0 11) *Ural-altailainen hypoteesi osoittaa sitä, että tietyt muut kielet, jotka sijaitsee uralivuoriston ja ympäröivän alueille, ovat sukulaiskieliä.*).

2 Analysoidut lauseet informanteittain

EN/KOHTA 1 (0:0)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 1: Predikaatissa virheellisesti intransitiivinen/transitiivinen verbi	4 <i>Se osoittaa sitä, että saamapuhujat muuttivat alueelta kun <u>varhaiskantasuomi jakoi kahteen ryhmään.</u></i> -> <i>jakautui</i> , intransitiivinen lause.
Ryhmä 4: Verbin rektiossa väärä sijamuoto	3 <i>Strukturalistit (voidaan sanoa Ferdinand de Saussure olleen yksi strukturalismin edelläkävijöistä) halusivat osoittaa, miten <u>kaikki kielen osat vaikuttivat toisiaan.</u></i> -> <i>toisiinsa</i> , intransitiivinen lause. 4 <i>Varsinkin suomalais-ugrialaisten kielten rakenteessa, jossa <u>kielen kieliopilliset osat vaikuttivat suuresti sen äännerakennetta - morfofologiaa,</u> astevaihtelun vuoksi.</i> -> <i>äännerakenteeseen - morfofologiaan</i> , intransitiivinen lause.

	<p>15 <u>Ääntymispaikka vaikuttaa kehitystä</u> kuten n ja s ovat dentaaleja, siis z , soinnilinen dentaalispirantti syntyisi.</p> <p>-> kehitykseen, intransitiivinen lause.</p> <p>18 <u>Kenties vokaalien sonnillisuus on vaikuttanut muutosta.</u></p> <p>-> muutokseen, intransitiivinen lause.</p>
Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto	<p>12 <u>Naapurikielten vaikutus on myös suuri syy miksi soinnilliset sibilantteja on kehittyneet kieleen.</u></p> <p>-> Soinnilliset sibilantit ovat kehittyneet, intransitiivinen lause.</p> <p>50 <u>Vokaalilla i, e, u, o oli pitkiä vastinetta.</u></p> <p>-> Vokaaleilla, pitkiä vastineita, e-lauseet.</p>
Ryhmä 10: Sekava virkerakenne	<p>9 <u>Yksi tapa tämä foneemi voi syntyä on denasaalisuuden takia.</u></p> <p>-> Yksi tapa, jolla tämä foneemi voi syntyä, on dentaalisuus (?). Kopulalause, intransitiivinen lause.</p>

EN/KOHTA 2 (0:10)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 1: Predikaatissa virheellisesti intransitiivinen/transitiivinen verbi	<p>17 <u>Muiden kielikuntien vertailussa kuitenkin on osoitettu nimi ja vuosi olevan vanhoja indoeurooppalaisia lainoja, jotka levikin nojalla omaksuivat suomalais.ugrilaisten kantakieleen.</u></p> <p>-> omaksuttiin, transitiivinen lause.</p> <p>37 <u>Esimerkiksi automobile on typistänyt muodoksi auto tinkimättä sen merkitystä tai statusta kirjakielen sanana.</u></p> <p>-> typistynyt, intransitiivinen lause.</p> <p>47 <u>Toinen on arjalaislainat, joihin sisältää myös iranalaiset lainat kuten sata.</u></p> <p>-> sisältyvät, intransitiivinen lause.</p> <p>50 <u>Germaanisiin lainoihin sisältävät esim. asia ja tina jotka osoittavat että jotkut sanat tulivat ennen si>ti muutosta ja jotkut sen jälkeen.</u></p> <p>-> sisältyvät, intransitiivinen lause.</p>

<p>Ryhmä 2: Inkongruenssitapaukset</p>	<p>4 <u>Kielentutkia alkoivat huomata, että äännehistorian muutokset kielten välillä oli sääntöjenmukaisia eikä saatunaisia.</u></p> <p>-> olivat, kopulalause.</p>
<p>Ryhmä 3: Virheellinen taiputus predikaatissa</p>	<p>36 <u>typistäminen - jotkut sanat ovat lyhentyneet ja sen muoto omaksuu kielen arkikäyttöön.</u></p> <p>-> omaksutaan, transitiivinen lause.</p>
<p>Ryhmä 5: Subjektissa väärä sijamuoto</p>	<p>20 <u>Sananmuodostuksen perusteella sanojen sokeri ja tiikeri sekä iskuri ja veturi välisiä eroja ovat morfologisia.</u></p> <p>-> väliset erot, kopulalause.</p> <p>31 <u>piiloderivaatio - jotkut derivaatiot eivät muutu äänneasultaan eli joskus sen on nimeltään "nolla derivaatio".</u></p> <p>-> se, kopulalause.</p>
<p>Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto</p>	<p>3 <u>Myöhemmin ymmärrettiin, että joiden sanojen yhtäläisyyksiä oli vain satunnainen ja tarkemmin arviointi tarvittiin.</u></p> <p>-> tarkempaa arviointia, transitiivinen lause.</p> <p>5 <u>Komaaratiivinen metodi harastettiin ja kielten äänteet segmentoitiin osoittaa niiden välisiä ja johdanmukaisia suhteita.</u></p> <p>-> Komparatiivista metodia, transitiivinen lause.</p> <p>40 <u>Esim jos ainakin yksi samojedikielestä löytyy yksi suomen kielen vastine, se voi rekonstruoida ja pidetään omaperäisenä sanana.</u></p> <p>-> sen, transitiivinen lause</p>
<p>Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto</p>	<p>3 <u>Myöhemmin ymmärrettiin, että joiden sanojen yhtäläisyyksiä oli vain satunnainen ja tarkemmin arviointi tarvittiin.</u></p> <p>-> Joidenkin sanojen yhtäläisyydet, olivat, satunnaisia, kopulalause.</p> <p>45 <u>Suomesta löytyvät lainat eri taholta.</u></p> <p>-> löytyy lainoja, e-lauseet.</p>
<p>Ryhmä 8: Puuttuva lauseenjäsänen</p>	<p>40 <u>Esim jos ainakin yksi samojedikielestä löytyy yksi suomen kielen vastine, se voi rekonstruoida ja pidetään omaperäisenä sanana.</u></p> <p>-> sitä pidetään, transitiivinen lause.</p>
<p>Ryhmä 10: Sekava virkerakenne</p>	<p>7 <u>Äänneasuilta muissa sugr. kielissä yhtäläisyyksiä näkyym jotka jatkuvat muissa analyyseissa.</u></p> <p>-> näky yhtäläisyyksiä, jotka.. e-lauseet, intransitiivinen lause</p>

EN/KOHTA 3 (1:6)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 1: Predikaatissa virheellisesti intransitiivinen/transitiivinen verbi	<p>5 <u>Selitä miten nämä kaksi elämäntapaa ja kansajen tava erottevat toisistaan seuraavissa kappaleissa.</u></p> <p>-> eroavat, intransitiivinen lause</p> <p>30 <u>Komien itse-laulut erottelee saamilaisten lauluista kun yksi on kai improvisoitu kuin toinen.</u></p> <p>-> eroavat, intransitiivinen lause</p>
Ryhmä 3: Virheellinen taiputus predikaatissa	<p>24 <u>Suomalais-ugrilaisissa kulttuureissa ovat lauluja, jotka ilmaisevat kuka ihminen on eteenkin jos ihminen on laulun oma laulaja.</u></p> <p>-> on, e-lauseet.</p> <p>34 Yksi syy on se, että <u>vainajan sielu tarvitaan ohjata maan alle</u> (Tuonelaan) niin ettei se jää taloon aiheuttaen sairauden.</p> <p>-> tarvitsee, transitiivinen lause</p>
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>9 <u>Nämä maantieteelliset erot osoittavat, mille luonnon hengille ja jumalille kansojen ihmiset palvovat ja millä tarkoituksella.</u></p> <p>-> mitä luonnon henkiä ja jumalia, transitiivinen lause</p>
Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto	<p>20 <u>Tähän heijastuu että naisille oli kielletty mennä metsästäjän.</u></p> <p>-> Naisilta oli kiellettyä, e-lauseet.</p>

EN/KOHTA 4	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 3: Virheellinen taiputus predikaatissa	<p>44 <u>Vaikka sananmuodostustavat on tutkielman pääfokus, esitän onomastiikan perusteet varsinkin antroponyymian eli erisnimien tutkimuksen.</u></p> <p>-> ovat, kopulalause.</p>
Ryhmä 5: Subjektissa väärä sijamuoto	<p>3 <u>Varsinkin näistä tutkimuksista ovat ne, jotka tehtiin lasten kirjallisuuden propeista eli erisnimistä sekä uudissanoista</u></p> <p>-> Nämä tutkimukset, kopulalause.</p>

	<p>27 <u>Korpus aineistossani on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen, mitä tarkoittaa sitä, että sekä päähahmojen että muiden nimet esiintyvät merkitsevästi elokuvissa suuruudessaan ja määrässään.</u></p> <p>-> Korpusaineistoni, kopulalause.</p> <p>29 <u>Esimerkiksi Peter Panissa kaikki päähahmojen nimiä ovat joko suoria lainattuja tai johtumattomia suomennoksia.</u></p> <p>-> kaikki päähahmojen nimet, kopulalause.</p>
Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto	<p>6 <u>Nimistöntutkimusta alkoi tullut Suomessa melko aktiivisesti tutkittu aihe varsinkin paikannimien rakenteesta.</u></p> <p>-> Nimistöntutkimuksesta alkoi tulla, tuloslause</p> <p>24 <u>En käyttänyt esimerkiksi elokuvaa Peter Pan, koska lähes kaikki pää hahmojen nimiä eivät ole muodostettu johtumalla, ja vaikka nimet ovat suomennettu esimerkiksi nimiksi Leena ja Mikko, ne eivät sovi tähän tutkimukseen.</u></p> <p>-> kaikkia päähahmojen nimiä ei ole muodostettu, transitiiivinen lause -> on suomennettu, transitiiivinen lause</p>
Ryhmä 8: Puuttuva lauseenjäsän	<p>48 <u>Koska tähän menneessä vain propreja yleisesti ja yritysnimiä on tutkittu onomastiikan alalla kognitiivisella metodilla suomessa, tämän työn yleispyrkimys esitellä hahmonnimet uutena nimikategoriana ja tuoda esiin uusi näkemys henkilönnimien semantiikan tutkimukseen.</u></p> <p>-> yleispyrkimys on esitellä, kopulalause.</p>
Ryhmä 10: Sekava virkerakenne	<p>9 <u>Henkilönnimet kirjallisuudessa rakenne, luonne ja ontologinen status erottavat varsinaisista lihasta ja verestä tehdyistä ihmisistä</u></p> <p>-> Rakenne, luonne ja ontologinen status erottavat henkilönnimet kirjallisuudessa, transitiiivinen lause</p>

HU/KOHTA 1 (0:0/0:3)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 3: Virheellinen taiputus predikaatissa	<p>3 <u>Vertauspohjana Bialystok puhuu niitä tutkimuksista, joita on yksikielisille lapsille tehtyjä ja joiden avulla kognitiivisestikin voi ymmärtää, miten lapsi ymmärtää käsitteen ja siihen liittyvän sanan välistä suhdetta.</u></p> <p>-> joita on yksikielisille lapsille tehty, transitiiivinen lause.</p>

Ryhmä 4: Verbin rektiossa väärä sijamuoto	<p>22 <i>Bialystokin mukaan olen sitä mieltä, että olisi hyödyllistä "mainostaa" kaksikielisyyden etuja ja tiedostella ihmisiä siitä, <u>että vaikeukset pienellä tarkkuudella voi helposti päästä läpi.</u></i></p> <p>-> <i>vaikeuksista voi pienellä tarkkuudella helposti päästä läpi</i>, intransitiivinen lause.</p>
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>11 <i>Syy löytyisi ehkä sosiaalisessa tilanteessa, <u>josta Bialystokkin pohtii</u>, mutta se ei liity varsinaisesti tähän aiheeseen</i></p> <p>-> <i>jota</i>, transitiivinen lause</p> <p>8 <i>*-j on muuttunut i:ksi, ja se vastaa <u>nykysuomeen -i-vokaalille</u>, jolla merkataan imperfektiä.</i></p> <p>-> <i>i-vokaalia</i>, transitiivinen lause.</p>
Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto	<p>28 <i>Samalla, teoksen mukaan tuskin voi tavata sellaista kielitaitoa, <u>johon ei muita kieliä olisi vaikuttanut.</u></i></p> <p>-> <i>johon eivät muut kielet olisi vaikuttaneet</i>, intransitiivinen lause.</p>

HU/KOHTA 2 (1:1)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 2: Inkongruenssitapaukset	<p>45 <i>Saamen ensitavussa voi esiintyä vokaaleista <u>e, i, o, u</u>, joilla on myös pitkä pari <u>ē, ī, ō, ū</u>, ja myös <u>á</u>, jolla ei ole pidentynyttä paria.</i></p> <p>-> <i>voivat esiintyä</i>, intransitiivinen lause.</p>
Ryhmä 3: Virheellinen taivutus predikaatissa	<p>36 <i>Attribuutin kongruenssi riippuu myös attribuuttina olevan adjektiivin frekvenssissä, esim. kovin suurin frekventtiset buorre ja baha (hyvä, paha) adjektiivit kongruoivat, <u>muut adjektiivit ei.</u></i></p> <p>-> <i>eivät</i>, intransitiivinen lause.</p>
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>31 <i>Aktio käytetään usein yhdyssanojen alkuosana (čallinmasiidna -> kirjoituskone) <u>tai suomen agenttipartisiipin funktiossa (Andde čallima reive - > Antin kirjoittama kirje).</u></i></p> <p>-> <i>Aktiota</i>, transitiivinen lause</p>

HU/KOHTA 3 (1:4)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto	<p>9 <i><u>lapsen käyttämiä sanoja koostuu kahdesta tavusta</u>, aikuisten käyttämät 2-tavua pidemmät sanat joutuvat lyhentymään.</i></p> <p>-> <i>Lapsen käyttämät sanat koostuvat</i>, intransitiivinen lause</p>

Ryhmä 10: Muut (tässä väärä sananvalinta)	<p>24 <u>Taustalla voi olla se, että lapsella on vaikea hahmottaa alkuvaiheessa abstraktia käsitteitä kuten tänään, huomenna, joskus, mutta viikon päivistä muodostettu esim. maanantaina on tutumman näköinen ja merkitykseltäänkin selvempi.</u></p> <p>-> vaikeuksia, e-lauseet</p>
---	---

Informantti HU:n kohdassa 4 ei ollut erillistä analysointia vaativia kohtia.

JP/KOHTA 1 (0:0)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 1: Predikaatissa virheellisesti intransitiivinen/transitiivinen verbi	<p>21 <u>Radikaalin astevaihtelun vastaavana on suffiksaali astevaihtelu, joka aiheutuu painollisuutta, eli kun sanoissa on pääpainollinen, astevaihtelu on vahva, kun sanoissa on taas sivupainollinen, astevaihtelu tapahtuu heikoksi.</u></p> <p>-> aiheuttaa, transitiivinen lause.</p>
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>16 <u>Eryteisesti tällainen yksinäisklusiilien astevaihtelu kutsutaan kvalitatiiviseksi astevaihteluksi.</u></p> <p>-> Eryteisesti tällaista yksinäisklusiilien astevaihtelua, transitiivinen lause.</p> <p>27 <u>Näihin aiheuttavat sananvartaloiden rikastuminen ja yksinkertaistuminen.</u></p> <p>-> Näitä, transitiivinen lause.</p> <p>46 <u>On huomioitava kantakielessä ja nykysuomessa yhteisestä piirteestä, että kieltoverbi taipuvat.</u></p> <p>-> yhteinen piirre, transitiivinen lause.</p>

JP/KOHTA 2 (0:10)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 5: Subjektissa väärä sijamuoto	<p>14 <u>1800-luvulla oli vielä säilynyt pidempää elementtiä *-jen, joka sinänsä kehittyi kantakielestä.</u></p> <p>-> pidempi elementti, intransitiivinen lause.</p> <p>16 <u>Monikon tunnusta koostuu kahdesta elementistä, eli parillistaivisissa nomineissa -ide ja paritontavuisissa -idde.</u></p> <p>-> Monikon tunnus, intransitiivinen lause.</p>

Ryhmä 9: Adverbiaalissa väärä sijamuoto	<p>27 <u>Tunnus on -in, joka on sama kehitys kuin monikon lokatiivissa.</u></p> <p>-> jolla, monikon lokatiivissa, e-lause ja sen alatyypit.</p>
---	---

JP/KOHTA 3 (1:3)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 1: Predikaatissa virheellisesti intransitiivinen/transitiivinen verbi	<p>13 <u>Sanajärjestys on tällöin KVKV, eli lapset toistuvat samaa konsonantti-vokaali-järjestelmää enemmän kuin kaksi kertaa, kuten mamama..., tai papapa...</u></p> <p>-> toistavat, transitiivinen lause.</p>
Ryhmä 3: Virheellinen taiputus predikaatissa	<p>24 <u>Sitä verbiä muodostetaan taas passiiviseksi -U-suffiksen käyttämällä.</u></p> <p>-> muodostetaan, transitiivinen lause.</p> <p>36 <u>Jotkin näistä ovat omaksuttu jo hyvin varhaassa vaiheessa, mutta tavallisesti omaksutaan, kun lapset ovat n. 4-5-vuotiaita.</u></p> <p>-> on omaksuttu, transitiivinen lause.</p>
Ryhmä 5: Subjektissa väärä sijamuoto	<p>1 <u>Redulikaatio, jossa sanan ensimmäisen soinnillistä konsonanttia vaihtuu soinnittomaksi, ja sen konsonantti toistuu vokaalin yhteydessä, kuten esimerkiksi papa 'banaani'.</u></p> <p>-> sanan ensimmäinen soinnillinen konsonantti, intransitiivinen lause.</p> <p>9 <u>Sijapidennys: kun sanassa on likvidat, edellä olevaa vokaalia pidennetään sen sijaan, kuten {esimerkki} pookkana 'porkkana' ja kuukku 'kurkku.</u></p> <p>-> likvidoita, e-lauseet.</p>
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>23 <u>'märäntyä': Voidaan ajatella samalla kun verbien produktiivisella ilmauksilla, koska märkä-sanasta muodostetaan märäntää-verbiksi, jolla tarkoitetaan kausatiivista verbiä.</u></p> <p>-> märäntää-verbi, transitiivinen lause.</p>

JP/KOHTA 4 (1:7) VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 3: Virheellinen taivutus predikaatissa	<p>21 <i>Laiho esittää Vehmasen–Lehdon käsitteiden käyttämällä kontrastiivisen kielentutkimuksen ja kääntämisen tutkimuksen välillä eroista: <u>kääntämisessä tutkimuksessa tutkii alkutekstissä ja käännöksessä kokonaisuutena tekstin lingvististä vastaavuutta ja vertailua mm. kääntämisen teorioita ja kääntämisprosessia tarkastaen.</u></i></p> <p>-> <i>tukitaan</i>, transitiivinen lause.</p> <p>22 <i>Kontrastiivisessa kielentutkimuksessa tutkii <u>taas minimitasoisemmalla vastineiden rakenteellista vastaavuutta</u>: virkkeiden vertailu kahdella tai useammalla kielellä ja kääntäessään sisällön yhtäläisyydestä tai eroavaisuuden yleistettävyydestä analyysi.</i></p> <p>-> <i>tukitaan</i>, transitiivinen lause.</p> <p>23 <i>Laiho selvittää <u>-hAn-liitepartikkelista muiden käsitteiden ja luokittelujen perusteella.</u></i></p> <p>-> <i>-hAn-liitepartikkelia</i>, transitiivinen lause.</p> <p>47 <i>Englanniksi käännettäessä <u>hAn jäädä yleensä huomiotta</u>, koska ilmaistaan sen sijaan erilaisilla prosodisilla keinoilla.</i></p> <p>-> <i>jää</i>, intransitiivinen lause.</p>
Ryhmä 5: Subjektissa väärä sijamuoto	<p>16 <i>Implikatuurilla on kaksi ryhmä, eli <u>konversationaaliset implikaatit ja konventionaaliset implikaatit.</u></i></p> <p>-> <i>kaksi ryhmää</i>, e-lauseet</p> <p>32 <i>Nykysuomen sanakirjassa ryhmittelee <u>hAn-liitepartikkelin funktiot neljään pääluokkaan</u>: syntaktisin perustein kuulijan osoitus, jossa sisältyy asian ilmeisyys tai tunnettavuus, muistutus ja toteavan, vetoavan tai selitettävän sävy.</i></p> <p>-> <i>Nykysuomen sanakirja</i>, transitiivinen lause</p>
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>21 <i>Laiho esittää Vehmasen–Lehdon käsitteiden käyttämällä kontrastiivisen kielentutkimuksen ja kääntämisen tutkimuksen välillä eroista: <u>kääntämisessä tutkimuksessa tutkii alkutekstissä ja käännöksessä kokonaisuutena tekstin lingvististä vastaavuutta ja vertailua mm. kääntämisen teorioita ja kääntämisprosessia tarkastaen.</u></i></p> <p>-> <i>käsitteitä</i>, transitiivinen lause.</p>

Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä sijamuoto	<p>6 <u>Semantiikan ja pragmatiikan välillä on kuitenkin erot käsitystavasta kielen merkityksen tutkittaessa.</u></p> <p>-> eroja käsitystavassa, e-lauseet</p>
Ryhmä 8: Puuttuva lauseenjäsen	<p>33 <u>Merkityksen ja puheaktiin perusteiden luokittelu suomen kielessä eksplanatiiviskonjuktioimainen sillä selitystä, asian eriävien ilmaiseminen sekä lieventävässä ilmaisua, jossa jaetaan vielä tilanteisiin, ja käyttö ikään kuin konsessiivikonjunktioit vaikka, joskin ja jos kohta, joka on myönnytystä ilmaiseva.</u></p> <p>-> Nykysuomen sanakirja luokittelu (tekstin kontekstin perusteella); huom. myös osin virheellisesti taivutettu objekti. transitiivinen lause.</p> <p>47 Englanniksi käännettäessä hAn jäädä yleensä huomiotta, <u>koska ilmaistaan sen sijaan erilaisilla prosodisilla keinoilla.</u></p> <p>-> koska sitä ilmaistaan, transitiivinen lause.</p>
Ryhmä 9: Adverbiaalissa väärä sijamuoto	<p>32 Nykysuomen sanakirjassa ryhmittelee hAn-liitepartikkelin funktiot neljään pääluokkaan: syntaktisin perusteiden kuulijan osoitus, <u>jossa sisältyy asian ilmeisyys tai tunnettavuus, muistutus ja toteavan, vetoavan tai selitettävän sävy.</u></p> <p>-> johon, intransitiivinen lause</p> <p>39 Nykysuomen sanakirjaan verrattaessa Laiho huomauttaa <u>pienimmillä ilmaisutehtävillä luokittelua ja havaitsee myös samankaltaisuuden.</u></p> <p>-> pienimpien ilmaisutehtävien luokittelusta, intransitiivinen</p>
Ryhmä 10: Muut, esim. sekava virkerakenne	<p>11 <u>Se selvittää siinä olevan tietynlaiset rakenteet muttei ole välttämättä.</u></p> <p>-> välttämätön, kopulalause.</p> <p>27 <u>Liitepartikkelina käyttö on ollut todennäköisesti vasta kantasuomen kauden jälkeen.</u></p> <p>-> todennäköistä, kopula.</p> <p>45 Myös tietyssä tapauksissa pA ja hAn voivat käyttää toistensa korvikkeina myönnytyksissä, huudahduksissa ja vetoamisessa merkityksen muuttumatta.</p> <p>-> voivat olla, kopulalause.</p>

LI/KOHTA 1 (0:0/0:2)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>1 <u>-seen- päätteettä saavat sellaiset suomen kielen sanat, joiden yksikön vartalo loppuu pitkään vokaaliin (kahteen samaan vokaaliin), esim. {esimerkki} huone huonee- huoneeseen {rivi} rikas rikkaa- rikkaaseen {rivi} kaunis kaunii- kauniiseen</u></p> <p>-> -seen-päätteen, transitiivinen lause.</p> <p>2 <u>-Vn- päätteettä saavat sellaiset suomen kielen sanat, joiden yks. vartalo loppuu yhteen vokaaliin, (päitsi -e), esim. {esimerkki} talo taloon {rivi} kirja kirjaan</u></p> <p>-> -Vn-päätteen, transitiivinen lause.</p>

LI/KOHTA 2 (0:5/0:6)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 5: Subjektissa väärä sijamuoto	<p>2 <u>Siitä lähtien on tapahtunut kahdensuuntainen muutos:</u></p> <p>-> kahdensuuntaista muutosta, e-lauseet.</p>
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	<p>26 <u>komissa se käytetään vain silloin, kun toiminta ei ole itse koettu!</u></p> <p>-> sitä, transitiivinen lause.</p>
Ryhmä 7: Useammassa lauseenjäsenessä väärä muoto	<p>20 <u>Suomalais-ugrilaisen kantakielen systeemiä muodosti ns. alkuperäinen tunnusmerkitön preesens ja tunnusmerkillinen yksi menneen ajan tempus (eli preteritti).</u></p> <p>-> systeemin muodostivat, transitiivinen lause.</p>

Informantti LI:n kohdissa 3 ja 4 ei ollut mitään erillistä analyysia vaativaa.

RU/KOHTA 1 (0:0)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 2: Inkongruenssitapaukset	<p>1 <u>Varhaiskantasuomi on puumallin teorian mukaan sellainen kielikehityksen vaihe, kun yksi haara alkoi kehittyä saamemurteiksi ja myöhemmin kieliksi (toisaalta jotkut kielitutkijat eivät pidä saamea erikielinä) ja toisesta haarasta kehittyi itämerensuomalaiset kielet (suomi, karjala, vepsä, vatja, inkeroinen, viro, liivi)</u></p> <p>-> kehittyivät, intransitiivinen lause</p> <p>10 <u>Monia kieliä harrastavia ihmisiä kiinnosti muiden maiden kielet.</u></p> <p>-> kiinnostivat, transitiivinen lause.</p>

Informantti RU:n kohdassa 2 ei ollut mitään erillistä analyysia vaativaa.

RU/KOHTA 3 (2:0)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 2: Inkongruenssitapaukset	21 <u>Ranskasta oli tullut myös seuraavat ainekset : en, én , on, ell.</u> -> olivat tulleet, intransitiivinen lause.
Ryhmä 3: Virheellinen taiputus predikaatissa	4 <u>Nimen avulla voitiin korostaa henkilön arvoa ja asemaa, nimen avulla pyrittiin ilmaista systeemin hierarkkaa ja sosiaalisia suhteita.</u> -> pyrittiin ilmaisemaan, transitiivinen lause.
Ryhmä 6: Objektissa väärä sijamuoto	16 <u>Sirkka Paikkalan mukaan suku- tai lisänimijärjestelmä ennen vuotta 1850 voi jakaa seuraaviin kategorioihin:</u> -> suku- tai lisänimijärjestelmän, transitiivinen lause.

RU/KOHTA 4 (3:2)	
VIRHETYYPIT	TULKITUT LAUSEET
Ryhmä 2: Inkongruenssitapaukset	10 <u>Työni liitteinä ovat laatimiani testejä sekä tutkielmani sisällysluettelo ja lähdeluettelo.</u> -> on, e-lauseet

LIITE 2: VIRHETAULUKOT

Tässä liitteessä informanttien virhetaulukot ovat paremmin vertailtavassa muodossa. Erilaiset virhekategorioiden ovat kaikkien informanttien kohdalla aakkosjärjestyksessä. Mikäli jokin virhekatgoria puuttuu jostakin taulukosta, se tarkoittaa, että kyseisen informantin teksteissä ei ole esiintynyt virhekatgorian virhettä.

TAULUKKO 1. Informantti EN:n teksteissä eri tarkasteluajankohtina esiintyneet virheet. Lausetyyppiäottelun ulkopuolelle jätetyt lauseet eivät ole mukana taulukossa.

	EN1 81 lausetta	EN2 86 lausetta	EN3 102 lausetta	EN4 79 lausetta
Inkongruenssi		2	3	2
Muu epätyypillisuus			1	1
Objektin sija		2	3	2
Puuttuva predikaatti (epäonnistunut elliptisyys)				2
Sanajärjestys	3	3	2	4
Sanavalinta	5	1	5	
Subjekti puuttuu			1	
Viittaussuhde (joka-mikä)	2			
Virhe adverbialissa	1		1	1
Virhe infinitiivirakenteessa	1	1		
Virhe nominin taivutuksessa	1		2	1
Virhe predikaatissa	5	7	8	3
Virhe predikatiivissa	3	2		
Virhe referatiivisessa rakenteessa		1		
Virhe rektiassa	4	1		2
Virhe subjektissa	1	4	6	4
Väärä aikamuoto				1
Ydinjäseniä lukuunottamatta epäselvä lause	3	3		
Virheet yhteensä	29	27	32	23
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	36	31	31	29

TAULUKKO 2. Informantti HU:n teksteissä eri tarkasteluajankohtina esiintyneet virheet. Lausetyyppiäottelun ulkopuolelle jätetyt lauseet eivät ole mukana taulukossa.

	HU1 125 lausetta	HU2 98 lausetta	HU3 113 lausetta	HU4 102 lausetta
Inkongruenssi	7	1	4	2
Objektin sija	5	2	4	3
Possessiivisuffiksin puute	3		2	2
Sanajärjestys	8	5	2	3
Sanavalinta	5		2	1
Viittaussuhde (joka-mikä)	2			
Virhe adverbiaalissa	2		1	
Virhe genetiivirakenteessa	1			
Virhe infinitiivirakenteessa	3			1
Virhe predikaatissa	3		1	
Virhe predikatiivissa	2		1	
Virhe rektiossa	5			1
Virhe subjektissa	2		1	1
Virheet yhteensä	48	8	18	14
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	38	8	16	14

TAULUKKO 3. Informantti JP:n teksteissä eri tarkasteluajankohtina esiintyneet virheet. Lausetyyppiäottelun ulkopuolelle jätetyt lauseet eivät ole mukana taulukossa.

	JP1 85 lausetta	JP2 75 lausetta	JP3 87 lausetta	JP4 71 lausetta
Inkongruenssi	8	2	3	1
Objekti puuttuu				1
Objektin sija	5		10	3
Sanajärjestys		1		2
Sanavalinta	3	2	2	1
Subjekti puuttuu		1		1
Viittaussuhde (joka-mikä)	1	1		
Virhe adverbiaalissa	2	1	1	5
Virhe genetiivirakenteessa			1	
Virhe infinitiivirakenteessa				2
Virhe predikaatissa			3	4
Virhe predikatiivissa	1		4	2
Virhe rektiossa		1	3	2
Virhe subjektissa	2	3	2	3
Ydinjäseniä lukuun ottamatta epäselvä lause				6
Virheet yhteensä	22	12	29	33
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	26	16	33	46

TAULUKKO 4. Informantti LI:n teksteissä eri tarkasteluajankohtina esiintyneet virheet. Lausetyyppijaottelun ulkopuolelle jätetyt lauseet eivät ole mukana taulukossa.

	LI1 87 lausetta	LI2 96 lausetta	LI3 82 lausetta	LI4 120 lausetta
Inkongruenssi		1		1
Muu epätyypillisuus	1	2		
Objekti puuttuu			1	
Objektin sija	3	5	1	
Sanajärjestys	1	1		3
Sanavalinta	5	6	1	1
Subjekti puuttuu		1		2
Virhe adverbialissa		1		1
Virhe infinitiivirakenteessa		1	1	
Virhe nominin taivutuksessa		2		1
Virhe predikaatissa	1	2	1	
Virhe predikatiivissa	1	2	1	1
Virhe rektiossa		1		1
Virhe subjektissa		1		
Virheet yhteensä	12	26	6	11
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	14	27	7	9

TAULUKKO 5. Informantti RU:n teksteissä eri tarkasteluajankohtina esiintyneet virheet. Lausetyyppijaottelun ulkopuolelle jätetyt lauseet eivät ole mukana taulukossa.

	RU1 78 lausetta	RU2 75 lausetta	RU3 72 lausetta	RU4 88 lausetta
Inkongruenssi	3	1	2	1
Muu epätyypillisuus			3	
Objektin sija			1	
Sanajärjestys	7	7	4	
Sananvalinta	2			1
Viittaussuhde (joka-mikä)		1		
Virhe adverbialissa			1	
Virhe infinitiivirakenteessa		1		
Virhe nominin taivutuksessa		3		
Virhe predikaatissa			2	1
Virhe predikatiivissa		1		
Virhe rektiossa	4	2		
Väärä aikamuoto	1		1	
Virheet yhteensä	17	16	14	3
Virheiden %-määrä suhteessa lauseisiin	22	21	19	3

LIITE 3: LAUSETYYYPIT AINEISTOSSA

Seuraavissa taulukoissa on eri lausetyyppien prosentuaaliset osuudet sekä kappalemäärät kunkin informantin aineistossa. Lausetyyppien osuudet eivät muodosta yhteensä täyttä sataa prosenttia, sillä lausetyyppianalyysin ulkopuolelle on jätetty epäselviä lauseita sekä kysymyssanalla alkavat kysymyslauseet.

TAULUKKO 1. Intransitiiviset lauseet informanttien teksteissä neljänä eri tarkasteluajankohtana. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

INTRANSITIIVISET LAUSEET AINEISTOSSA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	34 %	30 %	21 %	15 %
	29 kpl	27 kpl	22 kpl	12 kpl
HU	25 %	32 %	22 %	24 %
	31 kpl	31 kpl	25 kpl	25 kpl
JP	45 %	42 %	30 %	18 %
	39 kpl	33 kpl	27 kpl	13 kpl
LI	22 %	28 %	37 %	26 %
	19 kpl	27 kpl	30 kpl	31 kpl
RU	27 %	43 %	19 %	15 %
	21 kpl	32 kpl	14 kpl	13 kpl
Vertailu 1				11 %
Vertailu 2				20 %

TAULUKKO 2. Transitiiiviset lauseet informanttien teksteissä neljänä eri tarkasteluajankohtana. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

TRANSITIIVISET LAUSEET AINEISTOSSA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	23 %	24 %	33 %	53 %
	19 kpl	22 kpl	34 kpl	42 kpl
HU	38 %	26 %	43 %	43 %
	48 kpl	26 kpl	49 kpl	45 kpl
JP	13 %	5 %	48 %	44 %
	11 kpl	4 kpl	43 kpl	33 kpl
LI	44 %	39 %	38 %	42 %
	38 kpl	37 kpl	31 kpl	51 kpl
RU	41 %	24 %	49 %	50 %
	32 kpl	18 kpl	35 kpl	44 kpl
Vertailu 1				49 %
Vertailu 2				45 %

TAULUKKO 3. Kopulalauseet informanttien teksteissä neljänä eri tarkasteluajankohtana. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

KOPULALAUSEET AINEISTOSSA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	31 %	27 %	27 %	21 %
	26 kpl	25 kpl	28 kpl	17 kpl
HU	25 %	27 %	25 %	20 %
	31 kpl	27 kpl	29 kpl	21 kpl
JP	26 %	40 %	13 %	28 %
	22 kpl	31 kpl	12 kpl	21 kpl
LI	17 %	10 %	10 %	22 %
	15 kpl	10 kpl	8 kpl	26 kpl
RU	18 %	13 %	11 %	24 %
	14 kpl	10 kpl	8 kpl	21 kpl
Vertailu 1				29 %
Vertailu 2				22 %

TAULUKKO 4. Eksistentiaalilauseet (ISK:n mukaiset eksistentiaalilauseet sekä omistuslauseet) informanttien teksteissä neljänä eri tarkasteluajankohtana. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

EKSISTENTIAALILAUSEET AINEISTOSSA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	8 %	13 %	15 %	5 %
	7 kpl	12 kpl	16 kpl	4 kpl
HU	8 %	11 %	6 %	10 %
	10 kpl	11 kpl	7 kpl	10 kpl
JP	14 %	9 %	6 %	5 %
	12 kpl	7 kpl	5 kpl	4 kpl
LI	8 %	18 %	13 %	6 %
	7 kpl	17 kpl	11 kpl	7 kpl
RU	8 %	19 %	18 %	8 %
	6 kpl	14 kpl	13 kpl	7 kpl
Vertailu 1				9 %
Vertailu 2				7 %

TAULUKKO 5. Muut lauseyyypit informanttien teksteissä neljänä eri tarkasteluajankohtana. Mukana olevat vertailut on muodostettu natiivien kielenpuhujien teksteistä: vertailu 1 koostuu tenttivastauksista, vertailu 2 pro gradu -töistä.

MUUT LAUSETYYPIT AINEISTOSSA				
	1. piste	2. piste	3. piste	4. piste
EN	0 %	0 %	0 %	3 %
	0 kpl	0 kpl	0 kpl	3 kpl
HU	2 %	1 %	1 %	1 %
	3 kpl	1 kpl	1 kpl	1 kpl
JP	1 %	0 %	0 %	0 %
	1 kpl	0 kpl	0 kpl	0 kpl
LI	8 %	5 %	1 %	3 %
	7 kpl	5 kpl	1 kpl	4 kpl
RU	4 %	0 %	4 %	0 %
	3 kpl	0 kpl	3 kpl	0 kpl
Vertailu 1				2 %
Vertailu 2				2 %